

MA'RUFJON ASHUROV

ZAMONAVIY MUSIQA

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

Ashurov Ma’rufjon Abdumutalibovich

ZAMONAVIY MUSIQA

DARSLIK

UO‘K 78(075.8)
KBK 85.315ya73
A94

M.A.Ashurov. Zamonaviy musiqa. [darslik] – “Omadbek print number one” MCHJ.
Andijon: 2025. – 134 b.

Mas’ul muharrir:

San’atshunoslik fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Faxriddin Meligaliyevich Abduvohidov

Pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Mohigul Shaniyazovna Qurbonova

Taqrizchilar:

Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Qurbonniyoz Berdiyevich Panjiyev

Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
To‘xtasin Ibodovich Rajapov

Ushbu darslik “Zamonaviy musiqa” fanini o‘rganish uchun mo‘ljallangan bo‘lib, musiqiy madaniyat, zamonaviy musiqaning rivojlanish bosqichlari, yangi musiqiy uslublar, texnologiyalar va ijrochilik jarayonlarini yoritishga qaratilgan. Darslikda zamonaviy musiqaning ijtimoiy, madaniy va texnologik kontekstdagi o‘rni, musiqaning turli janrlari, bastakorlik va ijro uslublari, shuningdek, musiqa yaratishda kompyuter texnologiyalarining roli keltirilgan. Darslik, ayniqsa, musiqiy pedagogika, vokal san’ati, bastakorlik va ijrochilik bilan shug‘ullanuvchi talabalar va mutaxassislar uchun yaratilgan.

Darslikda musiqa madaniyatining rivojlanish tarixidan tortib, zamonaviy musiqaning yangi yo‘nalishlari, masalan, avangard, elektron musiqa, art rok, jazz, progressiv rok kabi turli janrlar, shuningdek, musiqa yaratish jarayonida texnologiyalarning o‘rni keng tahlil qilinadi. Talaba zamonaviy musiqaning shakllanishi, uning ijtimoiy va madaniy kontekstdagi ahamiyati, bastakorlikda va ijro uslublari yangiliklar, musiqiy janrlarning rivojlanish jarayonlari haqida to‘liq ma’lumotga ega bo‘ladi.

Darslik musiqiy oliy o‘quv yurtlarining talabalari, musiqa pedagoglari, bastakorlar, ijrochilar va musiqa qiziqqan keng auditoriya uchun foydali qo‘llanma sifatida ishlab chiqilgan. Musiqiy texnologiyalar va yangi musiqiy yo‘nalishlarni o‘rganishga qiziquvchilar uchun ham bu darslik o‘quv jarayonini boyitishga yordam beradi.

Shu bilan birga, darslik zamonaviy musiqa haqida ilmiy tadqiqotlar olib borayotgan mutaxassislar uchun ham qimmatli manba bo‘lib xizmat qiladi. U musiqa san’ati va madaniyati sohasidagi yangiliklarni o‘rganish va qo‘llashni xohlagan barcha insonlar uchun mo‘ljallangan.

ISBN : 978-9910-08-603-8

4211

© M.A.Ashurov
© Omadbek print number one

Kirish

Zamonaviy musiqa – bu san’atning doimiy rivojlanib boruvchi yo‘nalishi bo‘lib, turli janr va uslublarni o‘zida mujassam etadi. U ijtimoiy hayotning ajralmas qismi bo‘lib, madaniyat va san’atning taraqqiyotini aks ettiradi. Bugungi kunda musiqa texnologiyalar rivojlanishi, yangi ijodiy tendensiyalar va janrlar o‘zgarishi natijasida yanada keng imkoniyatlarga ega bo‘lmoqda.

Zamonaviy musiqa fani talabalarni hozirgi zamon musiqiy yo‘nalishlari, uslublari va texnologiyalari bilan tanishtiradi. Ushbu fan doirasida talabalar musiqa janrlarining rivojlanish tarixi, elektron va raqamli musiqa asoslari, eksperimental va fyuziya yo‘nalishlari, shuningdek, bastakorlik va ijrochilik texnikalarini o‘rganadilar. Bundan tashqari, zamonaviy musiqa yaratishda foydalaniladigan innovatsion texnologiyalar – DAW dasturlari (FL Studio, Ableton Live, Logic Pro), ovoz yozish va mikslash usullari, sintezatorlar hamda elektron asboblarni bilan ishlash bo‘yicha amaliy bilimlarga ega bo‘ladilar.

Ushbu darslik zamonaviy musiqaning turli jihatlarini o‘rganish, uning shakllanishi va rivojlanish tamoyillarini tahlil qilishga bag‘ishlangan. Dastlab, musiqa madaniyati va uning jamiyat hayotidagi o‘rniga e’tibor qaratiladi. Keyinchalik, musiqada yangi uslublarning paydo bo‘lishi, milliy cholg‘ularning zamonaviy musiqa rivojidagi o‘rni va bastakorlik san’atidagi zamonaviy tendensiyalar keng yoritiladi.

Shuningdek, ushbu darslikda avangard, eksperimental va kompyuter musiqasi kabi yangi yo‘nalishlar, shuningdek, progressiv rok, progressiv pop, jazz fyuziya va boshqa zamonaviy janrlarning o‘ziga xos xususiyatlari ko‘rib chiqiladi. Zamonaviy musiqa nafaqat san’at sohasi, balki texnologik taraqqiyot va jamiyatning estetik qarashlari bilan ham chambarchas bog‘liq ekanligi ko‘rsatib beriladi.

Talabalar, shuningdek, musiqa tahlili, kompozitsiya va musiqiy estetika masalalarini o‘rganib, musiqa industriyasi, ommaviy

madaniyat va zamonaviy san'at bilan bog'liq jarayonlarni tahlil qilishni o'rganadilar. Bu esa ularga mustaqil ijod qilish va zamonaviy musiqaning rivojiga o'z hissalarini qo'shish imkonini beradi.

Mazkur darslik zamonaviy musiqa yo'nalishiga qiziquvchi talaba va tadqiqotchilar uchun muhim nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qiladi. Unda turli janrlar, ijrochilik an'analari hamda musiqa san'atidagi innovatsion yo'nalishlar haqida mukammal tushuncha berish maqsad qilingan. Shunday qilib, ushbu darslik musiqaga yangicha yondashuv, zamonaviy tendensiyalar va innovatsion texnologiyalarni o'rganishga xizmat qiladi va musiqiy tafakkurning yanada kengayishiga ko'maklashadi.

Zamonaviy musiqa fanining maqsad va vazifalari

Zamonaviy musiqa fani talabalarga musiqa san'atining turli yo'nalishlari va shakllarini o'rganish, zamonaviy musiqaning shakllanishi va rivojlanish tamoyillarini tushunish imkoniyatini yaratadi. Uning asosiy maqsadi – talabalarga musiqa san'atining innovatsion yo'nalishlari, yangi texnologiyalar, musiqiy ijrochilik va bastakorlikning zamonaviy metodlari haqida chuqur bilim berishdir. Darslikda musiqaning barcha aspektlari, shu jumladan, musiqa tahlili, kompozitsiya, ijro, texnologiya va musiqiy estetika masalalari yoritiladi.

Zamonaviy musiqa fanining vazifalari quyidagilardan iborat:

➤ **Musiqa san'ati va texnologiyalari haqida bilim berish** – yangi texnologiyalar, raqamli musiqiy asboblari va dasturlar (DAW, sintezatorlar, ovoz yozish texnologiyalari va boshqalar) bilan ishlashni o'rgatish.

➤ **Ijro va bastakorlikni rivojlantirish** – talabalarga zamonaviy ijrochilik uslublari, vokal va cholg'u texnikalarini o'rganish, bastakorlik jarayonida yangi yondashuvlarni qo'llashni rag'batlantirish.

➤ **Musiqqa madaniyatining ijtimoiy hayotdagi o‘rnini tushuntirish** – musiqqa san’atining jamiyatga ta’siri, musiqaning ijtimoiy va madaniy o‘zgarishlarga qanday javob berishini tahlil qilish.

➤ **Musiqqa janrlarining rivojlanishi** – zamonaviy musiqadagi yangi yo‘nalishlar, janrlarning shakllanishi va rivojlanish qonuniyatlarini o‘rganish.

➤ **Musiqqa san’atining globalizatsiyasi va texnologik o‘zgarishlarga ta’siri** – musiqaning texnologiyalar va global madaniyat bilan chambarchas bog‘lanishini tushuntirish.

Zamonaviy musiqqa fanining ahamiyati va dolzarbligi

Zamonaviy musiqqa fani hozirgi zamon talablari va o‘zgarayotgan texnologiyalarga mos ravishda yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Musiqqa nafaqat san’atning bir turi, balki jamiyatning estetik va madaniy qarashlarini aks ettiradigan, ayni paytda texnologik rivojlanish va globalizatsiyaning ta’sirida shakllanayotgan soha sifatida dolzarb ahamiyatga ega. Bugungi kunda musiqqa texnologiyalarining rivojlanishi, yangi janrlarning paydo bo‘lishi va ijro metodlarining o‘zgarishi musiqiy tafakkur va ijodkorlikni yangi darajaga olib chiqmoqda.

Zamonaviy musiqqa fani talabalarga musiqqa san’atidagi yangi yo‘nalishlar va shakllar bilan tanishishga, musiqaning estetik, texnologik va ijodiy jihatlarini chuqur o‘rganishga imkon yaratadi. Bu, o‘z navbatida, musiqaning jamiyatdagi rolini yanada chuqurroq tushunish va musiqiy ijodning yangi shakllarini yaratishda yordam beradi.

Zamonaviy musiqqa fanining ta’limdagi o‘rni

Zamonaviy musiqqa fani ta’lim tizimida muhim o‘rin tutadi. U nafaqat musiqiy bilim va ko‘nikmalarni rivojlantirish, balki talabalarga ijodiy yondashuv, tahliliy tafakkur, texnologik bilimlar va

musiqiy estetikani o'rganishga imkon beradi. Ushbu fanning o'rganilishi nafaqat musiqa san'ati sohasidagi mutaxassislarni, balki boshqa sohalarda faoliyat yuritayotgan kishilarni ham zamonaviy madaniyat va san'at bilan tanishtiradi. Bu esa yosh avlodning musiqa san'ati orqali dunyoqarashini kengaytirish, zamonaviy texnologiyalarni faol foydalanishga o'rgatish va musiqiy tafakkurni rivojlantirishda katta ahamiyatga ega.

Zamonaviy musiqa ta'limi, shuningdek, musiqiy ijod va texnologiyalarning o'zaro bog'lanishini tushunish va ularga integratsiyalangan yondashuvlarni o'rgatish orqali talabalarga musiqiy sohalarda yuqori malakali mutaxassis bo'lish imkonini yaratadi. Shu bilan birga, bu fanning rivojlanishi musiqaning jamiyatdagi o'rnini yaxshilash, san'atni innovatsion yo'nalishlarda rivojlantirishga yordam beradi.

Zamonaviy musiqa fani o'qitilishida o'qituvchining va talabaning faoliyati hamda ularning vazifalari

Zamonaviy musiqa fani o'qitilishi jarayonida o'qituvchining va talabaning faoliyatlari bir-birini to'ldiruvchi, hamkorlikda amalga oshirilishi lozim bo'lgan jarayondir. Musiqa o'qituvchisi va talaba o'rtasidagi bu hamkorlik jarayoni har bir tomonning o'ziga xos vazifalarini bajarishni talab qiladi. O'qituvchining vazifalari, asosan, bilim berish, ta'lim jarayonini boshqarish va talabaning ijodiy salohiyatini rivojlantirishga qaratilgan. Talaba esa, o'qituvchining ko'rsatmalari asosida o'rganilgan bilimlarni amaliyotda qo'llash, yangi musiqiy texnologiyalar va uslublarni o'rganish, o'z ijodiy fikrlarini ishlab chiqish kabi vazifalarni bajaradi.

O'qituvchining faoliyati va vazifalari:

➤ **Musiqiy bilimlarni yetkazish:** O'qituvchining asosiy vazifasi talabalarga zamonaviy musiqa yo'nalishlari, uslublari, janrlari, texnologiyalari haqida chuqur va aniq bilimlarni yetkazishdir. O'qituvchi musiqa san'ati tarixini, musiqa estetikasi va

musiqiy texnologiyalarni o'rgatish orqali talabaning bilim doirasini kengaytiradi.

➤ **Amaliy mashg'ulotlar o'tkazish:** O'qituvchi, talabalarga musiqa texnologiyalarini qo'llash, yangi dasturlar va asboblarni bilan ishlashda yordam berishi lozim. Mashg'ulotlarda o'qituvchi, talabalarga musiqiy kompozitsiya, tahlil, ijro va boshqa texnikalarni o'rgatadi.

➤ **Ijodiy yondashuvni rivojlantirish:** Zamonaviy musiqa o'qituvchisi talabalarning ijodiy yondashuvlarini rivojlantirishga katta e'tibor beradi. O'qituvchi, talabalarning yangi musiqiy yo'nalishlarni o'zlashtirishda, ularni yangi uslublar va janrlar bilan tanishtirishda yordam beradi.

➤ **Talabaning rivojlanish jarayonini nazorat qilish:** O'qituvchi, talabaning ilmiy va amaliy faoliyatini baholab, uni to'g'ri yo'nalishda rivojlantirish uchun individual yondashuvlar taklif qiladi. O'qituvchining vazifalaridan biri shuningdek, talaba o'qish jarayonida qanday muammolar bilan yuzlashayotganini aniqlash va ularni hal qilishga ko'maklashishdir.

Talabaning faoliyati va vazifalari:

➤ **Teoretik bilimlarni o'rganish:** Talaba o'qituvchidan olingan nazariy bilimlarni o'rganish orqali zamonaviy musiqa janrlarini va uslublarini, musiqa texnologiyalari, ovoz yozish, mikslash va boshqa texnikalar bilan tanishadi. Talaba bu bilimlarni amaliyotda qo'llashni boshlaydi.

➤ **Ijro va kompozitsiya qilish:** Talaba o'zining ijodiy salohiyatini rivojlantirish uchun musiqa kompozitsiyasi yaratish, yangi janrlarda ijro qilishni o'rganadi. Zamonaviy musiqaning innovatsion yondashuvlarini o'rganish va ular bilan ishlash talabalar uchun katta ahamiyatga ega bo'ladi.

➤ **Amaliyotda yangi texnologiyalarni qo'llash:** Talaba zamonaviy musiqa yaratishda qo'llaniladigan innovatsion texnologiyalarni, masalan, DAW dasturlari (FL Studio, Ableton Live,

Logic Pro), elektron asboblari, sintezatorlar va ovoz yozish texnikalarini o'rganadi va amaliy mashg'ulotlarda foydalanadi.

➤ **Musiqasi san'ati va estetikasi masalalarida fikr bildirish:** Talaba musiqa tahlili, kompozitsiya, musiqiy estetikada o'z fikrlarini bildirish, yangi musiqiy g'oyalar ishlab chiqish orqali o'z ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi. Bu jarayon talabani tanqidiy tafakkurini shakllantiradi va musiqiy tafakkurni chuqurlashtiradi.

➤ **O'qituvchining ko'rsatmalariga rioya qilish:** Talaba, o'qituvchining maslahat va ko'rsatmalariga rioya qilish orqali o'z bilimlarini mustahkamlab, o'z ijodini yanada rivojlantiradi. Shuningdek, o'qituvchi tomonidan belgilangan vazifalarni bajarish va baholash mezonlariga javob berish talabani muvaffaqiyatini ta'minlaydi.

Shu bilan birga, o'qituvchi va talaba o'rtasida samarali aloqalar va hamkorlikni o'rnatish zamonaviy musiqa ta'limining samaradorligini oshiradi. Talabalar o'z ijodiy salohiyatlarini namoyon etish, musiqa san'ati sohasida yangi yo'nalishlarga o'z hissalarini qo'shish imkoniyatiga ega bo'lishadi. O'qituvchi esa ularni ilmiy va amaliy faoliyatlarda yuksak muvaffaqiyatlarga erishishga yo'naltiradi.

Zamonaviy musiqa fani darsi o'tilishiga qo'yilgan talablar

Zamonaviy musiqa fani darsining samarali o'tilishi, birinchi navbatda, o'qituvchi va talaba o'rtasida muvaffaqiyatli aloqalarni o'rnatishni, darsning ta'limiy va amaliy maqsadlariga erishishni ta'minlaydi. Ushbu fan doirasida dars o'tkazish uchun quyidagi talablar mavjud:

1. O'qituvchining professionalligi. Zamonaviy musiqa fani o'qituvchisi o'z sohasi bo'yicha chuqur bilimga ega bo'lishi, musiqa texnologiyalari, ijrochilik uslublari, musiqiy janrlar, va zamonaviy musiqa yaratish texnikalaridan boxabar bo'lishi zarur. O'qituvchi:

➤ Musiqa tahlili va kompozitsiyasini tushuntirishda yuqori malakaga ega bo'lishi;

➤ Yangi musiqiy texnologiyalar va dasturlarni (masalan, DAW, mikslash, sintezatorlar) o'qitishda tajribaga ega bo'lishi;

➤ Talabalarga ilmiy va amaliy masalalarda to'g'ri ko'rsatmalar berishi va ijodiy yondashuvni rag'batlantirishi kerak.

2. Mavzu va dars rejasining aniq belgilanishi. Zamonaviy musiqa fanini o'qitishda darslar aniq reja asosida o'tilishi lozim. Har bir dars mavzusi bo'yicha:

➤ Aniq maqsad va vazifalar belgilanadi;

➤ O'qituvchining darsga tayyorgarligi va o'quv materiallarining sifatli bo'lishi ta'minlanadi;

➤ Darsda foydalaniladigan didaktik materiallar (taqdimotlar, video va audio materiallar, qo'llanmalar) to'g'ri tanlanadi.

3. Innovatsion va texnologik yondashuvlar. Zamonaviy musiqa darslari zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanishni talab qiladi. Talabalar:

➤ Musiqa yaratishda foydalaniladigan dasturlarni (masalan, FL Studio, Ableton Live, Logic Pro) o'rganadilar;

➤ Elektron asboblarni va sintezatorlar bilan ishlash ko'nikmalarini egallashadi;

➤ Ovoz yozish, mikslash va kompyuter yordamida musiqani tahrirlashni o'rganadilar.

O'qituvchi zamonaviy texnologiyalardan dars jarayonida interaktiv yondashuvlarni qo'llab, talabalarning ilg'or texnologiyalarni o'zlashtirishiga yordam beradi.

4. Amaliy mashg'ulotlar va ijodiy faoliyat. Zamonaviy musiqa fanida amaliy mashg'ulotlarning o'rni katta. Talabalar dars jarayonida o'z ijodiy salohiyatlarini rivojlantirishlari kerak. Darslarda:

➤ Musiqa kompozitsiyasi yaratish, musiqiy tahlil qilish, ijro qilish kabi amaliy mashg'ulotlar o'tkazilishi lozim;

➤ Talabalar yangi musiqiy uslublar, janrlar va texnikalarga e'tibor qaratishlari kerak;

➤ Musiqa tahlili, kompozitsiya va musiqiy estetika masalalarida talabalar o'z fikrlarini bildirishi va ijodiy ishlar yaratishi uchun imkoniyatlar yaratiladi.

5. Individual yondashuv va baholash. Zamonaviy musiqa fani darsida individual yondashuv muhim ahamiyatga ega. Har bir talaba o'ziga xos tarzda rivojlanadi va o'z ijodiy salohiyatini ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'ladi. O'qituvchi:

➤ Har bir talabaning bilim darajasini va ijodiy ishlash uslubini inobatga olib, baholash mezonlarini belgilaydi;

➤ Talabaning o'qish jarayonidagi muvaffaqiyatlari muntazam baholanadi va individual yordam ko'rsatiladi.

6. Interaktiv va amaliy o'qitish usullari. Zamonaviy musiqa darslari interaktiv o'qitish usullari asosida o'tilishi zarur. Bu usullar:

➤ Talabalarni guruhlar yoki jamoaviy ishlarga jalb qilishni o'z ichiga oladi;

➤ Muammoli vaziyatlar, musiqiy tahlil va ijro mashg'ulotlari orqali talabalarning kreativ fikrlashlarini rag'batlantiradi;

➤ Amaliy mashg'ulotlar va laboratoriya ishlarida talabalarga ko'proq vaqt ajratiladi.

7. O'quv materiallari va resurslardan foydalanish. Darsda foydalaniladigan o'quv materiallari, kitoblar, qo'llanmalar, audio va video materiallar talabalar uchun aniq va tushunarli bo'lishi lozim. O'qituvchi:

➤ Musiqa fanining zamonaviy yo'nalishlarini o'z ichiga olgan resurslarni tanlaydi;

➤ Online platformalardan va boshqa o'quv texnologiyalaridan foydalanadi.

8. Darsni baholash va natijalarni tahlil qilish. Zamonaviy musiqa fani o'qitilishida baholash tizimi aniq bo'lishi kerak. Baholash:

➤ Talabanning nazariy bilimlari va amaliy ko'nikmalarini to'liq baholashga yo'naltiriladi;

➤ Dars oxirida talabanning faolligi va ijodiy ishlari ko'rib chiqiladi;

➤ Yig'ilgan natijalarga asoslanib, talaba bilan individual fikr almashiladi va rivojlanish uchun ko'rsatmalar beriladi.

Shu tarzda, zamonaviy musiqa fanining o'qitilishi uchun yuqoridagi talablar, o'quv jarayonining samarali bo'lishini ta'minlaydi va talabalarga zamonaviy musiqa sohasida ilmiy va amaliy bilimlarni egallash imkoniyatini yaratadi.

Zamonaviy musiqa fanining kelajakdagi o'rni

Zamonaviy musiqa fani kelajakda san'at, texnologiya va ijtimoiy hayotning ajralmas qismiga aylanishi kutilmoqda. Uning kelajagi asosan bir nechta omillarga, jumladan, yangi texnologiyalar, globalizatsiya va musiqaning ijtimoiy roliga bog'liq. Zamonaviy musiqa fanining kelajakdagi o'rni va rivojlanish istiqbollari quyidagi yo'nalishlarda namoyon bo'lishi mumkin:

✓ **Texnologiyalar va musiqaning integratsiyasi.** Kelajakda musiqa texnologiyalarining rivojlanishi o'qitish va ijro jarayonlarini yanada boyitadi. Musiqa yaratish va tahrirlashda foydalaniladigan texnologiyalar (DAW dasturlari, elektron asboblari, sintezatorlar, virtual studiyalar) yanada rivojlanib, talabalar va bastakorlar uchun yangi imkoniyatlar yaratadi. O'zbekistonda va dunyo bo'yicha zamonaviy musiqa ishlab chiqarish texnologiyalariga katta e'tibor beriladi. Musiqa va texnologiya integratsiyasi o'qituvchilarni va talabalarning ijodiy yondashuvlarini yangilashga yordam beradi.

✓ **Zamonaviy musiqa janrlarining diversifikatsiyasi.** Kelajakda musiqa janrlari va uslublari yanada diversifikatsiya bo'ladi.

Klasik musiqadan elektron va eksperimental yoʻnalishlargacha boʻlgan keng doiradagi janrlar oʻzaro birlashadi va yangi aralashmalarni yuzaga keltiradi. Musiqaning yangi yoʻnalishlari, masalan, generativ musiqa, avangard uslublar va kompyuter musiqasi, talabalar va bastakorlar uchun yangi yondashuvlarni keltirib chiqaradi.

✓ **Ommaviy madaniyat va musiqaning global taʼsiri.** Zamonaviy musiqa sanʼati global ommaviy madaniyatning ajralmas qismiga aylanmoqda. Musiqa, ijtimoiy tarmoqlar va media orqali keng tarqalgan global tendensiyalar, madaniy almashuvlar va yangi musiqiy shakllar oʻzaro taʼsirlanadi. Ommaviy musiqa janrlari, ayniqsa, pop, rock va hip-hop kabi yoʻnalishlar jamiyatdagi ijtimoiy jarayonlarga katta taʼsir koʻrsatadi. Kelajakda zamonaviy musiqa nafaqat ijtimoiy voqealar, balki insoniyatning umumiy madaniy taraqqiyotiga ham taʼsir koʻrsatadi.

✓ **Musiqiy taʼlim va ijodkorlikni rivojlantirish.** Zamonaviy musiqa fanining kelajagi musiqa taʼlimi va ijodkorlikning yanada rivojlanishiga olib keladi. Texnologiyaning rivojlanishi va musiqiy ilmlar sohasidagi yangiliklar oʻqitish metodikalarini yangilaydi, talabalarga musiqa yaratishning eng zamonaviy uslublari va texnologiyalarini oʻrgatadi. Musiqiy taʼlimda interaktiv va raqamli platformalar orqali yangi oʻquv metodlari va amaliy mashgʻulotlar ishlab chiqiladi.

✓ **Musiqaning terapevtik va madaniy funksiyalari.** Zamonaviy musiqa oʻqitilishi va ijrochiligi jamiyatda salomatlik, psixologik holat va umumiy madaniy taraqqiyot uchun muhim rol oʻynaydi. Kelajakda musiqa terapiyasi va sanʼatshunoslik sohalarining rivojlanishi bilan birga, musiqa jamiyatning turli qatlamlarida ijtimoiy-psixologik yordam koʻrsatishda muhim vosita sifatida qoʻllaniladi.

✓ **Musiqa va sunʼiy intellekt.** Sunʼiy intellekt va kompyuter texnologiyalarining musiqa yaratish jarayoniga integratsiyasi

kelajakda musiqa sanoatida muhim o‘rin tutadi. Sun‘iy intellekt orqali musiqiy kompozitsiya yaratish, musiqa tahlili va hatto yangi musiqiy shakllar yaratish imkoniyatlari paydo bo‘ladi. Bu esa bastakorlik san‘atini yangi davrga olib chiqishi va talabalarga innovatsion imkoniyatlar yaratishi mumkin.

✓ **Jamiyatda musiqa san‘atining yangi roli.** Kelajakda musiqa san‘ati jamiyatda ijtimoiy va madaniy ehtiyojlarga mos ravishda rivojlanadi. O‘qituvchilar va talabalar musiqaning jamiyatdagi yangi rolini tushunib, musiqaning estetik, ijtimoiy, va iqtisodiy ahamiyatini o‘rganadilar. Musiqa orqali insonlar o‘rtasida muloqotni kuchaytirish, yangi qiymatlar yaratish va turli ijtimoiy guruhlar o‘rtasida birlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

✓ **Musiqa sanoatining global o‘sishi.** Musiqa sanoati dunyo bo‘ylab o‘sishda davom etmoqda va zamonaviy musiqaning yaratish va tarqatish usullari o‘zgarib boradi. Internet va raqamli platformalar orqali musiqa yaratish va tarqatish osonlashadi, bu esa yangi musiqiy yo‘nalishlar va global musiqiy tendensiyalarning rivojlanishiga imkon yaratadi. Zamonaviy musiqa fanining o‘qitilishi, shuningdek, talabalarni musiqiy sanoatning rivojlanishiga tayyorlaydi va ularning global musiqa bozoriga kirish imkoniyatlarini yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, Zamonaviy musiqa fanining kelajakdagi o‘rni keng va dinamik o‘zgaruvchan bo‘ladi. Bu fanning kelajagi yangi texnologiyalar, global madaniyat va ijodiy yondashuvlarni o‘z ichiga oladi. Musiqa fanining jamiyatda va ta‘lim sohasida o‘zgarib borayotgan roli, yosh avlodni musiqa san‘ati va texnologiyalar bilan tanishtirishda muhim ahamiyatga ega bo‘lib, uning rivoji jamiyatning estetik va ijtimoiy ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiladi.

1-MODUL. MUSIQA MADANIYATI VA UNING HAYOTDAGI O'RNI

Musika madaniyati insoniyat tarixida muhim o'rin tutib kelgan va har bir davrning ijtimoiy, madaniy, estetik va psixologik xususiyatlarini aks ettiruvchi san'at sohasi sifatida rivojlangan. U nafaqat insonning ichki dunyosini ifoda etish vositasi bo'lib, balki jamiyatning turli sohalaridagi o'zgarishlarga bevosita ta'sir etgan. Bugungi kunda musika madaniyati nafaqat san'atning, balki ijtimoiy va iqtisodiy jarayonlarning bir qismi sifatida ham o'zini namoyon etadi.

Ushbu modulda musika madaniyati va uning hayotdagi o'rni o'rganiladi. Musika madaniyati – bu musika orqali jamiyatda yuzaga kelgan estetik, axloqiy va ma'naviy qadriyatlarning yig'indisidir. Modulda musika madaniyatining inson hayotidagi roli, uning ijtimoiy va psixologik ta'siri, shuningdek, madaniyatning taraqqiyoti va rivojlanishining muhim bosqichlari tahlil qilinadi. Musika nafaqat san'at sifatida, balki hayotning ajralmas qismi, odamlar orasidagi muloqot vositasi, ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirishda ham muhim ahamiyatga ega ekanligi ko'rsatib o'tiladi.

Bu modul musiqaning jamiyatdagi o'rni va uning hayotdagi ta'sirini chuqur tushunishga yordam beradi, shuningdek, talabalar va tadqiqotchilarga musika madaniyatining rivojlanish jarayonlarini tahlil qilishda zarur bilimlarni beradi. Zamonaviy musiqaning turli yo'nalishlari va innovatsiyalarini o'rganish orqali talaba o'zining ijodiy va amaliy ko'nikmalarini rivojlantiradi, musika san'ati sohasidagi yangi yondashuvlarni o'zlashtiradi.

1-mavzu: MUSIQA MADANIYATI VA UNING HAYOTDAGI O'RNI

Reja:

1. Musika madaniyati tushunchasi va uning tarkibiy qismlari
2. Musiqaning inson hayotidagi roli va ta'siri
3. Musika madaniyatining rivojlanish bosqichlari

Annotatsiya: Musiqa madaniyati jamiyatning madaniy hayotining ajralmas qismidir. Ushbu mavzuda musiqa madaniyatining tarixi, uning ijtimoiy va madaniy ahamiyati, musiqa va hayot o'rtasidagi aloqalar, musiqa san'atining turli sohalari va uning jamiyatdagi roli haqida batafsil tushuncha beriladi. Musiqa, insonning ruhiy, hissiy va intellektual rivojlanishiga ta'sir ko'rsatgan holda, uning individual va jamoaviy hayotiga bevosita ta'sir qiladi. Mavzuda musiqa madaniyatining zamonaviy shakllari va uning global miqyosda tarqalishi ham ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Musiqa madaniyati, jamiyat, ijtimoiy hayot, madaniy taraqqiyot, musiqa san'ati, globalizatsiya.

Musiqa madaniyati insoniyat tarixining eng qadimiy va muhim madaniy hodisalaridan biri bo'lib, u jamiyatning turli bosqichlarida shakllanib, rivojlanib kelgan. Musiqa insonning ichki dunyosini aks ettiruvchi san'at turi sifatida madaniyatning ajralmas qismi hisoblanadi. U jamiyatning ijtimoiy, siyosiy va ma'naviy taraqqiyotiga bevosita ta'sir ko'rsatib, insonlarning estetik didini shakllantirish, ma'naviy olamini boyitish va hissiy holatini ifodalash vositasi sifatida xizmat qiladi.

Musiqa madaniyati – bu san'atning bir shakli bo'lib, unda musiqa orqali insonning estetik, ma'naviy va ruhiy ehtiyojlari aks etadi. Musiqa madaniyati nafaqat ijro etish va eshitish jarayonlaridan iborat, balki uning o'ziga xos uslublari, janrlari, nazariy va amaliy asoslari ham mavjud. Musiqa madaniyatining tarkibiy qismlari orasida bastakorlik, ijro san'ati, musiqiy did, musiqiy ta'lim va uning jamiyatdagi o'rni alohida o'rin tutadi. Har bir davr va xalq o'ziga xos musiqiy madaniyatni yaratadi, bu esa uning tarixiy rivojlanishiga va jamiyatning ehtiyojlariga javob beradi.

Musiqaning inson hayotidagi o'rni va ta'siri juda katta. U inson ruhiyatini shakllantiradi, hissiy tajribalarni ifodalaydi, jamiyatdagi turli ijtimoiy va madaniy jarayonlarni aks ettiradi. Musiqa insonning

psixologik holatini o'zgartirishi, uning kayfiyatini ko'tarishi, quvontirishi yoki xafa qilishi mumkin. Bundan tashqari, musiqa jamiyatdagi axloqiy qadriyatlar, etnik identifikatsiya va ijtimoiy birlikni mustahkamlashda ham muhim rol o'ynaydi.

Musiqa madaniyatining tarixiy rivojlanish bosqichlari insoniyat tarixining har bir davriga xos bo'lgan xususiyatlar bilan bog'liqdir. Dastlabki bosqichlarda musiqa asosiy ravishda diniy va ritual maqsadlar uchun yaratilgan bo'lsa, keyinchalik, musiqaning estetik va madaniy ahamiyati ortdi. Antik davrda va O'rta asrlarda musiqaning rivojlanishi ko'proq diniy yoki diniy-ma'naviy xizmatlarga qaratilgan bo'lsa, yangi davrda musiqaning janrlarining xilma-xilligi, bastakorlik va ijrochilik san'ati yanada rivojlandi. Shuningdek, XX asrda musiqa madaniyati yangi texnologiyalar va musiqa shakllarining paydo bo'lishi bilan yangi bosqichga o'tdi. Musiqaning jamiyatdagi o'rni va uning tarixi har bir davrda, xalqning madaniy merosi va ijtimoiy sharoitlariga muvofiq ravishda o'zgarib borgan.

Shu bois, musiqaning inson hayotidagi o'rni va uning jamiyatga ta'sirini yanada chuqurroq tahlil qilish, shuningdek, musiqiy madaniyatning rivojlanish bosqichlarini o'rganish bugungi kun uchun ham muhim ahamiyatga ega.

1. Musiqa madaniyati tushunchasi va uning tarkibiy qismlari

Musiqa madaniyati – bu insoniyat tomonidan yaratilgan musiqiy meros, an'analar, ijrochilik san'ati va musiqa bilan bog'liq ijtimoiy, estetik hamda badiiy qadriyatlarning majmuasidir. U nafaqat musiqa asarlari va ularni ijro etish uslublarini, balki musiqiy tafakkur, ta'lim, ijodiy yondashuv va texnologiyalarni ham o'z ichiga oladi. Har bir xalqning musiqa madaniyati o'ziga xos milliy an'analarga asoslangan bo'lib, u vaqt o'tishi bilan rivojlanib, yangi shakl va uslublar bilan boyib boradi.

Musiqqa madaniyati tarkibiga bir necha muhim omillar kiradi. Birinchi navbatda, bu musiqaning janr va uslublari bo'lib, ular turli davrlar va madaniyatlarning musiqiy merosini o'zida aks ettiradi. Ikkinchidan, musiqiy ijrochilik san'ati ham muhim tarkibiy qism hisoblanadi. U vokal va cholg'u ijrochiligini, xalq va akademik musiqqa ijro an'alarini o'z ichiga oladi. Uchinchidan, musiqqa nazariyasi va ta'lim tizimi musiqqa madaniyatining muhim qismi bo'lib, bu soha orqali musiqqa ilmi va ijrochilik an'analari kelgusi avlodlarga yetkaziladi.

Bundan tashqari, musiqqa madaniyatining rivojlanishida texnologiyalar ham katta rol o'ynaydi. Zamonaviy texnologiyalar musiqiy ijod, bastakorlik hamda ijrochilik imkoniyatlarini kengaytirib, yangi eksperimental yo'nalishlarning paydo bo'lishiga sabab bo'lmoqda. Shuningdek, musiqqa san'ati insoniyatning hissiy va ma'naviy olamini aks ettirish vositasi bo'lib, u shaxsning didini shakllantirish, estetik qarashlarini rivojlantirish hamda madaniy muloqotni kengaytirishda katta ahamiyat kasb etadi.

Musiqqa madaniyati, shunday qilib, inson hayotining ajralmas qismi sifatida uning kundalik turmushidan tortib, madaniy va ijtimoiy taraqqiyotigacha bo'lgan barcha sohalarga ta'sir ko'rsatadi. U xalqlarning madaniy merosi, san'atga bo'lgan yondashuvi va musiqiy tafakkuri orqali butun insoniyat tarixida muhim o'rin egallaydi.

2. Musiqaning inson hayotidagi roli va ta'siri

Musiqqa inson hayotining ajralmas qismi bo'lib, u nafaqat badiiy ifoda vositasi, balki inson ruhiyatiga, tafakkuriga va ijtimoiy hayotiga kuchli ta'sir ko'rsatadigan omillardan biridir. U insonning hissiyot va kechinmalarini ifodalash, estetik zavq bag'ishlash, madaniy merosni asrash va uzatish, hamda jamiyatda muloqotni shakllantirish vositasi sifatida namoyon bo'ladi. Musiqqa orqali inson quvonch, g'am, muhabbat, umid va boshqa tuyg'ularini ifodalashi mumkin. Shu

sababli, musiqa nafaqat san'at turi, balki inson ongi va qalbining aksidir.

Musiqaning inson ruhiyatiga ta'siri juda keng qamrovli bo'lib, u insonning kayfiyatini o'zgartirish, stressni kamaytirish, motivatsiya berish va ijodiy fikrlashni rivojlantirish qobiliyatiga ega. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, tinchlantiruvchi musiqa insonni xotirjam qilish, yurak urishini sekinlashtirish va ruhiy bosimni kamaytirish xususiyatiga ega, aksincha, jo'shqin va kuchli ohanglar energiyani oshirib, faollikni kuchaytiradi. Shu boisdan musiqa sport mashg'ulotlarida, tibbiyotda, ta'lim jarayonida va kundalik hayotning turli jabhalarida qo'llaniladi.

Musiqaning ta'siri nafaqat individual darajada, balki jamiyat miqyosida ham sezilarli. U madaniy birlashuvga xizmat qiladi, xalqlarning an'anaviy merosini saqlashga va rivojlantirishga yordam beradi. Musiqa turli davrlar va jamiyatlarda ijtimoiy harakatlar va o'zgarishlarni aks ettirgan, siyosiy va madaniy jarayonlarga ta'sir ko'rsatgan. U orqali xalqlar o'z tarixini, e'tiqodini va madaniy qadriyatlarini ifoda etadi. Bugungi kunda globallashtirish jarayonida musiqa madaniyatlararo muloqot vositasi sifatida ham katta ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, musiqa insonning intellektual va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. U xotira, diqqat-e'tibor va mantiqiy tafakkurni rivojlantirishga yordam beradi. Musiqa bilan shug'ullangan insonlar ko'pincha ijodiy fikrlashga moyil bo'lib, ularda yangi g'oyalar yaratish qobiliyati kuchli bo'ladi. Ayniqsa, bolalik davrida musiqa bilan shug'ullanish bolalarning aqliy rivojlanishi, nutq va harakat muvofiqlashtirishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Musiqaning ta'siri shunchalik keng qamrovli va chuqurki, u inson hayotining barcha jabhalarida namoyon bo'ladi. U inson ruhiyati va hissiyotiga ta'sir qilish bilan birga, jamiyat taraqqiyotida ham muhim o'rin egallaydi. Musiqa insonning ichki dunyosini

boyitib, uning hayotini mazmunliroq qiladi, estetik didini shakllantiradi va madaniy o'ziga xosligini namoyon etishiga imkon yaratadi.

3. Musiqa madaniyatining rivojlanish bosqichlari

Musiqa madaniyati insoniyat tarixida uzoq va murakkab rivojlanish yo'lini bosib o'tgan bo'lib, uning shakllanishi jamiyat taraqqiyoti bilan uzviy bog'liqdir. Musiqa madaniyatining ilk bosqichlari insoniyatning ibtidoiy davrlariga borib taqaladi. Dastlabki musiqa tabiiy tovushlar taqlididan kelib chiqqan bo'lib, odamlar o'z his-tuyg'ularini ifodalash uchun oddiy ritmik harakatlar va ovozlari orqali muloqot qilishgan. Keyinchalik, ibtidoiy jamoa hayotida musiqa diniy marosimlar va urf-odatlar bilan bog'liq holda rivojlangan, bunda oddiy qamish naylar, teridan yasalgan barabanlar va turli zarbli cholg'ular ishlatilgan.

Antik davrga kelib, musiqa madaniyati yanada mukammal shaklga ega bo'la boshladi. Qadimgi Misr, Yunoniston va Rimda musiqa diniy, falsafiy va estetik qarashlar bilan bog'lanib, jamiyatning turli sohalarida muhim ahamiyat kasb etgan. Qadimgi yunon faylasuflari, jumladan, Aristotel va Platon musiqaning inson tarbiyasidagi rolini ta'kidlaganlar. Ushbu davrda musiqa nazariyasi rivojlanib, cholg'u asboblari takomillashgan va kuy ohanglari tartibga solingan.

O'rta asrlar davrida esa musiqa madaniyati cherkov bilan chambarchas bog'lanib, asosan diniy musiqaning rivojlanishiga xizmat qilgan. Bu davrda gregorian qo'shiqlari, xor musiqasi va cherkov qo'shiqlari keng tarqalgan. Notatsiya tizimining yaratilishi tufayli musiqaning yozma shaklda saqlanishi va avlodlarga yetkazilishi mumkin bo'ldi. Shu bilan birga, xalq musiqasi ham rivojlanib, turli millatlar o'ziga xos musiqiy an'analarini shakllantirgan.

Uygʻonish davri musiqasi esa insonparvarlik gʻoyalari bilan boyib, bastakorlar oʻz asarlarida yangi ohang va shakllarni sinab koʻrishga harakat qilishdi. Barokko davrida murakkab polifonik usullar keng qoʻllanila boshlandi, bastakorlar ijodida esa drammatizm va hissiy ifodalilik kuchaydi. Klassitsizm davri musiqasi esa tartib-intizom, aniqlik va ravonlik bilan ajralib turib, bu davrda Betxoven, Motsart va Haydn kabi bastakorlar oʻzining buyuk asarlarini yaratishdi.

XIX asr Romantizm davrida musiqa madaniyati yanada keng qamrovli tus oldi. Bastakorlar musiqaga shaxsiy hissiyot va falsafiy tushunchalarni singdira boshladi. Bu davrda milliy musiqa maktablari rivojlanib, turli xalqlarning milliy ohanglari, folklor elementlari bastakorlik uslubiga singdirildi. XX asr va zamonaviy davr musiqasi esa innovatsion yondashuvlar, yangi texnologiyalar va kompyuter musiqasi bilan ajralib turadi. Ovoz yozish texnologiyalarining rivojlanishi tufayli musiqa ommaviy madaniyatning muhim qismiga aylandi, pop, rok, jazz va elektron musiqa janrlari shakllandi.

Bugungi kunda musiqa madaniyati globallashuv va raqamli texnologiyalar taʼsirida doimiy oʻzgarish va taraqqiyotda boʻlib, turli anʼnaviy va zamonaviy oqimlarning sintezidan yangi janr va uslublar shakllanmoqda. Shu tariqa, musiqa madaniyatining rivojlanishi inson tafakkuri va texnologiyalar taraqqiyoti bilan uzviy bogʻliq holda davom etmoqda.

Mavzu yuzasidan xulosa. Musiqa madaniyati insoniyatning asrlar davomida shakllangan va doimiy ravishda rivojlanib borayotgan muhim madaniy hodisasidir. U nafaqat sanʼat turi, balki insonning ichki dunyosini ifodalash, estetik didini shakllantirish va jamiyatning maʼnaviy taraqqiyotiga hissa qoʻshuvchi kuchli vositadir. Musiqa madaniyatining tarkibiy qismlari uning mazmunini toʻldirib, turli janrlar, ijrochilik anʼanalari va texnologiyalar bilan boyitiladi.

Musiqaning inson hayotidagi o'rnini nihoyatda keng bo'lib, u ruhiyatga ijobiy ta'sir ko'rsatish, his-tuyg'ularni ifodalash va ijtimoiy muloqotni rivojlantirish vositasi sifatida namoyon bo'ladi. U shaxsning intellektual va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish bilan birga, jamiyatdagi ma'naviy uyg'unlikni ham ta'minlaydi. Tarixiy jihatdan musiqa madaniyati turli bosqichlarni bosib o'tib, ibtidoiy jamiyatdagi sodda ohanglardan tortib, zamonaviy texnologiyalar bilan boyitilgan murakkab musiqiy shakllargacha rivojlangan.

Bugungi kunda musiqa madaniyati globallashtirish va raqamli texnologiyalar ta'sirida yanada takomillashib, turli millatlar va madaniyatlarning o'zaro ta'siri natijasida yangi yo'nalish va janrlar vujudga kelmoqda. Shu bois musiqa nafaqat milliy, balki umuminsoniy hodisa sifatida insoniyatning ma'naviy hayotida muhim ahamiyat kasb etishda davom etadi.

2-mavzu: MUSIQADA YANGICHA USLUB

Reja:

1. Musiqiy uslub tushunchasi va uning o'zgaruvchanligi
2. Zamonaviy musiqadagi yangi yo'nalishlar va innovatsiyalar
3. Musiqiy uslubning shakllanishiga ta'sir qiluvchi omillar

Annotatsiya: Musiqada yangicha uslubning shakllanishi va uning musiqiy madaniyatdagi o'rnini bu mavzuda keng yoritiladi. Yangicha uslub, musiqada yangi fikrlar va texnikalar, shakllar va ifodalar bilan birga keladi. U musiqa yaratish jarayoniga innovatsion yondashuvlarni olib kiradi. Ushbu mavzuda musiqada yangicha uslubning xususiyatlari, uning rivojlanish bosqichlari va musiqiy janrlarning o'zgarishi o'rganiladi.

Kalit so'zlar: Yangicha uslub, musiqa yaratuvchilik, innovatsiya, musiqiy texnikalar, musiqiy janrlar, evolyutsiya.

Musiqqa san'ati doimo rivojlanib, yangi shakl va uslublarni o'z ichiga olgan dinamik jarayondir. Har bir davrda musiqqa o'ziga xos estetik tamoyillar, ijrochilik texnikasi va uslublari bilan ajralib turgan. Musiqiy uslub – bu muayyan davr, millat, madaniy muhit yoki individual ijodkorlik doirasida shakllangan badiiy tamoyillar majmuasidir. U nafaqat bastakorlik, balki ijrochilik va musiqiy tafakkur rivojiga ham ta'sir ko'rsatadi.

Zamonaviy musiqada yangicha uslublarning shakllanishi turli innovatsiyalar, texnologik taraqqiyot va madaniy tendensiyalar bilan bog'liq. Kompyuter texnologiyalarining rivojlanishi yangi janrlarning paydo bo'lishiga, ovozlarni sintez qilish va raqamli qayta ishlash imkoniyatlarining kengayishiga olib keldi. Bugungi kunda elektron musiqqa, avangard, eksperimental yo'nalishlar hamda turli janrlarning o'zaro sintezi musiqiy san'atning yangicha qiyofasini shakllantirmoqda.

Musiqiy uslubning rivojlanishi va o'zgarishi ko'plab omillar ta'sirida yuz beradi. Ijtimoiy-madaniy muhit, texnologik taraqqiyot, estetik qarashlar, an'anaviy va zamonaviy ijodiy oqimlarning bir-biriga ta'siri musiqaning yangi shakllarini yuzaga keltiradi. Ushbu mavzu doirasida musiqiy uslubning mohiyati, zamonaviy innovatsion yo'nalishlar va yangi uslublarning shakllanishiga ta'sir etuvchi omillar o'rganiladi.

1. Musiqiy uslub tushunchasi va uning o'zgaruvchanligi

Musiqiy uslub – bu muayyan davr, madaniyat yoki ijodkor tomonidan yaratilgan musiqaning o'ziga xos badiiy ifoda vositalari majmuasidir. U musiqqa janrlari, kompozitsion tuzilishi, ritm va ohang xususiyatlari, hamda ijrochilik texnikalarining o'ziga xosligi bilan tavsiflanadi. Musiqqa san'atining taraqqiyoti davomida har bir davr o'zining betakror uslubiy xususiyatlarini shakllantirgan bo'lib, bu jarayon ijtimoiy, madaniy va texnologik o'zgarishlar bilan chambarchas bog'liq.

Musiqiy uslub doimiy rivojlanish va o'zgarish jarayonida bo'lib, har bir yangi davr avvalgilarning tajribasidan foydalanish bilan birga, o'ziga xos innovatsion yondashuvlarni ham olib keladi. Masalan, klassik musiqa davrida simmetrik va muvozanatli kompozitsiya uslublari ustuvor bo'lsa, romantik davrda shaxsiy hissiyot va ifodaviylik oldingi o'ringa chiqdi. XX asrga kelib esa an'anaviy tovush tizimlaridan voz kechish, eksperimental yo'nalishlar va yangi texnologik imkoniyatlar musiqiy uslublarni tubdan o'zgartirdi.

Zamonaviy davrda musiqiy uslub yanada ko'p qirrali va xilma-xil shakllarda namoyon bo'lmoqda. Elektronika, raqamli texnologiyalar va turli madaniy oqimlarning sintezi natijasida avangard, eksperimental va generativ musiqa kabi yangi yo'nalishlar shakllanmoqda. Shu bilan birga, an'anaviy va zamonaviy uslublarning uyg'unlashuvi natijasida eklektik musiqa ham rivojlanib bormoqda. Bu jarayon musiqa san'atining doimiy yangilanishi va insoniyatning badiiy izlanishlarida cheksiz imkoniyatlarga ega ekanligini ko'rsatadi.

2. Zamonaviy musiqadagi yangi yo'nalishlar va innovatsiyalar

Zamonaviy musiqada yangi yo'nalishlar va innovatsiyalar texnologik taraqqiyot, ijodiy eksperimentlar va madaniy integratsiya natijasida shakllanmoqda. XXI asr musiqasi turli janr va uslublarning sinteziga asoslanib, an'anaviy va zamonaviy ifoda vositalarini o'z ichiga olgan holda rivojlanmoqda. Kompyuter texnologiyalarining rivojlanishi natijasida elektron musiqa keng ommalashdi va uning turli shakllari, jumladan, eksperimental, generativ va algoritmik musiqa kabi yangi yo'nalishlar paydo bo'ldi.

Elektron va kompyuter musiqasi tovushlarni sun'iy ravishda yaratish va qayta ishlash imkoniyatlarini kengaytirib, musiqa yaratish jarayonida inson ishtirokini minimal darajaga tushirish imkonini

bermoqda. Generativ musiqa sun'iy intellekt va algoritmlar yordamida o'z-o'zidan shakllanib, ijodiy jarayonda yangi paradigmalarni kashf etishga yo'l ochmoqda. Virtual va raqamli vositalardan foydalangan holda yaratilgan musiqa esa real va virtual olamning chegaralarini yo'qotib, yangi tajribalarni namoyon qilmoqda.

Bundan tashqari, zamonaviy musiqa an'anaviy janrlardan chetlashib, eksperimental pop, avangard jazz, progressiv rock, fyuziya va formalizm kabi murakkab shakllarga ega yo'nalishlarni o'z ichiga olmoqda. Musiqaning globalizatsiya jarayonida rivojlanishi turli madaniyatlar va an'analar uyg'unligiga sabab bo'lib, eklektik va multigenrik musiqa uslublarining paydo bo'lishiga turtki bo'ldi. Shu tariqa, zamonaviy musiqadagi innovatsiyalar nafaqat texnik vositalar bilan bog'liq, balki ijodiy tafakkur, yangi estetik qarashlar va eksperimentallik bilan ham uzviy bog'liqdir.

3. Musiqiy uslubning shakllanishiga ta'sir qiluvchi omillar

Musiqiy uslubning shakllanishi ko'plab omillar ta'sirida yuzaga kelib, har bir davr va madaniyatga xos xususiyatlarni namoyon etadi. Eng avvalo, ijtimoiy-madaniy muhit muhim rol o'ynaydi. Jamiyatdagi o'zgarishlar, siyosiy va iqtisodiy jarayonlar, turli millatlar madaniy aloqalari musiqa uslublarining shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Masalan, Renessans davridagi intellektual uyg'onish yoki XX asrdagi globalizatsiya musiqiy uslublarning rivojlanishiga kuchli turtki bo'lgan.

Texnologik taraqqiyot ham musiqa uslublarining shakllanishida muhim omil hisoblanadi. Yangi cholg'u asboblarning ixtiro qilinishi, ovoz yozish va qayta ishlash texnologiyalarining rivojlanishi musiqaning yangi shakllarini yaratishga imkon berdi. Elektron va raqamli texnologiyalar tufayli elektron musiqa, generativ kompozitsiyalar va eksperimental uslublar paydo bo'ldi. Bundan

tashqari, zamonaviy dasturiy ta'minot va sun'iy intellekt musiqiy ijod jarayoniga yangicha usullarni olib kirdi.

Musiqiy an'ana va ijodiy tajriba ham uslub shakllanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Har bir bastakor va ijrochi oldingi avlod musiqachilarining tajribasidan foydalangan holda, o'ziga xoslikni shakllantirishga intiladi. Shu bois, musiqa uslublari tarixiy jarayon davomida evolyutsiyaga uchrab, yangi shakllarga ega bo'lib boradi. Turli madaniyatlarning o'zaro ta'siri natijasida musiqadagi eklektizm paydo bo'lib, an'anaviy va zamonaviy elementlarning uyg'unlashuviga sabab bo'lmoqda.

Shuningdek, estetik qarashlar va falsafiy oqimlar musiqa uslublarning shakllanishida muhim o'rin tutadi. Har bir davrning san'at va estetikaga bo'lgan yondashuvi musiqiy ifoda shakllariga ta'sir ko'rsatib, ijodiy yo'nalishlarning rivojlanishiga sabab bo'lgan. Modernizm, avangard va postmodernizm kabi san'at oqimlari musiqiy tafakkur va uslubga yangicha qarashlarni olib keldi. Shu tariqa, musiqa uslubi turli omillar ta'sirida shakllanib, doimiy ravishda rivojlanib borayotgan murakkab san'at hodisasidir.

Mavzu yuzasidan xulosa. Musiqada yangicha uslublarning paydo bo'lishi va rivojlanishi – bu san'atning doimiy o'zgarish va taraqqiyot jarayonidir. Har bir davr va madaniyat o'ziga xos musiqa uslubini shakllantirgan bo'lsa-da, zamonaviy musiqada bu jarayon yanada tezlashgan va xilma-xillashgan. Musiqiy uslub tushunchasi avloddan-avlodga o'tib, yangi tendensiyalar va innovatsiyalar bilan boyib boradi. Uning o'zgaruvchanligi texnologik rivojlanish, ijtimoiy-madaniy jarayonlar va ijodiy izlanishlar bilan chambarchas bog'liq.

Bugungi kunda musiqa san'ati turli yo'nalishlarning uyg'unlashuvi, yangi texnologiyalar va eksperimental tajribalar asosida shakllanmoqda. Elektron va kompyuter texnologiyalari, sun'iy intellekt va algoritmik kompozitsiyalar musiqaga yangicha

qarash olib kirib, ijodkorlarga cheksiz imkoniyatlar yaratmoqda. Shu bilan birga, an'anaviy musiqiy meros zamonaviy uslublar bilan qo'shilib, eklektik va innovatsion yondashuvlarni yuzaga keltirmoqda.

Musiqiy uslubning shakllanishi ko'p omillarga bog'liq bo'lib, madaniy meros, texnologik yutuqlar, ijodiy eksperimentlar va estetik qarashlar bilan bog'liq tarzda rivojlanadi. Bugungi musiqa janr va uslublari nafaqat milliy va madaniy chegaralarni kengaytirib, balki yangi san'at yo'nalishlarini ham shakllantirmoqda. Shu bois, zamonaviy musiqa dinamik va o'zgaruvchan bo'lib, har doim yangi shakllar va ifoda vositalarini izlashda davom etadi.

2-MODUL. MILLIY VA ZAMONAVIY MUSIQANING O'ZARO TA'SIRI

Musiqa har bir millatning madaniyatini va tarixini aks ettiruvchi eng kuchli vositalardan biridir. Milliy musiqa an'analari o'ziga xos yondashuv, shakl va mazmunni yaratadi, shu bilan birga, xalqning ruhiy dunyosi, axloqiy qadriyatlari va estetik ideallari bilan bog'liq bo'ladi. Biroq, zamonaviy dunyoda musiqa janrlari va uslublari globallashuv va texnologik taraqqiyot natijasida tezkor o'zgarishlarga yuz tutmoqda. Bu o'zgarishlar milliy musiqaning yangi shakllarini yaratishiga, shu bilan birga, uning zamonaviy tendensiyalar bilan uyg'unlashishiga olib kelmoqda.

Ushbu modulda milliy va zamonaviy musiqaning o'zaro ta'siri tahlil qilinadi. Milliy musiqaning an'analari va zamonaviy musiqa yo'nalishlari o'rtasidagi integratsiya jarayoni ko'rib chiqiladi, buning natijasida milliy musiqa yangi shakllarga kirib borib, global musiqiy tendensiyalar bilan birlashmoqda. Milliy musiqaning zamonaviy shakllari va janrlarining paydo bo'lishi, yangi texnologiyalar yordamida yaratish usullari, hamda xalq musiqasining zamonaviy ijrochilikdagi o'rni va ahamiyati alohida e'tiborga olinadi.

Modul davomida, milliy va zamonaviy musiqaning o'zaro aloqasi, bir-biriga ta'siri va o'zgarishlarni tahlil qilish orqali talabalar musiqaning jahon madaniyatidagi o'rnini va uning globalizatsiya jarayonidagi roli haqida yanada chuqurroq tushunchaga ega bo'ladilar. Ushbu modul milliy va zamonaviy musiqa yo'nalishlarining integratsiyasi va taraqqiyot jarayonlarini o'rganish uchun nazariy va amaliy bilimlarni taqdim etadi.

3-mavzu: MUSIQA MADANIYATINI RIVOJIDA MILLIY CHOLG'ULAR O'RNINI VA AHAMIYATI

Reja:

1. Milliy cholg'ular va ularning musiqiy madaniyatdagi o'rnini
2. An'anaviy cholg'ular va zamonaviy ijrochilik
3. Milliy cholg'ularni rivojlantirish va ularning jahon sahnasidagi mavqei

Annotatsiya: Musiqa madaniyatining rivojida milliy cholg'ular muhim o'rin tutadi. Ushbu mavzu milliy cholg'ularning musiqiy madaniyatga qo'shgan hissasini, ularning ijtimoiy, madaniy va estetik ahamiyatini tahlil etadi. Milliy cholg'ular jamiyatning identifikatsiya vositalaridan biri bo'lib, musiqaning shakllanishi va rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Mavzu davomida milliy cholg'ularni qayta tiklash, rivojlantirish va zamonaviy musiqada qo'llashning ahamiyati muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: Milliy cholg'ular, musiqa madaniyati, musiqiy tarix, musiqiy identifikatsiya, madaniy meros.

Musiqa madaniyati har bir millatning boy tarixiy merosi, an'analari va san'atij ifodasini namoyon etuvchi muhim sohalardan biridir. Uning shakllanishi va rivojida milliy cholg'u asboblarning o'rnini beqiyos bo'lib, ular xalqning madaniy o'ziga xosligini saqlab

qolish va avlodlarga yetkazishda asosiy vositalardan biri hisoblanadi. Milliy cholg'ular nafaqat tarixiy va badiiy qadriyat, balki millatning musiqiy tafakkuri, estetik didi va ruhiyatining ifodachisi sifatida ham muhim ahamiyatga ega.

Bugungi kunda an'anaviy cholg'ular zamonaviy ijrochilik va bastakorlik san'atida ham keng qo'llanilmoqda. Ular yangi texnologiyalar va zamonaviy musiqiy yo'nalishlar bilan uyg'unlashib, nafaqat milliy, balki xalqaro maydonda ham o'z o'rnini topmoqda. Bu jarayon milliy musiqani rivojlantirish va global madaniy makonda o'ziga xos ovoz yaratish imkonini beradi.

Mazkur mavzuda milliy cholg'ularning musiqa madaniyatidagi o'rne, ularning zamonaviy ijrochilikdagi roli hamda jahon musiqasidagi mavqei yoritiladi. Milliy cholg'ularni saqlash va rivojlantirish faqatgina milliy san'atga emas, balki butun dunyo musiqiy merosiga qo'shilgan muhim hissadir.

1. Milliy cholg'ular va ularning musiqiy madaniyatdagi o'rne

Milliy cholg'ular har bir xalqning musiqiy madaniyatini shakllantirish va rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ular millatning musiqiy an'alarini ifodalab, uning madaniy merosining ajralmas qismi sifatida e'tirof etiladi. Har bir cholg'u asbobi o'zining o'ziga xos tovush tembri, ijro uslubi va ifoda imkoniyatlari bilan ajralib turadi hamda xalqning tarixiy shakllangan musiqiy tafakkurini aks ettiradi. Milliy cholg'ular turli marosimlar, an'anaviy bayramlar, folklor ijrochiligi va bastakorlik san'atida asosiy vosita sifatida xizmat qiladi.

Ushbu cholg'ularning mavjudligi va ularning ijodiy jarayondagi roli musiqiy identifikatsiya, milliylik hissi va madaniy o'ziga xoslikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Ular nafaqat an'anaviy musiqa asarlarini ijro etishda, balki zamonaviy musiqiy yo'nalishlarda ham keng qo'llanilib, yangi kompozitsiyalarga milliy

ruh bag'ishlaydi. Xususan, doira, dutor, rubob, qo'biz, g'ijjak kabi cholg'ular zamonaviy ijrochilik va bastakorlikda ham keng foydalanilmoqda, bu esa milliy musiqiy merosni saqlash va yangi avlodlarga yetkazishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Milliy cholg'ularning musiqa madaniyatidagi o'rni ularning ta'lim jarayonida ham aks etadi. Musiqiy ta'lim muassasalarida milliy cholg'ularni o'rgatish orqali yosh ijrochilarning milliy musiqa an'analariga bo'lgan qiziqishi oshadi va ular xalq musiqasining noyob uslubiy jihatlarini o'zlashtirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shu tariqa, milliy cholg'ular faqatgina o'tib ketgan avlodlarning merosi emas, balki doimiy ravishda rivojlanib borayotgan musiqiy-madaniy hodisa sifatida qadrlanadi.

2. An'anaviy cholg'ular va zamonaviy ijrochilik

Zamonaviy ijrochilik san'ati doimiy rivojlanish jarayonida bo'lib, unda an'anaviy cholg'ular muhim o'rin tutadi. Milliy cholg'ular qadimiy davrlardan buyon xalq musiqasini ifodalash va yetkazishda asosiy vosita bo'lib kelgan. Ularning boy tembr imkoniyatlari, ijro texnikasi va o'ziga xos tovush ranglari har bir millatning musiqiy madaniyatida o'z aksini topgan. Bugungi kunda an'anaviy cholg'ular nafaqat folklor musiqasida, balki zamonaviy janrlarda ham faol qo'llanilib, turli yangi musiqiy tajribalar yaratishga xizmat qilmoqda.

Zamonaviy ijrochilikda milliy cholg'ularning ahamiyati tobora ortib bormoqda. Ular simfonik orkestr tarkibiga kiritilib, klassik asarlarga milliy ruh bag'ishlashda qo'llanilmoqda. Elektron va eksperimental musiqa yo'nalishlarida esa an'anaviy cholg'ular ovozi turli effektlar bilan boyitilib, innovatsion ijodiy g'oyalar yuzaga kelmoqda. Ayniqsa, elektron musiqa va DJ ijrochiligida milliy cholg'ularning ovoz yozuvlari ishlatilishi, ularni raqamli texnologiyalar yordamida qayta ishlash imkoniyati yangi ohang va musiqiy kompozitsiyalar yaratishga imkon bermoqda.

Bundan tashqari, zamonaviy bastakorlar va ijrochilar milliy cholg'ularni yangi musiqiy kompozitsiyalarda ishlatish orqali an'anaviy va zamonaviy musiqa uyg'unligini yaratishga intilmoqdalar. Jazz, pop, rok va hatto elektron musiqada an'anaviy cholg'ular ishtiroki milliy ohanglarni global musiqiy sahnaga olib chiqishda muhim rol o'ynamoqda. Bu esa milliy cholg'ularni nafaqat o'z xalqi madaniyatining ifodachisi, balki jahon musiqasi tarkibiy qismiga aylantirish imkonini bermoqda. Shu tariqa, an'anaviy cholg'ular zamonaviy ijrochilikda o'zining moslashuvchanligi va jozibadorligini saqlab qolgan holda, yangi musiqiy ufqlarni zabt etishda davom etmoqda.

3. Milliy cholg'ularni rivojlantirish va ularning jahon sahnasidagi mavqei

4. Milliy cholg'ularni rivojlantirish va ularning jahon sahnasidagi mavqeini mustahkamlash bugungi kunda dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Har bir xalqning milliy cholg'ulari uning musiqiy madaniyatining ajralmas qismi bo'lib, ularni asrab-avaylash va rivojlantirish orqali milliy san'atni keng targ'ib qilish mumkin. Milliy cholg'ularni zamonaviy talablar asosida takomillashtirish va ularning texnik imkoniyatlarini kengaytirish bu asboblarning xalqaro miqyosda ommalashishiga xizmat qiladi.

Zamonaviy texnologiyalar milliy cholg'ularning rivojlanishida katta rol o'ynamoqda. Ularning tovushini yaxshilash, yangi materiallardan foydalanish va raqamli ishlov berish imkoniyatlari tufayli milliy cholg'ular turli janrlarda keng qo'llanila boshladi. Elektron va akustik cholg'ular uyg'unligi yangi musiqiy ifoda vositalarini yaratishga imkon berib, an'anaviy cholg'ularni zamonaviy ijrochilik va bastakorlik san'atiga yaqinlashtirmoqda.

Bugungi kunda milliy cholg'ular jahon sahnasida tobora keng tarqalib bormoqda. Ko'plab xalqaro musiqiy festivallar, konsertlar va madaniy tadbirlar milliy cholg'ular ishtirokida tashkil etilmoqda.

O'zbek dutori, g'ijjagi, doirasi, qo'bizi va boshqa cholg'ular xalqaro musiqachilar tomonidan ham o'rganilib, yangi musiqiy asarlarda qo'llanilmoqda. Jahon miqyosidagi taniqli san'atkorlar milliy cholg'ularni o'z asarlarida qo'llash orqali ularning universal ifoda vositasi sifatida ahamiyatini oshirmoqdalar.

Shuningdek, milliy cholg'ularni saqlash va rivojlantirish maqsadida ta'lim muassasalarida maxsus dasturlar ishlab chiqilmoqda. Yosh avlodga milliy cholg'ularni o'rgatish, ularni zamonaviy sahnaga moslashtirish va xalqaro hamkorlikni kuchaytirish orqali milliy musiqaning jahon madaniy maydonidagi mavqeini mustahkamlash mumkin. Bu jarayon milliy cholg'ularni nafaqat folklor san'ati vakili, balki zamonaviy musiqaning muhim qismi sifatida tanitishga xizmat qiladi.

Mavzu bo'yicha umumiy xulosa. Milliy cholg'ular har bir xalqning musiqiy madaniyatining ajralmas qismi bo'lib, ular milliy identifikatsiya va madaniy merosni asrab-avaylashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu cholg'ular nafaqat folklor musiqasini ifodalash vositasi, balki zamonaviy ijrochilik san'atida ham muhim o'rin tutmoqda. Ularning tovush temblari, ijro uslublari va ifoda imkoniyatlari turli janrlarda qo'llanilib, milliy va zamonaviy musiqaning uyg'unlashishiga xizmat qilmoqda.

Zamonaviy texnologiyalar va ijodiy innovatsiyalar an'anaviy cholg'ularni yangi musiqiy oqimlarga moslashtirish imkonini bermoqda. Ularning elektron va akustik versiyalari yaratilishi, turli effektlar bilan boyitilishi natijasida milliy cholg'ular yanada ommalashib, xalqaro sahnada o'z o'rnini mustahkamlamoqda. Xalqaro musiqiy festivallar, konsertlar va turli madaniy tadbirlarda milliy cholg'ular ishtiroki ularning dunyo miqyosida keng tarqalishiga va yangi musiqiy kompozitsiyalarda qo'llanilishiga sabab bo'lyapti.

Milliy cholg'ularni rivojlantirish va ularning jahon sahnasidagi mavqeini oshirish uchun ta'lim tizimida ularni o'rgatish, yosh avlodni bu san'atga jalb qilish, shuningdek, xalqaro hamkorlikni kengaytirish muhim ahamiyatga ega. Shu tariqa, milliy cholg'ular faqat o'z tarixiy vazifasini bajargan san'at vositasi bo'lib qolmay, balki zamonaviy musiqiy jarayonlarning ajralmas qismiga aylanishi mumkin. Bu esa milliy musiqiy madaniyatning kelajak avlodlar tomonidan ham e'tirof etilishiga va rivojlanishiga xizmat qiladi.

4-mavzu: ZAMONAVIY SAN'AT SHAKLLANISHINING IJTIMOYIY-TARIXIY JARAYONLARI

Reja:

1. Zamonaviy san'atning shakllanish bosqichlari
2. Ijtimoiy va madaniy jarayonlarning musiqa san'atiga ta'siri
3. Musiqaning globalizatsiya va texnologiyalar ta'sirida rivojlanishi

Annotatsiya: Zamonaviy san'at shakllanishining ijtimoiy tarixiy jarayonlari haqida bu mavzuda batafsil ma'lumot beriladi. Musiqa san'ati va uning shakllanishi jamiyatdagi siyosiy, ijtimoiy va madaniy jarayonlar bilan chambarchas bog'liqdir. San'at shakllanishining ijtimoiy omillari, tarixiy kontekstda musiqaning o'zgarishi va rivojlanishi, shuningdek, zamonaviy san'atning yangi shakllariga olib kelgan jarayonlar haqida o'rganish amalga oshiriladi.

Kalit so'zlar: San'at shakllanishi, ijtimoiy tarixiy jarayonlar, musiqa evolyutsiyasi, madaniy o'zgarishlar, tarixiy kontekst.

Zamonaviy san'at shakllanishi uzoq yillar davomida ijtimoiy, tarixiy va madaniy jarayonlar bilan chambarchas bog'liq holda rivojlanib kelgan. Har bir davrning o'ziga xos siyosiy, iqtisodiy va texnologik o'zgarishlari san'atning shakllanishiga va yo'nalishlariga

ta'sir ko'rsatgan. Xususan, musiqa san'ati ham bu jarayonlardan mustasno emas. U insoniyat tarixi davomida turli davr va jamiyatlarda muayyan ma'naviy va madaniy ehtiyojlarga javob beruvchi san'at turi sifatida rivojlangan.

Zamonaviy musiqa o'z shakllanishida XIX–XX asrlardagi sotsial va texnologik inqiloblarning kuchli ta'sirini his etdi. Ijtimoiy o'zgarishlar, urbanizatsiya, texnologik taraqqiyot va madaniyatlararo integratsiya natijasida musiqa san'ati yangi bosqichlarga ko'tarildi. Shu bilan birga, globalizatsiya jarayoni musiqiy uslublarning o'zaro ta'sirini kuchaytirib, an'anaviy va zamonaviy musiqaning uyg'unlashuviga sabab bo'ldi. Elektron texnologiyalar, internet va raqamli media muhitining rivojlanishi esa musiqa yaratish, tarqatish va tinglash jarayonlarini butkul o'zgartirdi.

Ushbu bob zamonaviy san'at shakllanishining bosqichlari, musiqa san'atining ijtimoiy va madaniy jarayonlar bilan o'zaro bog'liqligi hamda globalizatsiya va texnologik inqilob natijasida musiqaning rivojlanish yo'nalishlarini yoritib beradi. Bu jarayonlarni tushunish zamonaviy san'atni chuqurroq anglash va kelajak musiqiy oqimlarini taxmin qilish imkonini beradi.

1. Zamonaviy san'atning shakllanish bosqichlari

Zamonaviy san'at shakllanishi uzoq tarixiy jarayon bo'lib, turli davrlardagi ijtimoiy, madaniy va texnologik o'zgarishlar bilan chambarchas bog'liq. Unga asos solgan tamoyillar XIX asr oxiri va XX asr boshlarida paydo bo'lib, bugungi kungacha turli bosqichlarni bosib o'tdi. Ushbu san'at shakllanishida an'anaviy san'atdan voz kechish, yangi badiiy ifoda vositalarining paydo bo'lishi va eksperimental yondashuvlarning shakllanishi muhim rol o'ynagan.

San'atning ilk bosqichlarida klassik va an'anaviy uslublarga qarshi chiqish tendensiyasi kuchaydi. Realistik tasvirga asoslangan akademik san'atdan uzoqlashish natijasida impressionizm, ekspressionizm, futurizm va kubizm kabi yangi oqimlar yuzaga keldi.

Ushbu yoʻnalishlar sanʼatga yangicha qarashlar olib kirdi va vizual, musiqiy hamda teatr sanʼatining rivojlanishida katta taʼsir koʻrsatdi.

XX asr davomida sanʼat tobora murakkabroq shakllarga ega boʻla boshladi. Dadaizm va surrealizm kabi yoʻnalishlar tasavvur va ijodiy erkinlikni kuchaytirishga harakat qildi. Bu davrda musiqada ham anʼanaviy ohang va tuzilmalardan voz kechilib, atonal musiqalar, eksperimental uslublar va yangi ijro texnikalari rivojlandi. Jazz, blues, avangard musiqa va elektron kompozitsiyalar kabi yoʻnalishlar musiqiy sanʼatning shakllanishida yangi ufqlar ochdi.

Ikkinchi jahon urushidan keyingi davr sanʼatga yangi texnologiyalar kirib kelishi bilan ajralib turadi. Minimalizm, pop-art, konseptual sanʼat va performance-art kabi yoʻnalishlar sanʼatni har tomonlama yangiladi. Musiqada esa elektron asboblari, sintezatorlar va kompyuter texnologiyalarining jadal rivojlanishi yangi uslub va janrlarning shakllanishiga turtki berdi. Zamonaviy sanʼat bugungi kunda virtual va raqamli texnologiyalar bilan yanada boyib, yangi ijodiy yondashuvlarga asoslanmoqda. Shu sababli, uning shakllanishi doimiy davom etayotgan jarayon boʻlib, har bir davr oʻziga xos yangi tendensiyalarni olib kelishda davom etmoqda.

2. Ijtimoiy va madaniy jarayonlarning musiqa sanʼatiga taʼsiri

Musiqa sanʼati har doim jamiyatdagi ijtimoiy va madaniy jarayonlar bilan bevosita bogʻliq boʻlib kelgan. Har bir tarixiy davrning siyosiy, iqtisodiy, maʼnaviy va texnologik oʻzgarishlari musiqaning rivojlanishiga katta taʼsir koʻrsatgan. Jamiyatdagi oʻzgarishlar musiqaning mazmuni, shakli, ijro uslublari va hatto uning auditoriyasi bilan munosabatini ham belgilab bergan.

Tarixiy nuqtai nazardan olib qaraganda, musiqa inson hayotida diniy marosimlardan tortib, ijtimoiy harakatlar va siyosiy inqiloblarga qadar turli vazifalarni bajargan. Masalan, Oʻrta asrlarda diniy musiqa hukmron boʻlgan boʻlsa, Uygʻonish davrida insonparvarlik gʻoyalari

musiqaning mazmunini o'zgartirgan. Keyinchalik, Barokko va Klassitsizm davrlarida aristokratiya madaniyatining ta'siri kuchaygan, Romantizm davrida esa shaxsiy hissiyot va milliy ong musiqaga chuqur singdirilgan.

XX asrda ijtimoiy inqiloblar, urushlar va texnologik taraqqiyot musiqiy san'atni tubdan o'zgartirdi. Jazz va blues kabi janrlar ijtimoiy tengsizlik va erkinlik harakatlari bilan bog'liq holda rivojlandi. Rok-musika yoshlar madaniyati va isyonkorlik ramziga aylandi. Hip-hop va rep janrlari esa shahar hayoti, ijtimoiy muammolar va marginal guruhlarining ovozi sifatida shakllandi.

Texnologik taraqqiyot ham musiqaning ommalashishida muhim rol o'ynagan. Radio, televizor va internet kabi vositalarning paydo bo'lishi musiqaning global miqyosda tarqalishiga yordam berdi. Madaniy integratsiya jarayonlari turli xalqlarning musiqiy uslublarini bir-biriga yaqinlashtirib, yangi janrlarning shakllanishiga turtki berdi. Hozirgi kunda globalizatsiya tufayli turli madaniy musiqiy yo'nalishlar o'zaro aralashib, yangi gibrid janrlar paydo bo'lmoqda.

Shunday qilib, ijtimoiy va madaniy jarayonlar musiqaning nafaqat shaklini va uslubini, balki uning mazmunini ham belgilaydi. Har bir tarixiy bosqich o'zining ijtimoiy muhitiga qarab musiqa san'atiga o'ziga xos iz qoldirib, uni yangi bosqichga olib chiqadi.

3. Musiqaning globalizatsiya va texnologiyalar ta'sirida rivojlanishi

Musiqaning rivojlanishi doimo jamiyatdagi texnologik va madaniy o'zgarishlar bilan bog'liq bo'lib kelgan. Bugungi kunda globalizatsiya va raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi musiqaning yaratilishi, tarqalishi va iste'mol qilinishiga tubdan ta'sir ko'rsatmoqda. Musika endilikda milliy chegaralarga bog'liq bo'lmay, butun dunyo bo'ylab tezkor tarqalish imkoniyatiga ega bo'ldi.

Globalizatsiya musiqaning ommaviy madaniyat vositasiga aylanishiga sabab bo'ldi. Turli xalqlarning an'anaviy musiqiy uslublari aralashib, yangi janrlar va yo'nalishlarning shakllanishiga turtki berdi. Masalan, afrika ritmlari jaz va bluzga asos solgan bo'lsa, lotin-amerika ohanglari pop, rok va elektron musiqa bilan qo'shilib, yangi yo'nalishlarni yuzaga keltirdi. Bugungi kunda K-pop, reggaeton, world music kabi janrlar milliy va global musiqiy madaniyatning uyg'unlashuviga misol bo'la oladi.

Texnologiyalar rivojlanishi esa musiqa sanoatini mutlaqo yangi bosqichga olib chiqdi. Raqamli dasturlar va audio ishlov berish texnologiyalari tufayli bastakorlar va ijrochilar endi an'anaviy musiqa asboblarsiz ham professional darajadagi musiqiy asarlar yaratish imkoniyatiga ega bo'ldilar. Elektron musiqaning rivojlanishi, sintezator va virtual asboblardan orqali yangi ovoz effektlarining paydo bo'lishi musiqaning turli yo'nalishlarini boyitdi.

Internet va streaming platformalarining (Spotify, Apple Music, YouTube) ommalashuvi musiqa tarqatish tizimini inqilobiy tarzda o'zgartirdi. Avvallari faqat radio va CD-lar orqali tinglanuvchi musiqalar endi istalgan joy va vaqtda tinglovchilar uchun ochiq bo'lib qoldi. Ijtimoiy tarmoqlar ham musiqachilarga bevosita auditoriya bilan bog'lanish va o'z asarlarini ommaga taqdim etish imkonini yaratdi.

Xulosa qilib aytganda, globalizatsiya va texnologik taraqqiyot musiqaning shakllanishiga kuchli ta'sir ko'rsatib, uni yanada xilmaxil va qulayroq qilib qo'ydi. Milliy va xalq musiqalari yangi texnologiyalar yordamida qayta ishlanib, global miqyosda yangicha tus olmoqda. Kelajakda sun'iy intellekt, virtual reallik va interaktiv texnologiyalar musiqaning yanada rivojlanishiga turtki bo'lishi kutilmoqda.

Mavzu bo'yicha umumiy xulosa. Zamonaviy san'atning shakllanishi uzoq tarixiy jarayonlar natijasida yuzaga kelgan bo'lib, u

jamiyatning ijtimoiy, madaniy va texnologik o'zgarishlari bilan chambarchas bog'liqdir. San'at har doim insoniyatning estetik qarashlarini aks ettirgan, tarixiy bosqichlar davomida shakllanib, yangilanib borgan. Musiqa san'ati ham bu jarayondan mustasno emas.

Ijtimoiy va madaniy o'zgarishlar musiqaning rivojlanishida asosiy omillardan biri hisoblanadi. Turli davrlardagi siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy sharoitlar musiqaning mazmuni va shakliga ta'sir ko'rsatgan. Urushlar, inqiloblar, ijtimoiy harakatlar musiqa janrlarini o'zgartirishga olib kelgan, yangi uslublarning paydo bo'lishiga zamin yaratgan.

Texnologik taraqqiyot va globalizatsiya musiqa san'atining taraqqiyotini yanada jadallashtirdi. Zamonaviy texnologiyalar musiqaning yaratilishi, tarqalishi va iste'mol qilinishida katta inqilob yasadi. Raqamli texnologiyalar, internet va striming xizmatlari tufayli musiqaning jahon miqyosida tarqalishi tezlashdi, turli madaniy musiqalar bir-biri bilan aralashib, yangi yo'nalishlar paydo bo'ldi.

Umuman olganda, zamonaviy san'at va musiqa ijtimoiy-tarixiy jarayonlar natijasida shakllangan murakkab hodisadir. U jamiyatning aksariyat jabhalariga ta'sir ko'rsatadi va texnologiyalar rivojlanishi bilan doimiy ravishda yangilanib boradi. Musiqaning globalizatsiya va texnologiyalar ta'sirida rivojlanishi esa uning jahon madaniyati bilan integratsiyalashuviga xizmat qilmoqda.

3-MODUL. MUSIQA JANRLARI VA USLUBLARINING SHAKLLANISHI

Musiqa janrlari va uslublari san'atning rivojlanishidagi muhim bosqichlarni tashkil etadi. Har bir musiqa janri o'zining an'anaviy va zamonaviy xususiyatlarini, ijro uslublarini va texnikasini ifodalaydi. Musiqa janrlarining shakllanishi ijtimoiy, madaniy va tarixiy jarayonlar bilan chambarchas bog'liq bo'lib, bu jarayon musiqa san'atining turli yo'nalishlaridagi o'zgarishlar va yangiliklarni keltirib chiqaradi. Har bir musiqa janri o'zining xususiyatlariga ko'ra

o'ziga xos musiqiy ifodalarni, tuzilmalari va ijro uslublarini yaratadi, shu bilan birga, janrlar o'rtasidagi o'zaro ta'sir va integratsiya ham yangi musiqiy shakllarning paydo bo'lishiga olib keladi.

Ushbu modulda musiqa janrlari va uslublarining shakllanish jarayonlari o'rganiladi. Janrlar o'rtasidagi farqlar, ularning tarixiy rivojlanishi va o'zaro bog'lanishi, shuningdek, zamonaviy musiqa dunyosidagi yangi janrlar va uslublarning paydo bo'lishi hamda ularning global madaniyatdagi roli tahlil qilinadi. Yangi texnologiyalar, ijtimoiy o'zgarishlar va madaniyatning shakllanishi musiqa janrlarining rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi, bu esa musiqa ijrochiligi va bastakorlik san'ati uchun yangi imkoniyatlar yaratadi.

Modul davomida talabalar musiqa janrlarining rivojlanish tamoyillari, ularning shakllanishiga ta'sir qiluvchi omillarni va janrlar o'rtasidagi o'zaro aloqalarni o'rganadilar. Ushbu bilimlar musiqiy tafakkurning kengayishiga, shuningdek, yangi uslublarni yaratishda va musiqaning har xil yo'nalishlarini integratsiya qilishda yordam beradi.

5-mavzu: MUSIQIY JANR VA USULNING HOSIL BO'LISH TAMOYILLARI

Reja:

1. Musiqiy janr va uslub tushunchasi
2. Musiqiy janrlarning rivojlanish qonuniyatlari
3. Zamonaviy musiqa janrlari va ularning xususiyatlari

Annotatsiya: Musiqiy janrlar va usullar musiqa madaniyatining asosiy elementlari bo'lib, ular musiqa yaratuvchiligi va ijrosining turli shakllarini tashkil etadi. Ushbu mavzu musiqa janrlarining hosil bo'lish tamoyillari, ularning rivojlanish jarayonlari, va musiqiy usullarni yaratishda asosiy qonuniyatlarni o'rganadi.

Janrlar va usullarning ijtimoiy, madaniy va estetik ta'siri ham ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Musiqiy janrlar, musiqiy usul, musiqiy tamoyillar, yaratuvchilik, musiqiy tahlil.

Musika insoniyat madaniyatining ajralmas qismi bo'lib, uning rivojlanish jarayonida turli janr va uslublar shakllangan. Har bir davrning madaniyati, ijtimoiy va estetik qarashlari musiqiy janr va uslublarning paydo bo'lishi hamda o'zgarishiga ta'sir ko'rsatgan. Musiqaning janr va uslub jihatdan turli-tumanligi uning boy tarixiy rivojlanishidan darak beradi.

Musiqiy janr tushunchasi asosan musiqa asarlarining shakl va mazmun jihatdan umumiylikka ega bo'lgan toifalarini tavsiflash uchun ishlatiladi. Har bir janr o'ziga xos ritmik, melodik, harmonik va instrumental xususiyatlarga ega. Uslub esa ijodkorning shaxsiy musiqiy ifodasi yoki muayyan davrga xos uslubiy yo'nalish sifatida tushuniladi.

Musiqiy janrlarning rivojlanish qonuniyatlari jamiyat taraqqiyoti, madaniy ta'sirlar va texnologik o'zgarishlar bilan bog'liq. Har bir janr o'z davrida muayyan ijtimoiy ehtiyojlarga javob bergan holda rivojlangan. Bugungi kunda zamonaviy texnologiyalar ta'sirida yangi musiqiy janrlar yuzaga kelmoqda va an'anaviy janrlar bilan uyg'unlashib, o'ziga xos musiqiy oqimlarni shakllantirmoqda.

Ushbu mavzuda musiqiy janr va uslub tushunchalari, ularning rivojlanish qonuniyatlari hamda zamonaviy musiqa janrlarining o'ziga xos xususiyatlari tahlil qilinadi. Bu jarayonlarni chuqur o'rganish musiqa madaniyatini anglash va uning taraqqiyot yo'nalishlarini tushunish uchun muhim ahamiyatga ega.

1. Musiqiy janr va uslub tushunchasi

Musiqiy janr va uslub tushunchalari musiqaning shakllanishi va rivojlanishini anglash uchun muhim hisoblanadi. Musiqiy janr – bu

ma'lum bir musiqa turiga xos bo'lgan umumiy belgilarning yig'indisidir. U ma'lum bir davr, mintaqa yoki madaniyat doirasida shakllanadi va o'ziga xos ritmik, melodik, harmonik hamda tuzilish xususiyatlariga ega bo'ladi. Masalan, klassik musiqa, jazz, xalq musiqa janrlari o'ziga xos an'anaviy shakllarga ega bo'lib, turli ijro usullari bilan ajralib turadi.

Musiqiy uslub esa ijodkorning shaxsiy ifodasi yoki muayyan davr va maktabga xos musiqiy yo'nalish sifatida tushuniladi. U janr doirasida shakllanib, ijro uslubi, ovoz berish, tuzilma va badiiy ifoda usullarida namoyon bo'ladi. Masalan, bir xil janr ichida turli bastakorlar yoki ijrochilarning uslublari farq qilishi mumkin. Beethoven va Mozart klassik musiqa janrida asarlar yaratgan bo'lsalar-da, ularning musiqiy uslubi keskin farqlanadi.

Musiqiy janrlar va uslublarning shakllanishi uzoq tarixiy jarayon natijasida yuzaga kelgan bo'lib, ular jamiyatning ijtimoiy, madaniy va texnologik o'zgarishlariga bog'liq holda rivojlanib kelmoqda. Hozirgi kunda turli musiqiy janrlarning sintezlanishi natijasida yangi uslublarni shakllanmoqda, bu esa musiqa san'atining cheksiz imkoniyatlarini namoyon etmoqda.

2. Musiqiy janrlarning rivojlanish qonuniyatlari

Musiqiy janrlarning rivojlanishi uzoq tarixiy jarayon bo'lib, bu jarayon turli madaniy, ijtimoiy, texnologik va estetik omillarning o'zaro ta'siri natijasida shakllangan. Har bir janr muayyan davr va jamiyat ehtiyojlariga javoban paydo bo'lib, rivojlangan va zamon talabiga moslashgan. Musiqiy janrlarning rivojlanish qonuniyatlarini tushunish uchun bir necha asosiy tamoyillarni ko'rib chiqish mumkin.

Birinchidan, musiqiy janrlarning rivojlanishi jamiyatning tarixiy va ijtimoiy taraqqiyoti bilan chambarchas bog'liq. Har bir davr o'zining madaniy va san'atga oid ehtiyojlariga ega bo'lib, musiqa janrlari shu talablar asosida shakllanadi. Masalan, Yevropa Uyg'onish davrida musiqiy janrlar uyg'onish davri estetikasiga mos holda

rivojlangan bo'lsa, XX asrda jazz va rok kabi janrlar ijtimoiy o'zgarishlar, yoshlar harakati va texnologik yangiliklar ta'sirida yuzaga kelgan.

Ikkinchidan, musiqiy janrlarning rivojlanishida o'zaro ta'sir va sintez muhim rol o'ynaydi. Turli madaniyatlar bir-biriga ta'sir ko'rsatishi natijasida yangi janrlar paydo bo'ladi. Masalan, jazz afrikalik va yevropalik musiqa an'alarining qo'shilishidan kelib chiqqan bo'lsa, bugungi kunda elektron va xalq musiqasi elementlari uyg'unlashib, yangi janrlar shakllanmoqda.

Uchinchidan, texnologik taraqqiyot musiqa janrlarining rivojlanishida hal qiluvchi omillardan biridir. XIX asr oxiri va XX asr boshlarida ovoz yozish texnologiyalarining rivojlanishi, radio va televizorning paydo bo'lishi musiqa janrlarini keng tarqalishiga imkon yaratgan. Bugungi kunda internet va raqamli texnologiyalar tufayli yangi janrlar tez shakllanmoqda va ommalashmoqda. Elektron musiqa, hip-hop, eksperimental musiqa va generativ musiqa kabi janrlar texnologik taraqqiyot mahsulidir.

Shuningdek, musiqa janrlarining rivojlanishi ijodkorlarning tajriba o'tkazishi va innovatsiyalar kiritishi bilan ham bog'liq. Har bir yangi janr avvalgi musiqiy an'alar asosida shakllanadi, biroq unga yangi elementlar qo'shilishi natijasida o'ziga xos yo'nalish hosil qiladi. Masalan, klassik musiqadan romantizmga, keyinchalik esa modernizm va avangard musiqa janrlariga o'tish musiqiy tajribalar natijasida sodir bo'lgan.

Musiqiy janrlarning rivojlanish qonuniyatlari shuni ko'rsatadiki, ular hech qachon statik holatda qolmaydi, balki doimiy rivojlanish va yangilanish jarayonida bo'ladi. Ijtimoiy o'zgarishlar, madaniy ta'sirlar, texnologik yutuqlar va ijodiy innovatsiyalar musiqiy janrlarning shakllanishi va rivojlanishiga kuchli ta'sir ko'rsatib kelmoqda. Shu sababli, bugungi kunda mavjud janrlarning kelajakda qanday yangi shakllarga kirishi va qaysi yangi janrlarning

yuzaga kelishi global musiqiy jarayonlarning rivojlanishiga bog'liq bo'lib qolmoqda.

3. Zamonaviy musiqa janrlari va ularning xususiyatlari

Zamonaviy musiqa janrlari XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab texnologik taraqqiyot, ijtimoiy o'zgarishlar va madaniy ta'sirlar natijasida shakllangan va doimiy ravishda rivojlanib kelmoqda. An'anaviy janrlardan farqli o'laroq, zamonaviy musiqa janrlari dinamik, eksperimental va global xususiyatga ega bo'lib, ularning shakllanishida texnologik yutuqlar, elektron vositalarning keng qo'llanilishi va musiqiy ifodaning yangicha yo'nalishlari muhim o'rin tutadi. Zamonaviy janrlarning shakllanishi muayyan bir madaniyat yoki hududga bog'liq bo'lmay, balki butun dunyodagi musiqiy yo'nalishlarning uyg'unlashuvi natijasida yuzaga kelgan.

Zamonaviy musiqa janrlarini quyidagi asosiy yo'nalishlarga ajratish mumkin:

Elektron musiqa – raqamli texnologiyalar asosida yaratiladigan janr bo'lib, sintezatorlar, ritm-mashinalar va kompyuter dasturlari yordamida ishlanadi. Elektron musiqaning turli yo'nalishlari mavjud, jumladan, house, techno, trance, drum and bass, dubstep kabi uslublar zamonaviy musiqa olamida katta ta'sirga ega. Ushbu janrning asosiy xususiyati – sun'iy tovushlar yaratish, ritmik murakkablik va eksperimental ohanglardan foydalanishdir.

Pop musiqa – keng ommaga mo'ljallangan va tijoriy jihatdan muvaffaqiyat qozonish maqsadida yaratilgan eng ommabop janrlardan biridir. Pop musiqaning asosiy xususiyatlari oddiy va yodda qoluvchi kuy, tushunarli matnlar, ritmik tuzilmaning barqarorligi va yuqori darajadagi prodyuserlik ishlovidir. Ushbu janr doirasida an'anaviy pop, elektropop, eksperimental pop va K-pop (Korean pop) kabi yo'nalishlar shakllangan.

Rok musiqa – elektr gitaralar, barqaror ritm va kuchli vokal asosida shakllangan janr bo'lib, uning tarkibida turli uslublar mavjud.

Klassik rok, progressiv rok, hard rok, heavy metal, grunge va alternativ rok kabi tarmoqlar ushbu janrni yanada boyitgan. Rok musiqasi odatda ijtimoiy mavzular, shaxsiy tajribalar va ekzistensial savollarni qamrab oluvchi she'riy matnlarga ega bo'ladi.

Hiphop va rap – 1970-yillarda AQShning afroamerikalik jamoalari orasida paydo bo'lgan janr bo'lib, u ritmik gapirish (rap), kuchli ritm va semantik jihatdan boy matnlarga asoslangan. Hiphop madaniyati o'z ichiga DJ-ing, grafitti san'ati va breykdans elementlarini ham qamrab oladi. Ushbu janrning zamonaviy shakllari trap, drill va lo-fi hiphop kabi yo'nalishlarga bo'linadi.

Indie va alternativ musiqa – tijorat markazlaridan mustaqil tarzda rivojlangan musiqa janrlaridir. Indie musiqa ko'pincha mustaqil studiyalar tomonidan ishlab chiqariladi va odatiy pop yoki rok uslubidan farqli, ijodiy yondashuvga ega bo'ladi. Alternativ rok esa 1990-yillarda ommalashgan bo'lib, eksperimental va an'anaviy elementlarning uyg'unligi bilan ajralib turadi.

Jazz va fyuziya – jazz musiqasi XX asr boshlarida shakllangan bo'lsa, zamonaviy jazz turli janrlar bilan uyg'unlashgan holda rivojlangan. Jazz fyuziya, avant-garde jazz va erkin jazz kabi uslublar murakkab improvizatsiya va eksperimental tovushlarga asoslanadi.

Eksperimental va avangard musiqa – an'anaviy musiqiy tuzilmalardan voz kechib, yangi texnikalar, atipik harmoniyalar va notraditsion ritmik uslublardan foydalanuvchi janrlar hisoblanadi. Bunday musiqalarda atonalizm, minimalizm, generativ musiqa va postmodernizm ta'siri kuchli seziladi.

Ommaviy va global musiqa – zamonaviy dunyoda musiqa janrlari bir-biriga singib borayotganligi sababli, butun dunyo bo'ylab ommalashgan yo'nalishlar shakllanmoqda. Reggaeton, afrobeat, K-pop, world music va boshqa janrlar turli madaniy an'analar bilan uyg'unlashgan holda global sahnaga chiqmoqda.

Umuman olganda, zamonaviy musiqa janrlari o'zining ko'p qirraliligi, texnologiyalarga asoslanganligi, madaniy uyg'unligi va

innovatsion xarakteri bilan ajralib turadi. Bu janrlar ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy o'zgarishlar ta'sirida shakllanib, zamonaviy texnologiyalar yordamida yanada boyib bormoqda. Shu sababli, musiqa janrlarining rivojlanishi kelajakda ham davom etib, yangi yo'nalishlarning shakllanishiga zamin yaratishi shubhasiz.

Mavzu yuzasidan umumiy xulosa. Musiqiy janr va usulning hosil bo'lish tamoyillari mavzusini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, musiqiy san'at doimiy ravishda rivojlanib, ijtimoiy, madaniy va texnologik o'zgarishlar ta'sirida shakllanib kelgan. Musiqiy janr va uslub tushunchalari keng qamrovli bo'lib, ular muayyan davr, hudud va ijodiy tendensiyalarga bog'liq holda o'zgarib boradi. Har bir janr o'ziga xos shakl, ohang, ritm va ifoda vositalariga ega bo'lib, ijrochilik va bastakorlik san'atining turli yo'nalishlarini belgilaydi.

Musiqiy janrlarning rivojlanish qonuniyatlari tarixiy jarayonlar bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ular madaniy almashinuv, milliy urf-odatlar va ijodiy tajribalar natijasida yuzaga kelgan. Har bir yangi janr avvalgilardan ilhom olgan holda paydo bo'ladi va rivojlanish davomida yangi elementlar bilan boyitiladi. Shu bois, musiqiy janrlarning shakllanishi murakkab jarayon bo'lib, unda an'anaviy va innovatsion tamoyillar birlashib boradi.

Zamonaviy musiqa janrlari esa globalizatsiya va texnologik taraqqiyot ta'sirida keskin o'zgarishlarga uchradi. Elektron musiqa, hiphop, eksperimental janrlar va ommaviy pop yo'nalishlari butun dunyo bo'ylab mashhurlikka erishib, turli madaniyatlardagi musiqiy an'analar bilan uyg'unlashdi. Bunday janrlarning shakllanishida raqamli texnologiyalar, internet va global musiqiy hamjamiyat muhim rol o'ynadi.

Xulosa qilib aytganda, musiqa janr va uslublarining rivojlanishi uzluksiz jarayondir. Har bir davr va madaniyat yangi ijodiy shakllarni kashf etib, musiqiy san'atning yanada boyishiga sabab bo'ladi. Kelajakda texnologiyalarning rivojlanishi bilan musiqa yanada

interaktiv va xilma-xil bo'lishi, yangi janr va uslublarning shakllanishiga imkon yaratishi shubhasiz.

6-mavzu: O'ZBEK XALQ QO'SHIQ IJROCHILIGI HAMDA HONANDALIK IJROCHILIGI TARIXI

Reja:

1. O'zbek xalq qo'shiqlarining kelib chiqishi va rivojlanishi
2. Honandalik san'atining shakllanishi va rivoji
3. Zamonaviy o'zbek qo'shiqchilik san'atining o'ziga xosligi

Annotatsiya: O'zbek xalq qo'shiqlari va honandalik ijrochiligining tarixiy rivoji, uning madaniyatdagi o'rni, va bu san'atning zamonaviy shakllari ushbu mavzuda tahlil qilinadi. O'zbek xalq musiqa ijrochiligi va honandalik san'ati o'zining o'zgacha xususiyatlari, uslublari, va ijro texnikasi bilan ajralib turadi. Mavzuda xalq qo'shiqchiligining rivoji va o'ziga xos xususiyatlari, shu bilan birga, zamonaviy ijrochilarning yangi yondashuvlari o'rganiladi.

Kalit so'zlar: O'zbek xalq musiqa ijrochiligi, honandalik san'ati, xalq qo'shiqlari, musiqiy meros, ijro texnikasi.

O'zbek xalq musiqasi milliy madaniyatimizning ajralmas qismi bo'lib, asrlar davomida shakllanib, xalq hayoti, urf-odatlar va an'analari bilan chambarchas bog'lanib kelgan. Xalq qo'shiqlari va honandalik ijrochiligi o'zbek san'atining eng qadimiy va bebaho meroslaridan biri hisoblanadi. Bu san'at turi xalqning ichki dunyosini, hissiyotlarini, quvonch va tashvishlarini ifoda etuvchi vosita sifatida avlodlardan avlodga yetib kelgan.

Ushbu mavzuda o'zbek xalq qo'shiqlarining kelib chiqishi, ularning tarixi va rivojlanish jarayonlari yoritiladi. Shuningdek, honandalik san'atining shakllanish bosqichlari, uning mumtoz hamda zamonaviy yo'nalishlari haqida fikr yuritiladi. O'zbek qo'shiqchilik

an'analarining zamonaviy musiqadagi ahamiyati va bugungi kundagi rivojlanish tendensiyalari ham tahlil qilinadi.

Bugungi kunda zamonaviy texnologiyalar va global madaniyat ta'sirida o'zbek xalq qo'shiqlari va honandalik san'ati yangi qiyofa kasb etib, an'anaviy hamda innovatsion yondashuvlar bilan boyib bormoqda. Ushbu mavzu doirasida xalq musiqasining bugungi kundagi ahamiyati, uning ommaviyligi va milliylik bilan uyg'unligi chuqur o'rganiladi.

1. O'zbek xalq qo'shiqlarining kelib chiqishi va rivojlanishi

O'zbek xalq qo'shiqlari uzoq tarixga ega bo'lib, ular xalqning hayoti, urf-odatlar, marosimlari va dunyoqarashini aks ettirgan holda shakllangan. Xalq qo'shiqlari dastlab oddiy kuy va so'zlardan tashkil topgan bo'lsa, vaqt o'tishi bilan ularning musiqiy va she'riy tuzilishi boyib borgan. Bu qo'shiqlarning ildizlari qadimiy marosimlar bilan bog'liq bo'lib, ular turli davrlarda mehnat jarayonlari, to'y-marosimlar, diniy urf-odatlar va ijtimoiy hayotning turli jabhalarida qo'llanilgan.

O'zbek xalq qo'shiqlari mazmunan va shaklan turli janrlarga bo'linadi. Masalan, marosim qo'shiqlari (alla, yor-yor, lapar), mehnat qo'shiqlari, lirik qo'shiqlar, dostonlar va boshqa janrlar mavjud. Har bir qo'shiq turi xalqning hayot tarziga, turmush tarbiyasiga va madaniyatiga muvofiq ravishda shakllangan. Dostonchilik esa o'zbek musiqiy ijodiyotining eng qadimiy va boy qatlamlaridan biri bo'lib, unda tarixiy voqealar, xalq qahramonlari, sevgi-muhabbat va insoniy fazilatlar tarannum etilgan.

Xalq qo'shiqlarining rivojlanishiga tarixi davomida ko'plab omillar ta'sir ko'rsatgan. Xususan, etnik guruhlar o'rtasidagi madaniy aloqalar, hunarmandchilik va savdo yo'llari orqali qo'shiqlarning tarqalishi, turli davrlar musiqachilarining ijodi xalq musiqasining boyib borishiga xizmat qilgan. O'zbek musiqasining rivojida shoirlar va hofizlar katta o'rin tutgan. Masalan, Berdaq, Avaz O'tar, Komiljon

Otaniyozov kabi ijodkorlar xalq qo'shiqlari va ularning ijrochiligi rivojiga katta hissa qo'shgan.

Sovet davrida o'zbek xalq qo'shiqlari musiqiy sahna san'ati bilan uyg'unlashib, yangi shakl va ifoda vositalariga ega bo'ldi. Shu bilan birga, an'anaviy xalq qo'shiqlari yozib olinib, notaga tushirildi va keng ommaga taqdim qilindi. Bugungi kunda esa xalq qo'shiqlari zamonaviy estrada musiqasi bilan uyg'unlashib, yangi yo'nalishlar va ijrochilik uslublari bilan boyitilib bormoqda.

O'zbek xalq qo'shiqlari milliy o'zlikni, urf-odatlarni va qadriyatlarni aks ettiruvchi bebaho san'at turi bo'lib, u nafaqat milliy madaniyatimizning bir qismi, balki xalqning tarixiy xotirasi sifatida ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu qo'shiqlar avloddan-avlodga o'tib, o'zbek xalqining ma'naviy merosini saqlab qolish va boyitishda muhim rol o'ynaydi.

2. Honandalik san'atining shakllanishi va rivoji

Honandalik san'ati insoniyat madaniyatining ajralmas qismi bo'lib, uning shakllanishi uzoq tarixiy jarayonlar bilan bog'liq. O'zbek xalqining musiqiy merosi, shu jumladan, honandalik san'ati qadimgi marosimlar, diniy an'analar, xalq ijodi va saroy musiqasi bilan chambarchas bog'langan. Dastlabki davrlarda qo'shiqlar og'zaki tarzda kuylanib, avloddan-avlodga yetkazilgan bo'lsa, keyinchalik ushbu san'at ma'lum ijro uslublari va shakllarga ega bo'lib, rivojlana boshladi.

O'zbek honandalik san'ati asosan xalq musiqasi va maqom tizimi bilan bog'liq. Xalq qo'shiqlari yengil, oddiy va jo'shqin uslubda kuylanib, ommaga mo'ljallangan bo'lsa, maqom san'ati murakkab musiqiy tizim sifatida rivojlangan. Maqomlar ijrosi yuqori mahorat talab qilganligi sababli, honandalar maxsus tahsil olgan, mahoratini takomillashtirgan. Maqom san'ati Buxoro, Xiva, Samarqand, Farg'ona-Toshkent, Surxondaryo kabi hududlarda o'ziga xos tarzda shakllangan va rivojlangan.

Honandalik san'atining rivojida ustoz-shogird an'anasi muhim rol o'ynagan. Ustozlar o'z bilim va tajribalarini shogirdlarga o'rgatgan, natijada, ijro an'analari avloddan-avlodga yetib kelgan. O'zbek hofiz va xonandalari nafaqat yurtimizda, balki xalqaro miqyosda ham tanilgan. Jumladan, O'zbekistonda yashab ijod qilgan Komiljon Otaniyozov, Munojot Yo'lchiyeva, Juraxon Sultonova kabi hofizlar o'zbek milliy musiqa merosini keng targ'ib qilishgan.

XIX-XX asrlarga kelib, honandalik san'ati yangi bosqichga ko'tarildi. Radio va grammofon yozuvlarining paydo bo'lishi, konsert zallari va sahna san'atining rivojlanishi honandalar faoliyatiga yangi imkoniyatlar yaratdi. Aynan shu davrda maqom ansambllari, estrada ijrochiligi va opera san'ati shakllana boshladi. Sho'ro davrida esa o'zbek honandalari xalq musiqasini professional sahnalarga olib chiqib, yangi ijro uslublarini o'zlashtirdi.

Bugungi kunda honandalik san'ati nafaqat an'anaviy yo'nalishda, balki zamonaviy estrada musiqasi, pop, jazz, klassik va boshqa janrlarda ham rivojlanmoqda. Yosh ijrochilar milliy musiqani zamonaviy usullar bilan boyitib, xalqaro sahnalarda namoyish etmoqda. Shuningdek, texnologiyaning rivojlanishi sababli honandalar internet platformalari orqali o'z ijodini keng ommaga taqdim etish imkoniyatiga ega bo'ldi.

Honandalik san'ati o'zbek xalqining ma'naviy-madaniy merosi sifatida o'z dolzarbligini yo'qotmagan holda rivojlanib bormoqda. U nafaqat milliy o'zlik va madaniyatni ifoda etish vositasi, balki xalqning tarixiy xotirasi, estetik didi va badiiy tafakkurining yorqin namunasi.

3. Zamonaviy o'zbek qo'shiqchilik san'atining o'ziga xosligi

Zamonaviy o'zbek qo'shiqchilik san'ati o'zining o'ziga xos jihatlari, uslubiy xilma-xilligi va milliy an'analarga tayanishi bilan ajralib turadi. U an'anaviy xalq musiqasi, maqom san'ati va Sharq

madaniy merosi bilan bir qatorda, jahon musiqa yoʻnalishlari taʼsirida ham shakllanmoqda. Shu bois, bugungi oʻzbek qoʻshiqchiligida milliy va zamonaviy unsurlar uygʻunlashib, yangi ijodiy yoʻnalishlar paydo boʻlayotgani kuzatiladi.

Avvalo, zamonaviy oʻzbek qoʻshiqchilik sanʼatining rivojida texnologiya va axborot vositalarining roli katta. XXI asrda raqamli texnologiyalar, ovoz yozish studiyalari va internet platformalarining keng tarqalishi sababli oʻzbek ijrochilari tezkor ravishda oʻz sanʼatini ommaga yetkazish imkoniyatiga ega boʻldilar. YouTube, Spotify, Apple Music kabi platformalar orqali qoʻshiqlar xalqaro miqyosda tarqalmoqda. Bu esa yangi isteʼdodlarning kashf etilishiga va milliy musiqaning chet ellarda ham tanilishiga xizmat qilmoqda.

Zamonaviy oʻzbek qoʻshiqchiligi janr jihatidan ancha kengaygan. Anʼanaviy maqom va xalq qoʻshiqlari bilan bir qatorda, pop, estrada, jazz, hip-hop, R&B, elektron musiqa kabi yoʻnalishlar ham ommalashdi. Ayniqsa, estrada musiqasi bugungi yoshlar orasida katta auditoriyaga ega boʻlib, u milliy kuy-qoʻshiqlarni zamonaviy ritm va aranjirovkalar bilan boyitib kelmoqda. Shu bilan birga, soʻnggi yillarda oʻzbek rap va hip-hop sanʼati ham rivojlanib, jamiyatdagi dolzarb muammolarni yorituvchi musiqiy asarlar yaratilmoqda.

Qoʻshiq matnlari va ijro uslubida ham sezilarli oʻzgarishlar kuzatilmoqda. Anʼanaviy oʻzbek qoʻshiqlari odatda sheʼriy yondashuvga asoslangan boʻlsa, zamonaviy estrada qoʻshiqlarida oddiy, tushunarli leksika va ommabop mavzular ustunlik qilmoqda. Sevgi, hayot, orzu-umidlar, jamiyatdagi oʻzgarishlar kabi mavzular zamonaviy oʻzbek qoʻshiqlarida koʻp uchraydi. Shu bilan birga, milliy qadriyatlar va urf-odatlar aks ettirilgan qoʻshiqlar ham hanuzgacha tinglovchilar eʼtiborida.

Zamonaviy oʻzbek qoʻshiqchiligi sanʼatida xalq cholgʻularidan ham keng foydalanilmoqda. Milliy cholgʻular – doʻmbira, gijjak, dutor, karnay va surnay kabi asboblarning zamonaviy aranjirovkalarda

uyg'unlashib, musiqaga o'ziga xos milliy ruh bag'ishlamoqda. Ayniqsa, milliy va zamonaviy musiqa uyg'unligiga asoslangan simfonik aranjirovkalar katta qiziqish bilan qarshilanmoqda.

Zamonaviy o'zbek qo'shiqchiligining yana bir muhim jihati – sahna ijrosi va vizuallikning kuchayishi. Oldingi yillarda qo'shiqchilik ko'proq ovoz imkoniyatlariga tayanib ijro etilgan bo'lsa, bugungi kunda sahna harakatlari, zamonaviy yoritish va vizual texnologiyalar, musiqa kliplari va boshqa omillar ham muhim o'rin tutmoqda. Xususan, ko'plab san'atkorlar o'z qo'shiqlariga professional tarzda suratga olingan kliplar tayyorlab, global auditoriyani jalb etishga intilmoqda.

Barcha ushbu o'zgarishlarga qaramay, zamonaviy o'zbek qo'shiqchiligi o'zining milliy ildizlarini saqlab qolishga intilmoqda. Xalq qo'shiqlarining yangi talqinlari, maqom san'atining zamonaviy ijro uslublari, shuningdek, milliy kuy va ohanglarning zamonaviy estrada musiqasi bilan uyg'unlashuvi o'zbek san'atining o'ziga xosligini belgilab bermoqda. Shu sababli, zamonaviy o'zbek qo'shiqchiligi nafaqat mahalliy, balki xalqaro miqyosda ham o'ziga xos ovoz va uslubga ega bo'lib, milliy madaniyatimizni keng targ'ib etishda muhim o'rin tutmoqda.

Mavzu yuzasidan umumiy xulosa. O'zbek xalq qo'shiq ijrochiligi va honandalik san'ati xalqimizning boy madaniy merosining ajralmas qismi bo'lib, asrlar davomida rivojlanib, takomillashib kelmoqda. Xalq qo'shiqlari milliy hayot tarzining aksadosi sifatida insonlarning quvonch va tashvishlarini, orzu-umidlarini ifodalovchi san'at turi bo'lib xizmat qilgan. Ularning kelib chiqishi qadimiy marosim qo'shiqlari, mehnat taronalari va dostonchilik an'analariga borib taqaladi.

Honandalik san'ati esa O'zbekistonda o'ziga xos rivojlanish yo'liga ega bo'lib, mumtoz maqom san'ati, folklor va zamonaviy estrada ijrochiligi bilan uyg'unlashib borgan. Har bir davr o'ziga xos

uslub va yoʻnalishlarni yaratib, sanʼatimizni boyitdi. Ustod-shogird anʼanasi orqali yetuk xonandalar yetishib chiqdi va bu sanʼat yuksak badiiy darajaga yetdi.

Bugungi kunda zamonaviy texnologiyalar va ommaviy axborot vositalari honandalik sanʼatining yanada ommalashishiga turtki bermoqda. Zamonaviy oʻzbek qoʻshiqchilik sanʼati anʼanaviy musiqiy yoʻnalishlar bilan uygʻunlashib, xalqchil ohanglar bilan birga innovatsion yondashuvlar asosida rivojlanmoqda. Oʻzbek xonandalari xalqaro sahnalarga chiqib, milliy musiqamizning jahon miqyosida tanilishiga oʻz hissalarini qoʻshmoqdalar.

Xulosa qilib aytganda, oʻzbek xalq qoʻshiq ijrochiligi va honandalik sanʼati oʻzining chuqur ildizlariga ega boʻlib, bugungi kunda ham milliy va zamonaviy omillar asosida rivojlanishda davom etmoqda. Bu sanʼat turi kelajak avlodlarga meros boʻlib qolishi va yanada yuksalishi uchun uni asrab-avaylash va rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

4-MODUL. BASTAKORLIK VA VOKAL SANʼATINING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI

Zamonaviy bastakorlik va vokal sanʼati oʻzining yangi shakllari va yondashuvlari bilan sanʼat dunyosida muhim oʻrin egallaydi. Bugungi kunda bastakorlar va vokalistlar musiqa yaratishda innovatsion texnologiyalarni, yangi musiqiy yoʻnalishlarni va ijro uslublarni muvaffaqiyatli qoʻllayaptilar. Bastakorlik sanʼati yangi estetik imkoniyatlarni ochish, musiqa tuzilmalarini yanada murakkablashtirish va ijro usullarini rivojlantirishda davom etmoqda. Ayniqsa, elektron musiqaning oʻsishi, kompyuter texnologiyalarining joriy qilinishi va audio texnikaning rivojlanishi bastakorlik jarayonlarini sezilarli darajada oʻzgartirgan.

Vokal sanʼati esa, oʻz navbatida, yangi vokal texnikalarini, ovoz uslublarni va ijro etish usullarini kashf qilishda davom etmoqda. Vokalistlar nafaqat anʼanaviy vokal uslublarni, balki zamonaviy

texnologiyalarni va ovozli manipulyatsiyalarni ham qo'llamoqda. Yangi vokal texnikalari va uslublarining shakllanishi, shuningdek, ijro etishning individual yondashuvlari vokal san'atining rivojlanishiga muhim ta'sir ko'rsatmoqda.

Ushbu modulda bastakorlik va vokal san'atidagi zamonaviy tendensiyalarni tahlil qilishga alohida e'tibor qaratiladi. Talabalar zamonaviy bastakorlik texnikalari, musiqiy kompozitsiya va vokal uslublarini o'rganish orqali, san'atning bu sohalaridagi yangi imkoniyatlarga va yondashuvlarga oid chuqur bilimlarga ega bo'ladilar. Bastakorlik va vokal san'ati o'zining estetik va texnik jihatlari bilan zamonaviy musiqa san'atining asosiy yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda.

7-mavzu: BASTAKORLIK SAN'ATIDA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR

Reja:

1. Bastakorlik san'atining rivojlanish bosqichlari
2. Zamonaviy bastakorlik texnikalari va uslublari
3. Kompyuter texnologiyalarining bastakorlik jarayoniga ta'siri

Annotatsiya: Bastakorlik san'atidagi zamonaviy tendensiyalar musiqaning yangi shakllari, uslublari va texnikalarini o'z ichiga oladi. Ushbu mavzu bastakorlarning ijodiy jarayonlarini, ularning zamonaviy musiqa yaratishda qo'llayotgan yangi usullarini va musiqa madaniyatidagi o'zgarishlarni ko'rib chiqadi. Bastakorlik san'atining bugungi kunning ehtiyojlariga mos ravishda rivojlanishi va musiqa sanoatiga qo'shgan hissassi tahlil etiladi.

Kalit so'zlar: Bastakorlik, zamonaviy musiqa, ijodiy jarayon, musiqa sanoati, musiqa uslublari.

Bastakorlik san'ati insoniyat madaniyatining eng muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, u asrlar davomida turli shakllarda rivojlanib kelgan. Musiqiy kompozitsiya insonning ichki kechinmalarini, estetik qarashlarini va madaniy an'alarini ifodalashning muhim vositasidir. Tarixiy jarayonlarda bastakorlik san'ati doimiy o'zgarish va yangilanish bosqichlarini bosib o'tgan bo'lib, har bir davr o'ziga xos musiqiy uslub va texnikalarni olib kelgan. XX asr oxiri va XXI asr boshlarida texnologiyaning jadal rivojlanishi bastakorlik san'atiga yangi imkoniyatlar yaratdi, natijada kompyuter texnologiyalari va raqamli musiqa dasturlari bastakorlik jarayonining ajralmas qismiga aylandi. Zamonaviy bastakorlik tendensiyalari an'anaviy uslub va yangi texnologiyalar uyg'unligida rivojlanib, global va mahalliy musiqa madaniyatiga o'z ta'sirini o'tkazmoqda.

1. Bastakorlik san'atining rivojlanish bosqichlari

Bastakorlik san'ati insoniyatning madaniy rivojlanish tarixi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, u turli bosqichlarni bosib o'tgan. Ilk davrlarda musiqiy ijod deyarli og'zaki shaklda mavjud bo'lgan, ya'ni bastakorlik jarayoni yozib olinmasdan, og'zaki an'ana orqali avloddan-avlodga o'tgan. Shu sababli, qadimgi bastakorlar o'z asarlarini shogirdlariga og'zaki o'rgatish orqali yetkazishgan. Qadimgi Misr, Yunoniston va Rim madaniyatlarida bastakorlikning dastlabki shakllari rivojlangan bo'lib, diniy marosimlar va saroy san'ati asosiy ijodiy manba bo'lgan.

O'rta asrlarga kelib, bastakorlik san'ati yanada tizimlashtirildi va yozma shaklga o'ta boshladi. Bu davrda diniy musiqa yetakchi o'rinda bo'lib, cherkov qo'shiqlari va gregorian chorallari kabi shakllar paydo bo'ldi. Nota yozuvining rivojlanishi bastakorlik jarayonini yanada takomillashtirdi va musiqaning yozib olinishi orqali saqlanishi mumkin bo'ldi. O'rta asr oxiri va Uyg'onish davrida

ko‘p ovozli musiqa (polifoniya) taraqqiy etib, bastakorlar murakkab kompozitsiyalar yaratishni boshladilar.

Barokko davriga kelib, bastakorlik san‘ati yanada murakkablashib, turli uslub va texnikalar paydo bo‘ldi. Ijodkorlar orkestr uchun yozilgan murakkab asarlar, opera janri va kamer ansamblari ustida ishlay boshladilar. Bu davrda Antonio Vivaldi, Yoxann Sebastyan Bax, Jerj Franchesko Gendel kabi bastakorlar faoliyat olib borib, musiqiy kompozitsiyani yangi bosqichga olib chiqdilar.

Klassik davrda (XVIII asr oxiri – XIX asr boshi) bastakorlik yanada mukammallashdi. Simfoniya, sonata va konsert janrlari shakllandi. Bastakorlar asarlarida aniq tuzilma va mantiqiy rivojlanish prinsiplari kuzatilgan. Vena klassik maktabining yirik vakillari bo‘lmish Volfgang Amadey Motsart, Lyudvig van Betxoven va Yozef Haydn bu davrning eng nufuzli bastakorlari sifatida tanildi.

Romantizm davrida (XIX asr) bastakorlik san‘ati individuallik va chuqur hissiyotlarga yo‘g‘rildi. Kompozitorlar musiqiy ifodani kengaytirish va o‘z asarlarida dramatik kechinmalarni aks ettirishga harakat qildilar. Bu davrda Friderik Shopen, Frans Shubert, Pyotr Chaykovskiy, Rixard Vagner, Yoxannes Brams kabi bastakorlar faoliyat olib borib, o‘z asarlarida yangi musiqiy g‘oyalar va innovatsiyalarni joriy etdilar.

XX asr va zamonaviy davr bastakorlik san‘ati jiddiy o‘zgarishlarga duch keldi. An‘anaviy tonallikdan voz kechish, atonal musiqa, elektron musiqaning paydo bo‘lishi va eksperimental kompozitsiyalar ushbu davrning o‘ziga xos xususiyatlariga aylandi. Arnold Shyonberg, Igor Stravinskiy, Sergey Prokofyev, Dmitriy Shostakovich kabi bastakorlar yangi musiqiy g‘oyalar bilan chiqish qilib, musiqiy kompozitsiyaning chegaralarini kengaytirdilar. Raqamli texnologiyalar rivojlanishi bastakorlik jarayonida yangi imkoniyatlar yaratdi. Bugungi kunda bastakorlar kompyuter

dasturlari, sun'iy intellekt va elektron tovushlarni qo'llash orqali musiqiy asarlar yaratmoqdalar.

Bastakorlik san'ati o'z tarixiy bosqichlari davomida doimiy ravishda rivojlanib, yangi yo'nalish va shakllarni o'zida aks ettirib kelmoqda. Hozirgi kunda klassik an'analarga asoslangan bastakorlik zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashib, yangi ijodiy yutuqlarga erishmoqda.

2. Zamonaviy bastakorlik texnikalari va uslublari

Zamonaviy bastakorlik texnikalari va uslublari XX asr va undan keyingi davrda sezilarli darajada rivojlandi. Ular an'anaviy harmoniyadan chekinish, yangi tovush tuzilmalari yaratish va turli innovatsion kompozitsion yondashuvlardan foydalanish bilan ajralib turadi. Ushbu davrda bastakorlar musiqa ifodaviy vositalarini kengaytirish, yangi timbr va shakllarni izlashga intildilar. Natijada, turli eksperimental texnikalar va zamonaviy kompozitsion uslublar yuzaga keldi.

Atonal va serial musiqalar XX asr boshlarida an'anaviy tonallikdan voz kechish bilan paydo bo'ldi. Arnold Shyonberg boshchiligidagi yangi uslub – dodekafoniya yoki o'n ikki tovushli texnika yaratildi. Ushbu texnikada barcha tovushlar teng huquqli bo'lib, klassik tonallik tizimi butunlay rad etiladi. Shyonberg, Alban Berg va Anton Vebern ushbu yo'nalishning asosiy vakillari hisoblanadi. Bu texnika bastakorlikka qat'iy tizimli yondashuvni joriy qilib, musiqiy ifodaning yangi imkoniyatlarini yaratdi.

Aleatorika yoki tasodifiylik tamoyiliga asoslangan musiqa Jon Keyj tomonidan ommalashtirildi. Bu uslubda bastakorlar ijro jarayonida ijrochilarga katta erkinlik berib, musiqa oldindan aniq belgilangan shaklda bo'lishi shart emasligini ta'kidladilar. Natijada, har bir ijroda asar turlicha yangrashi mumkin bo'ldi. Aleatorik texnika musiqiy kompozitsiyada tasodifiy jarayonlarning rolini oshirdi va ijrochilarning individualligiga yo'l ochdi.

Minimalizm – XX asrning ikkinchi yarmida paydo bo‘lgan eng muhim uslublardan biri. Filipp Glass, Stiv Rayx va Terri Rayli kabi bastakorlar takrorlanuvchi motivlar, oddiy ritmik tuzilmalar va asta-sekin o‘zgaruvchi musiqa shakllaridan foydalandilar. Minimalistik musiqa tinglovchida tinchlantiruvchi va meditatsion holat hosil qilishi bilan ajralib turadi. U ko‘plab zamonaviy janrlarga, jumladan, elektron musiqa va kinomusiqaga katta ta’sir ko‘rsatdi.

Eksperimental va elektroakustik musiqa zamonaviy bastakorlikda muhim o‘rin egallaydi. Bastakorlar akustik cholg‘ular bilan bir qatorda elektron tovushlarni, kompyuter dasturlarini va tovushni qayta ishlash texnologiyalarini qo‘llaydilar. Karlhaynts Shtokxauzen, Edqar Varez va Pyer Bulyez elektroakustik texnikaning yetakchi namoyandalari bo‘lib, musiqa yaratishda yangi texnologiyalarni faol joriy etdilar. Bugungi kunda kompyuter orqali generativ musiqa yaratish, sun‘iy intellektdan foydalanish va interaktiv bastakorlik uslublari rivojlanmoqda.

Polistilistik va eklektik yondashuvlar zamonaviy bastakorlik san’atida keng qo‘llanilmoqda. Bastakorlar turli davr va madaniy musiqiy elementlarini uyg‘unlashtirish orqali yangicha musiqiy asarlar yaratmoqdalar. Masalan, Alfred Shnitke va Jon Zorn kabi bastakorlar klassik va jazz, rok va akademik musiqa unsurlarini birlashtirib, o‘ziga xos asarlar yaratdilar. Ushbu yondashuv musiqa janrlarining chegaralarini yo‘q qiladi va ijodiy tajribalarni kengaytiradi.

Bugungi kunda bastakorlik san’ati an’anaviy uslublar va yangi texnologiyalar uyg‘unligida rivojlanmoqda. Sun‘iy intellekt, virtual asboblardan va raqamli tovush ishlab chiqarish dasturlari orqali bastakorlar oldin imkonsiz bo‘lgan musiqa effektlarini yaratmoqdalar. Shu bois zamonaviy bastakorlik o‘zining xilma-xilligi, tajriba qilish imkoniyatlari va cheksiz ifodaviylikka ega ekanligi bilan ajralib turadi.

3. Kompyuter texnologiyalarining bastakorlik jarayoniga ta'siri

Zamonaviy bastakorlik jarayoni kompyuter texnologiyalarining jadal rivojlanishi bilan tubdan o'zgarib, yangi imkoniyatlarga ega bo'ldi. An'anaviy nota yozish va musiqiy asar yaratish usullari raqamli texnologiyalar bilan boyib, bastakorlar ijodini sezilarli darajada osonlashtirdi va kengaytirdi. Kompyuter dasturlari, sun'iy intellekt tizimlari va elektron tovush ishlab chiqarish texnologiyalari bastakorlikning innovatsion yo'nalishlarini shakllantirdi.

Raqamli nota dasturlari va avtomatlashtirilgan bastakorlik. Kompyuter texnologiyalarining rivojlanishi bilan bastakorlar uchun maxsus musiqiy nota dasturlari yaratildi. **Sibelius, Finale, MuseScore, FORTE Notation** kabi dasturlar nota yozish jarayonini tezlashtirib, asarlarni avtomatik tarzda qayta ishlash imkoniyatini taqdim etdi. Ushbu dasturlar orkestratsiya qilish, akkordlar va ritmik tuzilmani to'g'ri taqsimlash kabi jarayonlarni soddalashtirdi. Shuningdek, bastakorlar raqamli notalarni chop etish va ulardan interaktiv tarzda foydalanish imkoniyatiga ega bo'ldilar.

Bundan tashqari, sun'iy intellekt asosida ishlaydigan **AIVA, Amper Music, OpenAI MuseNet** kabi dasturlar musiqa yaratish jarayonini avtomatlashtirish imkonini berdi. Ushbu tizimlar bastakorlikka yordam berib, turli uslub va janrlarda musiqa yaratish, qo'shiqlarga hamohang akkordlar tanlash, hatto murakkab orkestr asarlarini kompyuter yordamida bastalash imkoniyatini taqdim etadi.

Elektron musiqa va raqamli ovoz texnologiyalari. Kompyuter texnologiyalari bastakorlikda yangi janrlarning shakllanishiga ham katta ta'sir ko'rsatdi. Elektron musiqa janrlari, jumladan, **ambient, techno, house, trance, drum and bass** kabi yo'nalishlar aynan raqamli texnologiyalar yutuqlari tufayli ommalashdi. **FL Studio, Ableton Live, Logic Pro, Cubase** kabi raqamli audio ish stansiyalari (DAW) elektron tovushlarni ishlab

chiqish, ularga maxsus effektlar qo'shish va innovatsion kompozitsiyalar yaratish imkonini berdi.

Bastakorlar virtual sintezatorlar, samplar va raqamli effektlar yordamida an'anaviy cholg'ularga taqlid qilish yoki butunlay yangi ovozlarni yaratish imkoniga ega bo'ldilar. **Kontakt, Omnisphere, Serum, Massive** kabi VST (Virtual Studio Technology) plaginlari orkestr cholg'ularidan tortib g'ayritabiiy tovushlarga qadar turli xil timbrlarni yaratish imkonini beradi.

Musiqani qayta ishlash va mastering jarayonlarida kompyuter texnologiyalari. Bastakorlik jarayoni faqat yangi asar yaratish bilan cheklanmaydi. Kompyuter texnologiyalari musiqani **mikslash va mastering qilish** uchun ham muhim vositaga aylandi. Ovoz balansi, reverb, ekvalayzer, kompressor kabi texnologiyalar asarni yanada sifatli va professional darajada chiqishiga xizmat qiladi.

Bastakorlar va musiqiy prodyuserlar uchun maxsus dasturlar, jumladan, **Pro Tools, Adobe Audition, iZotope Ozone** kabi audio muharrirlar yaratilgan bo'lib, ular musiqa sifatini optimallashtirishga yordam beradi. Ushbu dasturlar akustik muhitni model qilish, spektral analiz qilish va ovoz formatlarini turli platformalar uchun moslashtirish imkoniyatiga ega.

Interaktiv musiqa va generativ kompozitsiyalar. Kompyuter texnologiyalarining rivojlanishi natijasida **interaktiv musiqa** va **generativ kompozitsiyalar** paydo bo'ldi. Ayniqsa, videoo'yinlar va virtual haqiqat sohasida musiqa o'zgaruvchan bo'lishi, harakat yoki syujetga mos ravishda moslashishi talab etiladi. **FMOD, Wwise, Elias** kabi tizimlar interaktiv musiqa yaratishda bastakorlar uchun yangi imkoniyatlarni taqdim etmoqda.

Bundan tashqari, sun'iy intellekt yordamida **generativ musiqa** yaratish tendensiyasi rivojlanmoqda. Generativ musiqa kompyuter algoritmlari tomonidan avtomatik ravishda yaratiladi va doimiy o'zgarib turadigan dinamik tovush manzaralarini hosil qiladi. Bu esa

nafaqat videoo‘yinlar va virtual haqiqat, balki terapevtik, meditatsion va eksperimental musiqalarda ham qo‘llanilmoqda.

Bastakorlik jarayonining raqamli innovatsiyalar yordamida evolyutsiyasi. An’anaviy bastakorlikdan raqamli bastakorlikka o‘tish musiqaning shakl va mohiyatiga jiddiy ta’sir ko‘rsatdi. Kompyuter texnologiyalari bastakorlarning yaratuvchanlik doirasini kengaytirib, har bir musiqachi va kompozitorga jahon darajasidagi asarlar yaratish imkonini berdi. Bugungi kunda bastakorlik jarayoni nafaqat individual ijod mahsuli, balki sun’iy intellekt, virtual asboblari va interaktiv muhit bilan uyg‘unlashgan murakkab tizimga aylandi.

Kelajakda sun’iy intellekt, kvant hisoblash va virtual reallik kabi texnologiyalar bastakorlikni yanada ilg‘or bosqichga olib chiqishi kutilmoqda. Shu sababli, zamonaviy bastakorlar kompyuter texnologiyalaridan foydalanish ko‘nikmalarini egallashi, raqamli tovushlar bilan ishlash, interaktiv va generativ musiqa yaratish imkoniyatlarini o‘rganishi zarur. Bunday yondashuv musiqa san’atini yanada rivojlantiradi va ijodkorlarga ilgari tasavvur qilib bo‘lmagan yangi yo‘nalishlarni ochib beradi.

Mavzu yuzasidan umumiy xulosa. Bastakorlik san’ati uzoq tarixiy rivojlanish jarayonini bosib o‘tgan bo‘lib, har bir davr o‘ziga xos kompozitsiya uslublari, texnikalari va musiqiy yondashuvlarini shakllantirgan. Zamonaviy bastakorlik texnikalari an’anaviy akademik yondashuvlar bilan bir qatorda, eksperimental, elektroakustik va multimediasiyaviy usullarning rivojlanishiga yo‘l ochdi. Kompyuter texnologiyalari bastakorlik san’atining ajralmas qismiga aylangan bo‘lib, raqamli dasturlar, sun’iy intellekt va avtomatlashtirilgan musiqiy tizimlar kompozitsiya jarayonini sezilarli darajada o‘zgartirdi. Bugungi kunda bastakorlar jahon musiqasi va madaniy merosidan ilhomlanib, yangi uslub va janrlarni yaratish bilan birga, an’anaviy musiqiy qadriyatlarni saqlab qolishga harakat

qilmoqdalar. Shu sababli, bastakorlik san'ati nafaqat texnologik yutuqlarga asoslanib rivojlanmoqda, balki ijodiy va madaniy o'ziga xoslikni saqlagan holda yangi musiqiy ifoda imkoniyatlarini ochib bermoqda.

8-mavzu: VOKAL SAN'ATIDA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR

Reja:

1. Vokal san'atining rivojlanish yo'nalishlari
2. Zamonaviy vokal uslublari va texnikalari
3. Ovoz yozish va ovoz bilan ishlash texnologiyalarining vokal san'atiga ta'siri

Annotatsiya: Vokal san'ati zamonaviy musiqaning ajralmas qismi bo'lib, uning rivojlanishida yangi tendensiyalar va yondashuvlar sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Ushbu mavzuda vokal san'atidagi zamonaviy uslublari, vokalistlarning texnikasi va ovoz ishlatish usullari, shuningdek, vokal musiqaning evolyutsiyasi haqida so'z boradi. Vokal san'atining texnologiyalar bilan integratsiyasi va yangi vokal trendlari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Vokal san'ati, vokal texnikasi, musiqa trendlari, vokalistlar, ovoz ishlatish, zamonaviy musiqa.

Vokal san'ati insonning eng qadimiy musiqiy ifoda vositalaridan biri bo'lib, u asrlar davomida rivojlanib, zamonaviy shakl va yo'nalishlarga ega bo'ldi. Inson ovozi musiqiy ifodalarning eng tabiiy shakli bo'lib, har bir davr va madaniyatda turli ko'rinishlarda namoyon bo'lgan. Klassik vokal uslublari, xalq qo'shiqlari, opera va an'anaviy xonandalik san'atidan tortib, bugungi kunda pop, jazz, rok, hip-hop, R&B va elektron musiqa kabi zamonaviy yo'nalishlarga qadar keng diapazonga ega bo'ldi.

Zamonaviy texnologiyalar vokal san'atiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Ovoz yozish studiyalarining rivojlanishi, raqamli ovoz qayta ishlash usullarining takomillashuvi hamda sun'iy intellekt yordamida ovozni modifikatsiya qilish imkoniyatlari vokal ijrochiligining yangi qirralarini ochmoqda. Ayniqsa, avtomatik ovoz sozlash (Auto-Tune) va ovozni real vaqtda modifikatsiya qilish texnologiyalari zamonaviy musiqada keng qo'llanilmoqda.

Bugungi kunda vokal san'ati faqatgina texnik mahorat va ijodkorlik bilan cheklanmay, balki sahna madaniyati, turli uslublar uyg'unligi hamda global musiqiy tendensiyalar bilan chambarchas bog'liq bo'lib bormoqda. Shu sababli, zamonaviy vokal san'atining rivojlanish yo'nalishlarini, yangi vokal texnikalarini va ovoz yozish texnologiyalarining ta'sirini o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi.

1. Vokal san'atining rivojlanish yo'nalishlari

Vokal san'ati insonning eng tabiiy musiqa ifoda vositalaridan biri bo'lib, u tarix davomida turli shakllarda rivojlanib kelgan. Unga ijtimoiy-madaniy jarayonlar, texnologik taraqqiyot va san'at yo'nalishlarining o'zgarishi bevosita ta'sir ko'rsatgan. Vokal san'atining rivojlanish yo'nalishlarini o'rganish uchun uning tarixiy ildizlari, an'anaviy va zamonaviy uslublari, janrlararo integratsiyasi hamda texnologik innovatsiyalar bilan bog'liq jihatlarini ko'rib chiqish muhimdir.

Tarixan, vokal ijrochiligi diniy marosimlar, xalq qo'shiqlari va an'anaviy xonandalik orqali shakllangan. Har bir xalqning milliy musiqiy madaniyati o'ziga xos vokal uslubini yaratgan. Opera, klassik xonandalik san'ati va an'anaviy xalq qo'shiqlari asrlar davomida rivojlanib, o'zining texnik va ifodaviy imkoniyatlarini kengaytirgan. O'zbek xonandalik san'atida maqom ijrochiligi, ashula, laparlar hamda folklor yo'nalishlari xalqimizning vokal madaniyatining muhim qismidir.

Vokal san'atining rivojlanishi XX asrdan boshlab sezilarli o'zgarishlarga uchradi. Jazz, blues, gospel, soul kabi janrlar vokal texnikalarining rivojiga katta ta'sir ko'rsatdi. XX asr o'rtalariga kelib pop, rok, hip-hop, R&B va elektron musiqa vokal ijrochiligining yangi shakllarini yaratdi. Ushbu janrlarda vokalning ifodaviyligi, ovoz diapazonining kengligi va turli vokal texnikalarining qo'llanilishi ustuvor bo'ldi.

Zamonaviy vokal san'ati texnologiyalar bilan chambarchas bog'liq holda rivojlanmoqda. Ovoz yozish va qayta ishlash vositalari (Auto-Tune, Melodyne va boshqa dasturlar) ijrochilik imkoniyatlarini kengaytirib, yangi ovoz effektlarini yaratishga yordam bermoqda. Elektron va raqamli musiqaning rivojlanishi natijasida vokal san'atida eksperimental yondashuvlar paydo bo'ldi. Masalan, vokoder va sintetizator ovoz bilan ishlashning yangi usullarini taqdim etdi.

Shuningdek, zamonaviy vokal san'ati globalizatsiya jarayonlari natijasida turli musiqiy madaniyatlarning uyg'unlashishi bilan ham xarakterlanadi. Sharq va G'arb an'analariining qo'shilishi natijasida yangi uslublar vujudga kelmoqda. Xususan, o'zbek milliy ohanglari zamonaviy musiqa bilan sintez qilinib, yangi shakllar va yo'nalishlar yuzaga kelmoqda.

Xulosa qilib aytganda, vokal san'ati doimiy rivojlanishda bo'lib, uning shakllanishiga tarixiy, madaniy, texnologik va kreativ omillar ta'sir ko'rsatmoqda. Hozirgi kunda vokal ijrochiligi texnika, ifodaviylik va texnologiya nuqtayi nazaridan yanada mukammallashib, yangi yo'nalishlar va imkoniyatlar bilan boyib bormoqda.

2. Zamonaviy vokal uslublari va texnikalari

Zamonaviy vokal uslublari va texnikalari turli musiqa janrlari hamda texnologik imkoniyatlarning rivojlanishi bilan doimiy takomillashib bormoqda. Vokal san'ati nafaqat an'anaviy ijrochilik mezonlari, balki yangi uslublar, texnikalar va ovoz bilan ishlash

texnologiyalarining jadal rivojlanishi bilan ajralib turadi. Bugungi kunda vokal ijrochiligi faqatgina tabiiy ovoz imkoniyatlari bilan cheklanmay, balki texnologiya yutuqlaridan foydalangan holda yanada boyitilmoqda.

Zamonaviy vokal uslublari turli janrlarga mos ravishda shakllangan. Masalan, pop musiqa ijrochiligida yumshoq va jozibali vokal talabi kuchli bo'lsa, rock janrida kuchli, hissiyotga boy va ba'zan shiddatli vokal texnikalari qo'llaniladi. R&B va soul yo'nalishlarida esa qo'shiq matnini yanada chuqur ifodalash uchun melizma (tez va mayin o'tishlar) kabi uslublardan foydalaniladi. Jazz vokal san'ati improvizatsiya, sket-singing (ohang orqali ritmik improvizatsiya) kabi murakkab texnikalarni o'z ichiga oladi.

Zamonaviy vokal texnikalari ovozga yangi ifoda va joziba bag'ishlaydi. Xususan, "belting" usuli vokalning kuchli va baland ohangda jaranglashi uchun ishlatiladi. Bu uslub musiqaning teatr, pop va rok yo'nalishlarida keng qo'llaniladi. Shuningdek, "falsetto" texnikasi yuqori ohanglarni yumshoq va nazokatli tarzda kuylash uchun ishlatiladi. Hip-hop va rep vokalida "flow" tushunchasi muhim bo'lib, unda so'zlarni tezkor va ohangdor ifodalash asosiy o'rin tutadi.

Texnologiyaning rivojlanishi vokal texnikalarini ham o'zgartirdi. Hozirgi kunda Auto-Tune va Melodyne kabi dasturlar vokalni mukammallashtirish, hatto yangi ovoz effektlarini yaratish uchun keng qo'llaniladi. Vokoder va harmonizatsiya texnologiyalari vokalga elektron tovushlar qo'shib, uni yangicha ohang bilan boyitish imkonini beradi. Ushbu texnikalar elektron musiqa, pop va eksperimental janrlarda faol qo'llaniladi.

Zamonaviy vokal san'atida nafaqat texnik jihatlar, balki ijrochining individual ovozi va uslubi ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ko'plab zamonaviy xonandalar o'zlariga xos vokal uslublarini yaratib, tinglovchilarga o'ziga xos emotsional ta'sir o'tkaza oladigan musiqalar taqdim etmoqdalar. Shu bois bugungi vokal san'ati nafaqat

ovoz imkoniyatlarini kengaytirish, balki ifodaviylik va texnologiya bilan uyg'unlashtirish orqali tobora rivojlanmoqda.

3. Ovoz yozish va ovoz bilan ishlash texnologiyalarining vokal san'atiga ta'siri

Ovoz yozish va ovoz bilan ishlash texnologiyalari vokal san'ati rivojiga ulkan ta'sir ko'rsatib, ijrochilik imkoniyatlarini keskin kengaytirdi. Ilgari vokal san'ati faqat jonli ijro asosida baholangan bo'lsa, hozirgi kunda ovoz yozish texnologiyalari tufayli ijrochining ovozi sifat jihatidan yaxshilanishi va keng auditoriyaga yetib borishi uchun katta imkoniyatlar yaratildi. Zamonaviy ovoz yozish jarayoni nafaqat ovozni yozib olish, balki uni tahrirlash, mukammallashtirish va estetik jihatdan boyitish imkonini ham beradi.

Ovoz yozish texnologiyalari vokal san'atida katta inqilob yasadi. Bugungi kunda professional ovoz yozish studiyalarida yuqori sifatli mikrofonlar, ovoz kartalari va akustik sharoitlar yordamida vokal ovozi aniq va tiniq yozib olinadi. Yozib olingan ovoz keyinchalik kompyuter dasturlari yordamida qayta ishlanadi. Pro Tools, Logic Pro, Cubase, FL Studio kabi dasturlar vokalni tahrirlash, filtrlar orqali tovushni yanada tiniqlashtirish, reverberatsiya va xorus kabi effektlar qo'shish uchun ishlatiladi.

Vokal ijrochiligi texnologik taraqqiyot tufayli yangi bosqichga chiqdi. Auto-Tune va Melodyne kabi dasturlar xonandaning ovozini avtomatik tarzda to'g'rilash, ohangni barqarorlashtirish va ijroni mukammallashtirish imkonini beradi. Ushbu texnologiyalar tufayli nafaqat professional xonandalar, balki ovozi mukammal bo'lmagan ijrochilar ham sifatli vokal ijro etish imkoniyatiga ega bo'ldilar. Auto-Tune dastlab xatolarni to'g'rilash uchun yaratilgan bo'lsa-da, bugungi kunda u zamonaviy musiqa janrlarida vokalga o'ziga xos elektron tus berish maqsadida ham keng qo'llanilmoqda.

Ovoz bilan ishlash texnologiyalari shuningdek, ovoz qatlamlarini yaratish va turli effektlar qo'shish imkonini ham beradi.

Masalan, "layering" usuli orqali bir vokal ovozi bir necha marta yozilib, bir-biri bilan uyg'unlashtiriladi va natijada yanada boy va hajmli vokal tovushi hosil bo'ladi. Vokoder va harmonizatsiya texnologiyalari esa vokalga elektron ohanglar qo'shib, yangi ijodiy uslublarni shakllantirish imkonini beradi. Ushbu texnikalar elektron musiqa va eksperimental janrlarda juda mashhur.

Jonli ijrolarda ham ovoz bilan ishlash texnologiyalarining o'rnini beqiyosdir. Masalan, jonli konsertlar va teleko'rsatuvlarda real vaqt rejimida vokalni yaxshilovchi effektlar, reverberatsiya va ekvalayzerlar yordamida ijroni yanada jozibador qilish mumkin. Shuningdek, looping texnologiyasi orqali xonanda o'z ovozining qismlarini qayta yozib, jonli ijro davomida turli vokal qatlamlarini yaratishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, ovoz yozish va ovoz bilan ishlash texnologiyalari vokal san'atini yangi bosqichga olib chiqdi. Bu texnologiyalar tufayli vokal ijrochiligi yanada mukammallashdi, ijodiy imkoniyatlar kengaydi va musiqaning yangi uslublari shakllandi. Zamonaviy vokal san'ati endi nafaqat ijrochining tabiiy ovozi, balki texnologik yutuqlarning ham uyg'unlashuvi natijasida yanada boy va xilma-xil tus olmoqda.

Mavzu yuzasidan xulosa. Zamonaviy vokal san'ati murakkab va tez o'zgaruvchan jarayon bo'lib, unda ijrochilik uslublari, texnologik innovatsiyalar va yangi musiqiy yo'nalishlar o'zaro uyg'unlashib bormoqda. Vokal texnikalarining rivojlanishi natijasida xonandalar keng imkoniyatlarga ega bo'lishmoqda, bu esa ularga turli janrlarda o'z ifodalarini topish va individual uslub shakllantirish imkonini bermoqda.

Ovoz yozish texnologiyalarining takomillashuvi vokal san'atiga inqilobiy o'zgarishlar olib keldi. Studiya sharoitida ovozni qayta ishlash, tovush balansini optimallashtirish va ovoz effektlarini qo'llash vokal ijrosining sifatini sezilarli darajada oshirdi. Sun'iy

intellekt va avtomatlashtirilgan dasturlar yordamida vokal ijrochiligi yanada mukammal tus olmoqda.

Kelajakda vokal san'ati yanada diversifikatsiyalashishi, turli madaniyatlar o'zaro uyg'unlashgan yangi uslublar paydo bo'lishi va texnologik yutuqlar orqali yanada boyitilishi kutilmoqda. Shuning uchun zamonaviy vokal san'atining rivojlanish tendensiyalarini o'rganish va yangi texnologiyalarni ijodiy jarayonga qo'shish har bir xonanda uchun muhim hisoblanadi.

5-MODUL. CHOLG'U IJROCHILIGI VA ZAMONAVIY MUSIQANING TEXNOLOGIK INQILOBI

Zamonaviy musiqaning rivojlanishida texnologik inqilobning roli nihoyatda katta. Musiqiy texnologiyalar va raqamli vositalarning rivojlanishi musiqa ijrochiligi jarayonlarini tubdan o'zgartirib, yangi imkoniyatlarni yaratdi. Ayniqsa, cholg'u ijrochiligi zamonaviy texnologiyalar bilan integratsiyalashgan holda yangi yo'nalishlar va ijro shakllarini yuzaga keltirdi. Musiqa yaratish va ijro etish jarayonlari elektron asboblari, raqamli yozuvlar va kompyuter dasturlari yordamida yanada murakkablashgan va kengaygan.

Cholg'u ansambllari uchun zamonaviy texnologiyalar, sintezatorlar, elektron musiqa uskunalari, va raqamli musiqiy dasturlar kabi vositalar ijro uslublarini yangilash va takomillashtirishda katta ahamiyat kasb etmoqda. Bu esa, o'z navbatida, musiqaning ijro etilishida ijodiy yondashuvlarning kengayishiga, texnik jihatlarining takomillashishiga va yangi musiqiy janrlarning shakllanishiga sabab bo'lmoqda. Zamonaviy cholg'u ijrochiligi nafaqat an'anaviy uslublarni saqlab qolish, balki yangi ijro shakllari va texnologik usullardan foydalanish orqali yangicha san'at shakllarini yaratmoqda.

Ushbu modulda cholg'u ijrochiligidagi texnologik inqilob va uning musiqaning turli yo'nalishlaridagi o'rni keng o'rganiladi. Talabalar zamonaviy musiqaning texnologik jihatlarini, cholg'u

musiqasining evolyutsiyasini va bu sohadagi innovatsion yondashuvlarni o'rganib, musiqiy tafakkurlarini yangi texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish imkoniyatlariga ega bo'ladilar. Zamonaviy cholg'u ijrochiligi va texnologik inqilob o'zaro chambarchas bog'liq bo'lib, musiqaning kelajagi uchun yangi imkoniyatlar ochmoqda.

9-mavzu: CHOLG'U IJROCHILIGIDA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR

Reja:

1. Cholg'u ijrochiligining an'anaviy va zamonaviy yo'nalishlari
2. Cholg'u ijrochiligida yangi texnologiyalar va uslublar
3. Zamonaviy cholg'u ansambllari va ularning o'ziga xosligi

Annotatsiya: Cholg'u ijrochiligida zamonaviy tendensiyalarni o'rganish musiqiy ijro uslublarining rivojlanishi va yangi texnologiyalarni qo'llashni o'z ichiga oladi. Ushbu mavzuda cholg'u musiqasining turli janrlari va ularning rivoji, zamonaviy cholg'u ijrochiligining xususiyatlari, yangi yondashuvlar va texnikalar haqida batafsil tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Cholg'u musiqa, ijro uslublari, zamonaviy tendensiyalar, musiqiy texnikalar, cholg'u janrlari.

Cholg'u ijrochiligi insoniyat madaniyati va musiqiy merosining ajralmas qismi bo'lib, asrlar davomida rivojlanib, o'zining o'ziga xos an'alarini shakllantirib kelgan. Har bir xalqning musiqiy madaniyati uning milliy cholg'ulari, ijrochilik uslublari va ansambllari orqali namoyon bo'ladi. An'anaviy cholg'u ijrochiligi o'zining o'ziga xos ovozi va ijro uslublari bilan ajralib tursa, zamonaviy tendensiyalar esa yangi texnologiyalar va innovatsion usullar orqali uning yanada boyitilishiga xizmat qilmoqda.

Bugungi kunda cholgʻu ijrochiligi anʻanaviy va zamonaviy uslublarning uygʻunlashuvi natijasida yangi shakl va imkoniyatlarga ega boʻlib bormoqda. Raqamli texnologiyalar, elektron cholgʻular, ovoz qayta ishlash tizimlari va kompyuter dasturlari ijrochilik jarayoniga jiddiy oʻzgarishlar kiritdi. Anʻanaviy cholgʻular zamonaviy texnologiyalar bilan uygʻunlashib, yangi ijro uslublari yaratish imkoniyatini bermoqda. Bundan tashqari, cholgʻu ansambllarining tarkibi ham oʻzgarib, turli janr va yoʻnalishlarni birlashtirish tendensiyasi kuzatilmoqda.

Zamonaviy cholgʻu ijrochiligi shunchaki ijro jarayoni boʻlib qolmay, balki ijodiy izlanish va yangi texnologiyalardan foydalanish orqali yanada mukammal shakllanmoqda. Raqamli texnologiyalar musiqachilarga jonli va studiya ijrosi uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Bularning barchasi cholgʻu ijrochiligining kelajakdagi rivoji va global sahnada yanada katta eʼtirof topishiga xizmat qilmoqda.

1. Cholgʻu ijrochiligining anʻanaviy va zamonaviy yoʻnalishlari

Cholgʻu ijrochiligi insoniyat musiqiy madaniyatining muhim qismi boʻlib, uning anʻanaviy va zamonaviy yoʻnalishlari asrlar davomida rivojlanib kelmoqda. Anʻanaviy cholgʻu ijrochiligi asosan milliy musiqiy meros va qadimiy cholgʻular asosida shakllangan boʻlsa, zamonaviy yoʻnalishlar esa yangi texnologiyalar, innovatsion usullar va global musiqiy tendensiyalar bilan boyitilgan.

Anʻanaviy cholgʻu ijrochiligi koʻp hollarda milliy cholgʻular va oʻziga xos uslublari orqali ifodalanadi. Oʻzbek mumtoz cholgʻu ijrochiligi misolida tanbur, doʻmbira, dutor, nay kabi cholgʻularning oʻziga xos ijro uslublari va oʻzaro uygʻunligi anʻanaviy musiqiy ifoda shakllarini yaratgan. Ushbu cholgʻular orqali ijro etiladigan asarlar koʻp hollarda maʼnaviy, falsafiy va estetik gʻoyalarni oʻzida aks

ettirgan. Shuningdek, an'anaviy cholg'u ansambllari ham asosan milliy musiqa va folklor an'analarini saqlab qolgan holda rivojlangan.

Zamonaviy cholg'u ijrochiligi esa an'anaviy uslublarni saqlab qolgan holda, global musiqiy oqimlar va texnologiyalar bilan uyg'unlashib, yangi yo'nalishlar yaratmoqda. Elektron cholg'ular, sintizatorlar, MIDI texnologiyalari va kompyuter dasturlari ijrochilik jarayoniga katta o'zgarishlar kiritgan. Shuningdek, turli janrlar sintezi orqali yangi ovoz imkoniyatlari yaratilmoqda. Masalan, jazz, rock, pop, elektron musiqa kabi zamonaviy yo'nalishlarda cholg'ularning roli kengayib, ijrochilar yangi texnikalarni o'zlashtirishga intilishmoqda.

Bundan tashqari, zamonaviy cholg'u ansambllari turli madaniy musiqalarni uyg'unlashtirib, o'ziga xos ijro uslublarni shakllantirmoqda. Milliy cholg'ular zamonaviy orkestr va ansambllar tarkibida faol ishtirok etib, klassik va zamonaviy janrlarning sinteziga sabab bo'lmoqda. Masalan, O'zbekistonda an'anaviy cholg'ular orkestrlar tarkibiga kiritilib, simfonik va xalq musiqa uyg'unligini yaratish yo'nalishida ijodiy tajribalar amalga oshirilmoqda.

Shunday qilib, cholg'u ijrochiligining an'anaviy yo'nalishi milliy meros va qadimiy uslublarni asrab-avaylashga asoslangan bo'lsa, zamonaviy yo'nalish esa innovatsion texnologiyalar, yangi ijro uslublari va global musiqiy oqimlar bilan boyitilgan. Bu ikkala yo'nalishning uyg'unlashuvi natijasida musiqiy san'at tobora rivojlanib, yangi imkoniyatlarga ega bo'lib bormoqda.

2. Cholg'u ijrochiligida yangi texnologiyalar va uslublarni

Cholg'u ijrochiligida yangi texnologiyalar va uslublarning paydo bo'lishi zamonaviy musiqiy san'at rivojlanishining muhim yo'nalishlaridan biridir. An'anaviy cholg'ular bilan ijro etish uslublarning texnologik taraqqiyot bilan uyg'unlashuvi musiqiy ifodalash imkoniyatlarini kengaytirib, ijrochilik jarayoniga yangicha yondashuvlarni olib kirdi. Zamonaviy texnologiyalar tufayli cholg'u

ijrochiligida yangi ovozlar, usullar va ijro imkoniyatlari shakllanmoqda.

Avvalo, elektron cholg'ular va raqamli texnologiyalar cholg'u ijrochiligini yangi bosqichga olib chiqdi. Sintizatorlar, MIDI klaviaturalar, elektron skripkalar, gitaralar va turli effekt pedalari an'anaviy cholg'ularni boyitib, ularga yangicha ohang va ovoz berish imkonini yaratdi. Masalan, gitara ijrochiligida distorsiya, delay, reverb kabi effektlar qo'llanib, an'anaviy akustik gitara imkoniyatlaridan tashqariga chiqish mumkin bo'ldi. Xuddi shuningdek, elektron nay yoki dutor kabi cholg'ular orqali ham milliy musiqaga zamonaviy tovushlarni qo'shish mumkin.

Kompyuter dasturlari va sun'iy intellekt ham cholg'u ijrochiligida muhim o'rin egallay boshladi. Masalan, FL Studio, Ableton Live, Logic Pro kabi dasturlar orqali cholg'u asboblarni jonli ijrodan tashqari raqamli shaklda ham ijro etish, ularni o'zgartirish va qayta ishlash mumkin. Virtual cholg'u dasturlari orqali orkestr cholg'ularini real ijrodek yaratish imkoniyati paydo bo'ldi. Bunday texnologiyalar ayniqsa, ovoz yozish studiyalarida va jonli chiqishlarda keng qo'llanilmoqda.

Yangi texnologiyalar cholg'u ijrochiligida eksperimental yo'nalishlarning shakllanishiga ham ta'sir qilmoqda. Masalan, live-looping usuli ijrochilarga jonli ravishda o'z musiqiy qismlarini yozib, takroran ijro etish va ustiga yangi qatlamlarni qo'shish imkonini beradi. Bu usuldan asosan zamonaviy pop, elektron va jazz musiqasida faol foydalaniladi. Bundan tashqari, musiqiy dasturlash va algoritmik kompozitsiya orqali cholg'u ijrochiligi yangi shaklga ega bo'lib, san'at bilan texnologiyaaning sintezi yuzaga kelmoqda.

Yangi uslublar ham ijrochilikda muhim o'rin tutadi. Zamonaviy cholg'u ijrochiligi an'anaviy texnikalarni yangilash, ularni boshqa janrlar bilan uyg'unlashtirish orqali rivojlanmoqda. Masalan, O'zbekistonning an'anaviy dutor yoki tanbur ijrochiligiga jazz, funk, flamenco kabi uslublarni singdirish natijasida o'ziga xos yangi

musiqiy yoʻnalishlar vujudga kelmoqda. Oʻzbek cholgʻulari turli xorijiy cholgʻular bilan uygʻunlashib, yangi ansambllar tashkil etilmoqda.

Shunday qilib, cholgʻu ijrochiligi yangi texnologiyalar va uslublar bilan tobora boyib bormoqda. Elektron cholgʻular, raqamli texnologiyalar, ovoz qayta ishlash dasturlari va sunʼiy intellekt musiqachilarga ilgari mavjud boʻlmagan imkoniyatlarni taqdim etmoqda. Bu jarayon cholgʻu sanʼatini yanada boyitib, yangi avlod musiqachilariga cheksiz ijodiy erkinlik yaratmoqda.

3. Zamonaviy cholgʻu ansambllari va ularning oʻziga xosligi

Zamonaviy cholgʻu ansambllari musiqiy sanʼatning muhim yoʻnalishlaridan biri boʻlib, ular turli cholgʻu asboblarni oʻzida birlashtirib, yangicha ijro uslublarini namoyon qiladi. Bugungi kunda bunday ansambllar anʼanaviy cholgʻular bilan zamonaviy elektron va raqamli texnologiyalarni uygʻunlashtirish orqali oʻziga xos musiqiy ifoda usullarini yaratmoqda.

Zamonaviy cholgʻu ansambllari tarkib jihatidan juda xilma-xil boʻlib, ularning asosiy xususiyati turli madaniy va musiqiy janrlarning sintezida namoyon boʻladi. Masalan, klassik cholgʻu ansambllari tarkibiga skripka, violonchel va pianino kabi asboblars kirsa, zamonaviy ansambllarda bu cholgʻular yoniga sintizator, elektron gitara, saxofon va hatto raqamli perkusiyalar ham qoʻshiladi. Bu esa musiqiy ifoda vositalarini kengaytirib, ansambllarga yangicha ohang va ovoz berish imkonini yaratadi.

Oʻzbekiston misolida qaraganda, milliy cholgʻular asosida shakllangan zamonaviy ansambllar ham rivojlanib bormoqda. Masalan, tanbur, dutor, gʻijjak va doʻmbira kabi cholgʻular elektroakustik qayta ishlash orqali yangi tovush imkoniyatlarini ochmoqda. Milliy cholgʻu ansambllari tarkibiga zamonaviy sintezator va elektron perkusiyalar qoʻshilishi esa ular ijrosiga yangicha joziba

bag'ishlamoqda. Ushbu uslub an'anaviy cholg'ularni saqlab qolgan holda, ularni zamonaviy musiqa oqimlari bilan uyg'unlashtirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, zamonaviy ansambllar ichida crossover (janrlar aralashuvi) usulida ijro etuvchi jamoalar alohida ahamiyatga ega. Masalan, jazz va xalq musiqasi elementlarini o'zida jamlagan ansambllar yoki klassik cholg'ular bilan elektron musiqani sintez qiluvchi guruhlar tobora ommalashib bormoqda. Bu usul musiqiy ifodaning chegaralarini kengaytirib, yangi avlod tinglovchilari uchun yanada jozibador musiqiy muhit yaratadi.

Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar ansambllarning imkoniyatlarini yanada oshirdi. Masalan, jonli ijro jarayonida maxsus audio-effektlar va kompyuter dasturlari orqali ovozlari o'zgartirilishi, mustahkamlanishi yoki turli reverberatsiya va eko effektlar bilan boyitilishi mumkin. Bunday texnologik yondashuvlar zamonaviy ansambllarning ijrochiligini yanada o'ziga xos qiladi.

Umuman olganda, zamonaviy cholg'u ansambllari turli musiqiy madaniyat va texnologiyalar uyg'unligida rivojlanmoqda. Ular nafaqat milliy cholg'u ijrochiligini yangi bosqichga olib chiqmoqda, balki xalqaro musiqiy sahnada ham o'z o'rniga ega bo'lish uchun imkoniyat yaratmoqda. Bu jarayon natijasida cholg'u ansambllari tobora rivojlanib, musiqiy san'atning global miqyosda o'zgaruvchanlik va moslashuvchanlik xususiyatlarini namoyon etmoqda.

Mavzu yuzasidan xulosa. Cholg'u ijrochiligi o'zining uzoq tarixiy yo'lini bosib o'tib, bugungi kunga kelib zamonaviy tendensiyalar bilan boyidi. An'anaviy cholg'u san'ati milliy o'ziga xoslikni saqlab qolgan holda, yangi texnologiyalar va ijodiy innovatsiyalar orqali yanada rivojlanmoqda. Bugungi musiqachilar turli xil raqamli texnologiyalar, elektron cholg'ular va zamonaviy

ovoz qayta ishlash usullaridan foydalanib, o'z ijodlarini yanada boyitish imkoniga ega bo'ldilar.

Zamonaviy cholg'u ansambllari esa an'anaviy va zamonaviy yo'nalishlarni uyg'unlashtirib, xalq musiqasi, akademik cholg'u san'ati va zamonaviy janrlarning o'zaro sintezini yaratmoqda. Shu sababli cholg'u ijrochiligida eksperiment va yangi tendensiyalar tobora rivojlanib, ijrochilar uchun yanada keng imkoniyatlar eshigini ochmoqda.

Umuman olganda, zamonaviy cholg'u ijrochiligida innovatsion yondashuvlar va yangi texnologiyalarning ahamiyati oshib, bu san'at turining yanada ommalashishiga xizmat qilmoqda. Kelajakda bu jarayon yanada rivojlanib, cholg'u san'atining yangi shakllarini vujudga keltirishiga shubha yo'q.

10-mavzu: AVANGARD, EKSPERIMENTAL VA KOMPYUTER MUSIQASI

Reja:

1. Avangard va eksperimental musiqaning asosiy xususiyatlari
2. Kompyuter texnologiyalarining musiqa yaratishdagi o'rnini
3. Elektron va generativ musiqaning rivojlanishi

Annotatsiya: Avangard va eksperimental musiqaning zamonaviy shakllari, ularning tarixiy o'rnini va kompyuter texnologiyalari yordamida yaratilgan musiqaning o'ziga xos jihatlari haqida bu mavzuda so'z boradi. Avangard va eksperimental musiqaning estetik, texnik va ijtimoiy jihatlari hamda kompyuter musiqasi sanoatidagi roli o'rganiladi.

Kalit so'zlar: Avangard musiqa, eksperimental musiqa, kompyuter musiqasi, musiqa texnologiyalari, innovatsiya.

Musiqiy san'at doimiy ravishda rivojlanib, yangi g'oyalar, texnologiyalar va tajribalarga asoslangan holda taraqqiy etib kelmoqda. An'anaviy musiqa shakllaridan farqli ravishda, XX asrda avangard, eksperimental va kompyuter musiqasi kabi yangi yo'nalishlar shakllana boshladi. Bu yo'nalishlar musiqa yaratish jarayonida innovatsion usullarga tayanib, yangicha ijro, kompozitsiya va ovoz sintetikasi tamoyillarini o'z ichiga oladi.

Avangard musiqa – bu an'anaviy musiqiy tuzilmalardan voz kechish va yangilik sari intilish orqali yaratilgan musiqiy yo'nalishdir. Eksperimental musiqa esa musiqiy tovushlarni noan'anaviy shaklda tadqiq qilish, yangi usullarni kashf etish hamda har xil akustik, elektron va texnologik imkoniyatlardan foydalanishga asoslanadi. Bu uslubdagi kompozitsiyalar ko'pincha noodatiy ohang, ritm va texnikalarga tayanadi.

Kompyuter texnologiyalarining rivojlanishi esa musiqaning yangi bosqichga chiqishiga sabab bo'ldi. Bugungi kunda kompyuter dasturlari yordamida ovozlarni yaratish, qayta ishlash va kombinatsiyalash imkoniyatlari kengayib, elektron va generativ musiqaning shakllanishiga zamin yaratdi. Kompyuter musiqasi tufayli musiqa yaratish jarayoni yanada murakkablashib, sun'iy intellekt va algoritmik kompozitsiya kabi yo'nalishlar rivojlandi.

Ushbu mavzuda avangard va eksperimental musiqaning asosiy xususiyatlari, kompyuter texnologiyalarining musiqa yaratishdagi o'рни hamda elektron va generativ musiqaning rivojlanish tendensiyalari haqida batafsil fikr yuritamiz.

1. Avangard va eksperimental musiqaning asosiy xususiyatlari

Avangard va eksperimental musiqa XX asrning o'rtalaridan boshlab rivojlangan, an'anaviy musiqiy tamoyillardan tubdan farq qiluvchi yo'nalishlardir. Bu musiqada yangilik, kutilmagan tovush shakllari va texnik innovatsiyalar ustuvor o'rin egallaydi. Avangard

musiqa san'atdagi o'zgarishlarga javob tariqasida shakllanib, klassik kompozitsiya qoidalaridan chetlashib, ifoda erkinligiga asoslangan. Eksperimental musiqa esa yangilik sari yo'naltirilgan bo'lib, tovush, texnika va ijro usullarini o'rganish, tadqiq qilish va sinovdan o'tkazish jarayonidir.

Bu yo'nalishlarning asosiy xususiyatlaridan biri – an'anaviy ohangdorlik va ritmik strukturalardan voz kechishdir. Avangard bastakorlar odatiy ohang va tonal tizimlarni chetlab o'tib, mikrotonallik, poliritmika va atonal musiqadan foydalanadi. Ularda tuzilma cheklanmagan bo'lib, asarlarning davomiyligi, shakli va ijrochilik usuli oldindan aniq belgilab qo'yilmaydi. Shuningdek, improvizatsiya va tasodifiylik ushbu musiqada muhim rol o'ynaydi.

Eksperimental musiqa esa tovushlarni yangicha usulda tadqiq etishga asoslangan bo'lib, unda akustik tajribalar, noan'anaviy ijro texnikalari va innovatsion kompozitsiya usullari qo'llaniladi. Bunday musiqada har qanday tovush – atrof-muhit shovqinlari, elektroakustik effektlar yoki hatto texnologik ovozlari – san'at ifodasi sifatida ishlatilishi mumkin. Bastakorlar va ijrochilar yangi vositalar, jumladan, elektronika, kompyuter dasturlari va sun'iy intellekt yordamida musiqaviy tovushlarni yaratadi.

Avangard va eksperimental musiqa odatda an'anaviy tinglovchilar uchun tushunish qiyin bo'lishi mumkin, chunki ular odatiy musiqiy ko'nikmalarga mos kelmaydi. Ushbu musiqada semantik yoki hissiy bog'lanishdan ko'ra, tovushning o'zi tajriba obyektiga aylanadi. Shuning uchun u ko'pincha akademik doiralarda yoki maxsus san'at loyihalarida keng tarqaladi.

Bunday musiqaning vakillari orasida Jon Keydj, Karlxaynts Shtokxauzen, Pyer Bulyez kabi bastakorlar bo'lib, ular an'anaviy musiqiy chegaralarni kengaytirishga va yangi ifoda usullarini kashf etishga intilishgan. Bugungi kunda esa eksperimental musiqa yangi texnologiyalar, sun'iy intellekt va generativ san'at bilan uyg'unlashib, musiqiy tajriba maydonini yanada kengaytirib bormoqda.

2. Kompyuter texnologiyalarining musiqa yaratishdagi o‘rni

Kompyuter texnologiyalari musiqa yaratish jarayonida inqilobiy o‘zgarishlarni amalga oshirdi va bugungi kunda u har qanday bastakor, ijrochi va ovoz muhandisi uchun ajralmas vositaga aylandi. Zamonaviy texnologiyalar tufayli musiqa yaratish, aranjirovka qilish, yozib olish, tahrirlash va tarqatish jarayonlari ancha soddalashti hamda sifat jihatidan yangi darajaga ko‘tarildi.

Kompyuter texnologiyalari musiqa yaratishda keng qamrovli imkoniyatlarni taqdim etadi. Birinchi navbatda, raqamli audio ish stansiyalari (DAW – Digital Audio Workstation) bastakorlar va ovoz muhandislariga cheksiz sonli yo‘nalishlar bilan ishlash imkonini beradi. FL Studio, Ableton Live, Logic Pro, Pro Tools, Cubase kabi dasturlar professional musiqiy mahsulot yaratishda muhim vosita hisoblanadi. Ushbu dasturlar yordamida kompozitorlar o‘z g‘oyalarini real vaqtda sinab ko‘rishlari, tovushlarni manipulyatsiya qilishlari, effektlar qo‘shishlari va musiqa asarlarini mukammallashtirishlari mumkin.

Sintezatorlar va virtual asboblar (VST – Virtual Studio Technology) tufayli an‘anaviy cholg‘ular o‘rnini raqamli tovushlar egallay boshladi. Kompyuterlar orkestr cholg‘ularidan tortib elektron va eksperimental tovushlargacha bo‘lgan keng diapazondagi musiqiy elementlarni yaratishga imkon beradi. Realistik ovoz bilan yaratilgan virtual orkestr kitobxonlar va bastakorlar uchun katta qulaylik tug‘diradi, chunki endi haqiqiy musiqachilarni jalb qilmasdan ham murakkab musiqiy kompozitsiyalarni yaratish mumkin.

Kompyuter texnologiyalarining rivojlanishi bilan sun‘iy intellekt (AI) va mashinaviy o‘rganish algoritmlari musiqa yaratish jarayoniga ham kirib keldi. AI asosida yaratilgan dasturlar murakkab musiqiy kompozitsiyalarni yaratishda yordam berishi, bastakorlik jarayonini avtomatlashtirishi va hatto ijodiy g‘oyalar taklif qilishi

mumkin. Google Magenta, OpenAI MuseNet kabi tizimlar sun'iy intellekt yordamida musiqa yaratish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Musiqiy tahrirlash va mastering jarayonlarida ham kompyuter texnologiyalari muhim rol o'ynaydi. Oldin qo'lda bajariladigan ko'plab texnik jarayonlar hozir raqamli shaklga o'tgan. Ovoz effektlarini yaratish, reverberatsiya va ekvalizatsiya qilish, shovqinlarni tozalash kabi jarayonlar endi ilg'or algoritmlar yordamida amalga oshiriladi. Auto-Tune kabi dasturlar vokal tovushlarini ideal darajada sozlash imkonini beradi.

Bundan tashqari, kompyuter texnologiyalari musiqani targ'ib qilish va tarqatish usullarini ham o'zgartirdi. Internet va raqamli platformalar (Spotify, Apple Music, YouTube, SoundCloud) orqali musiqa tarqatish osonlashdi, bu esa mustaqil ijodkorlarga keng auditoriyaga chiqish imkoniyatini berdi.

Xulosa qilib aytganda, kompyuter texnologiyalarining musiqa yaratishdagi o'rni beqiyos bo'lib, ular bastakorlik jarayonini soddalashtirish, ijodiy imkoniyatlarni kengaytirish va yangi uslublarni kashf etishga imkon yaratmoqda. Ushbu texnologiyalar kelajakda yanada rivojlanib, musiqiy ijodkorlikning yangi qirralarini ochib berishi kutilmoqda.

3. Elektron va generativ musiqaning rivojlanishi

Elektron va generativ musiqa zamonaviy texnologiyalar rivojlanishi bilan shakllangan va jadal rivojlanayotgan yo'nalishlardan biridir. Ushbu musiqa turlari an'anaviy cholg'u asboblardan voz kechib, elektron vositalar va algoritmik tizimlar yordamida ijro etiladi. Ular kompyuter texnologiyalarining rivojlanishi natijasida vujudga kelgan bo'lib, bugungi kunda global musiqiy makonda katta ahamiyat kasb etmoqda.

Elektron musiqaning rivojlanishi. Elektron musiqa XX asrning ikkinchi yarmida paydo bo'lib, dastlab analog sintezatorlar va elektromagnit uskunalar yordamida yaratilgan. 1950-yillarda

Karlxaynts Shtokxauzen, Pyer Shaeffer kabi bastakorlar eksperimental tajribalar o'tkazib, elektroakustik va konkret musiqaga asos soldilar. 1960-70-yillarga kelib, Moog, Buchla kabi sintezatorlar ommalashib, musiqachilar ovozni o'zgartirish va modifikatsiya qilish imkoniyatiga ega bo'ldilar.

1980-yillarda MIDI (Musical Instrument Digital Interface) texnologiyasining yaratilishi elektron musiqaning rivojlanishiga katta turtki berdi. Bu interfeys elektron cholg'ular va kompyuterlarni bog'lash imkoniyatini yaratdi. Ushbu davrda Kraftwerk, Jean-Michel Jarre, Brian Eno kabi ijodkorlar elektron musiqa janrini shakllantirib, uning ommalashishiga xizmat qilishdi. 1990-yillarda raqamli sintezatorlar, samplerlardan foydalanish kengaydi va elektron musiqa yanada rivojlandi.

Bugungi kunda elektron musiqa turli janrlarda namoyon bo'lib, ambient, techno, house, trance, dubstep, drum & bass kabi yo'nalishlar shakllandi. Elektron musiqa faqatgina raqs maydonlarida emas, balki kinofilmlar, videoo'yinlar, san'at loyihalari va interaktiv instalatsiyalarda ham keng qo'llanilmoqda.

Generativ musiqaning rivojlanishi. Generativ musiqa – bu inson aralashuvisiz yoki minimal aralashuv bilan avtomatik ravishda yaratiladigan musiqa turidir. Bu yo'nalish algoritmlar, sun'iy intellekt va mashinaviy o'rganish texnologiyalari yordamida musiqa yaratish imkonini beradi.

Generativ musiqaning asosi XX asr o'rtalarida Pyer Buliz, Yannis Ksenakis kabi kompozitorlarning algoritmik uslublari bilan bog'liq. 1970-80-yillarda kompyuter dasturlari orqali avtomatlashtirilgan kompozitsiyalar yaratish g'oyasi rivojlandi. Brian Eno ushbu yo'nalishning eng yirik namoyandalaridan biri bo'lib, u "ambient" musiqa bilan generativ jarayonlarni bog'lab, musiqa avtomatik tarzda rivojlantiriladigan kompozitsiyalar yaratdi.

Hozirgi vaqtda generativ musiqaning rivojlanishida sun'iy intellekt (AI) va neyron tarmoqlarning hissi katta. Google Magenta,

OpenAI MuseNet, AIVA kabi tizimlar murakkab algoritmlar yordamida avtomatik ravishda kompozitsiyalar yaratishga qodir. Bu texnologiyalar musiqa yaratish jarayonini avtomatlashtirish, yangi eksperimental uslublarni sinash va musiqachilarga yangi ijodiy imkoniyatlar taqdim etishda muhim rol o'ynamoqda.

Xulosa qilib aytganda, Elektron va generativ musiqa zamonaviy texnologiyalar bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ularning rivojlanishi yangi musiqiy g'oyalar va uslublarning shakllanishiga sabab bo'lmoqda. Elektron musiqa an'anaviy cholg'ular o'rniga raqamli tovushlar bilan ishlash imkonini bersa, generativ musiqa sun'iy intellekt va algoritmik tizimlar yordamida musiqa yaratish imkoniyatlarini kengaytiradi. Ushbu yo'nalishlarning kelajagi yanada rivojlanib, musiqa industriyasiga innovatsion yondashuvlarni olib kelishi kutilmoqda.

Mavzu yuzasidan xulosa. Avangard, eksperimental va kompyuter musiqasi zamonaviy musiqiy tafakkurning yangi bosqichlarini ifoda etadi. An'anaviy musiqadan farqli ravishda, bu yo'nalishlar san'atda erkinlik, yangi ifoda vositalari va texnologik innovatsiyalarga asoslangan. Avangard va eksperimental musiqada odatiy tovush tuzilmalari buzilib, yangicha ijrochilik va kompozitsiya uslublari shakllangan bo'lsa, kompyuter musiqasi ovozlarni sun'iy ravishda yaratish va qayta ishlash orqali yangi imkoniyatlarni taqdim etmoqda.

Elektron va generativ musiqa esa sun'iy intellekt va algoritmik kompozitsiya orqali tobora rivojlanib, musiqa yaratilish jarayonini tubdan o'zgartirmoqda. Bugungi kunda virtual orkestrlar, sun'iy ovoz sintezatorlari va interaktiv musiqa tizimlari bu yo'nalishning kengayishiga xizmat qilmoqda.

Umuman olganda, avangard, eksperimental va kompyuter musiqasi nafaqat yangi musiqiy yo'nalishlar paydo bo'lishiga ta'sir ko'rsatmoqda, balki san'at va texnologiyaning integratsiyasini

chuqurlashtirib, kelajak musiqasining shakllanishida muhim o‘rin egallamoqda. Bu esa ijodkorlarga yanada keng imkoniyatlar ochib, musiqa san’atining yangi chegaralarini kashf etish imkonini bermoqda.

6-MODUL. YANGI MUSIQIY JANRLAR VA RIVOJLANAYOTGAN USLUBLAR

Zamonaviy musiqaning rivojlanishi har bir davrda texnologiyalarning, ijtimoiy va madaniy jarayonlarning ta’sirida yangi musiqiy janrlar va uslublarning shakllanishiga olib keladi. So‘nggi yillarda musiqa sanoati inqilobiy o‘zgarishlar va yangiliklar bilan to‘ldirilgan. Bunda texnologiyalarning rivojlanishi, yangi ijro usullari va musiqa ishlab chiqarish jarayonlaridagi innovatsiyalar muhim rol o‘ynaydi. Musiqa nafaqat an’anaviy janrlar bilan cheklanmaydi, balki yangi yo‘nalishlar va janrlarning kashf qilinishi bilan ham o‘zgarib bormoqda.

Yangi musiqiy janrlar va uslublari, masalan, elektron musiqa, eksperimental janrlar, rap, trap, EDM (electronic dance music), jazz fusion kabi turli yo‘nalishlar orqali ijro etilmoqda. Bu janrlar musiqa yaratish jarayoniga yangi texnologiyalarni, ijro uslublarni va kreativ yondashuvlarni olib keladi. Elektron musiqa, ayniqsa, yuqori sifatli raqamli asboblari va kompyuter dasturlarining yordami bilan keng tarqaldi. Shuningdek, EDM va rap janrlari butun dunyoda yoshlar orasida juda ommalashib bormoqda.

Eksperimental musiqalar va janrlar esa musiqiy didni yangilash, yangi yondashuvlar va ijodiy fikrlashni rivojlantirishga imkon beradi. Bu janrlar, asosan, musiqiy shakllar va strukturalarni sinab ko‘rish, turli janrlarni birlashtirish va yangi texnologiyalarni musiqa yaratish jarayoniga tatbiq etish orqali o‘z ifodasini topmoqda. Buning natijasida, an’anaviy musiqiy shakllar va uslublari yangilanmoqda va o‘zgarishga yuz tutmoqda.

Bundan tashqari, yangi musiqiy janrlar jamiyatdagi turli ehtiyojlar va estetik qarashlarni aks ettiradi. Masalan, trap musiqasi va rap o'zining tezkor ritmlari va kuchli tekstlari bilan yoshlar orasida o'ziga xos ma'naviy ifoda vositasi sifatida rivojlanmoqda. Elektron raqs musiqasi esa global miqyosda o'zining ritmik tuzilmalari va "club culture"ni shakllantiruvchi roli bilan tanilgan.

Ushbu modulda talabalarga zamonaviy musiqada rivojlanayotgan yangi janrlar va uslublarni, ularning jamiyatdagi o'rni, madaniyatga va san'atga ta'siri haqida chuqur tushuncha beriladi. Yangi texnologiyalarning musiqa yaratish jarayoniga qo'shgan hisssasi va ijodiy yondashuvlarning kengayishi bilan bog'liq masalalar keng ko'lamda tahlil qilinadi. Talabalar musiqaning diversifikatsiyasini, yangi uslublarni yaratish jarayonlarini va musiqa san'ati va madaniyatining zamonaviy holatini yaxshiroq tushunishga imkoniyat yaratadilar. Bu modul, shuningdek, talabalarga yangi musiqiy yo'nalishlar va tendensiyalarni yaratishda, innovatsion texnologiyalarni qo'llashda hamda musiqiy tafakkurini rivojlantirishda katta yordam beradi.

11-mavzu: MODERNIZM, EKSPERIMENTAL POP, GENERATIV VA EVOLYUTSION MUSIQA

Reja:

1. Modernizm va eksperimental pop musiqaning shakllanishi
2. Generativ va evolyutsion musiqaning tamoyillari
3. Zamonaviy texnologiyalar bilan musiqa yaratish usullari

Annotatsiya: Ushbu mavzu musiqa janrlarining o'zgarishi, yangi yondashuvlar va texnikalar bilan rivojlanishini ko'rsatadi. Modernizm, eksperimental pop, generativ va evolyutsion musiqa janrlari bir-birini o'zaro to'ldirib, yangi shakllar va mazmunlar

yaratmoqda. Ushbu jarayonlarning ijtimoiy, madaniy va estetik ta'siri tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Modernizm, eksperimental pop, generativ musiqa, evolyutsion musiqa, musiqa janrlari.

Zamonaviy musiqaning rivojlanishi turli uslubiy oqimlar va texnologik yutuqlarning o'zaro ta'siri natijasida yuzaga kelgan murakkab jarayonni ifodalaydi. XX asrning boshlaridan boshlab, modernizm musiqasi an'anaviy shakllardan voz kechib, yangi kompozitsion yondashuvlarni o'z ichiga oldi. Bu jarayonda eksperimental pop musiqaning shakllanishi ham muhim ahamiyat kasb etdi, chunki u an'anaviy pop musiqaga noan'anaviy ijrochilik va texnik elementlarni qo'shdi.

Bundan tashqari, kompyuter texnologiyalarining rivojlanishi bilan generativ va evolyutsion musiqa paydo bo'ldi. Bu yo'nalishlar musiqa yaratish jarayoniga sun'iy intellekt, algoritmlar va avtomatlashtirilgan tizimlarni jalb qilib, yangi tajribalar yaratish imkoniyatini berdi. Zamonaviy texnologiyalar, jumladan, sun'iy intellekt, neyron tarmoqlar va dasturiy ta'minotlar musiqiy ijod jarayonining muhim qismiga aylandi. Ushbu mavzu modernizm, eksperimental pop, generativ va evolyutsion musiqaning shakllanishi va rivojlanish tamoyillarini o'rganishga bag'ishlangan bo'lib, zamonaviy texnologiyalar bilan musiqa yaratish usullarini tahlil qiladi.

1. Modernizm va eksperimental pop musiqaning shakllanishi

Modernizm va eksperimental pop musiqa san'atida innovatsion uslublar va texnologik rivojlanish bilan bog'liq bo'lib, an'anaviy tamoyillardan voz kechib, yangi ijodiy yo'nalishlarni shakllantirishga asoslangan. Ushbu yo'nalishlar XX asr boshlarida paydo bo'lib,

musiqa san'atini yangicha shakllar, tovushlar va kompozitsion yondashuvlar bilan boyitdi.

Modernizm musiqasi XIX asr oxiri va XX asr boshlarida paydo bo'lib, impressionizm, ekspressionizm va avangard oqimlari bilan chambarchas bog'liq edi. Claude Debussy, Arnold Schoenberg, Igor Stravinsky kabi bastakorlar an'anaviy tonallikdan voz kechib, atonal va seriyali musiqalar yaratib, modernizm yo'nalishiga asos soldilar. Ularning musiqasi eski akademik qoidalarni rad etib, yangi tovush palitralarini izlash va yangicha ifoda shakllarini yaratishga qaratilgan edi.

Eksperimental pop esa modernizmning davomchisi bo'lib, XX asrning ikkinchi yarmida shakllandi. Bu yo'nalish pop musiqaning ommaviyligi va mavjud janrlar chegaralarini buzib, yangi texnikalar va ijrochilik uslublarini sinashga yo'naltirilgan edi. Eksperimental pop vakillari an'anaviy pop musiqaga elektronika, noise, ambient, industrial va psixodelik elementlarni qo'shish orqali uni murakkabroq va chuqurroq ifoda vositasiga aylantirdi. Ushbu yo'nalishning rivojlanishida The Beatles, David Bowie, Björk, Radiohead, Talking Heads kabi ijodkorlar katta rol o'ynadi.

Bu musiqaning shakllanishida texnologik taraqqiyot ham katta ahamiyat kasb etdi. Studiya yozuv uslublarining rivojlanishi, ovozni qayta ishlash texnologiyalari va sintezatorlarning ommalashuvi yangi tovushlarni yaratish imkonini berdi. Ayniqsa, elektron va kompyuter musiqasining rivojlanishi bilan eksperimental pop tobora kengayib, interaktiv va multimedia san'at bilan uyg'unlashdi.

Bugungi kunda modernizm va eksperimental pop musiqasi nafaqat akademik va avangard bastakorlar tomonidan, balki ommaviy san'at vakillari tomonidan ham faol qo'llanilmoqda. Ushbu yo'nalishlar musiqa ifodasini kengaytirib, yangi texnologiyalar bilan uyg'unlashib, zamonaviy musiqiy tajribalarni boyitishda davom etmoqda.

2. Generativ va evolyutsion musiqaning tamoyillari

Generativ va evolyutsion musiqa zamonaviy texnologiyalar, kompyuter algoritmlari va sun'iy intellekt yutuqlariga asoslangan innovatsion yo'nalish bo'lib, musiqa yaratish jarayonini avtomatlashtirish va o'z-o'zidan rivojlanadigan tizimlarga tayangan holda shakllanadi. Ushbu musiqiy tamoyillar an'anaviy kompozitorlik uslublaridan farqli ravishda oldindan belgilangan qat'iy qoidalariga emas, balki tasodifiylik, o'zgaruvchanlik va adaptiv algoritmlar yordamida musiqaning rivojlanishiga asoslanadi.

Generativ musiqaning mohiyati. Generativ musiqa – oldindan aniq yozib qo'yilmagan, balki real vaqt rejimida yaratiladigan va o'z-o'zidan shakllanadigan musiqa shaklidir. Bu uslubda kompozitsiyalar odatda dasturlangan algoritmlar, sun'iy intellekt tizimlari yoki maxsus matematik modellar orqali hosil qilinadi. Generativ musiqaning asosiy tamoyillari:

➤ **Algoritmik kompozitsiya** – musiqa turli algoritmlar yordamida avtomatik ravishda yaratiladi. Bu uslub an'anaviy nota yozish tamoyillaridan farq qilib, o'zgaruvchan shablonlar va qoidalar asosida ishlaydi.

➤ **Tasodifiylik (Randomization)** – ba'zi parametrlarga tasodifiy elementlar qo'shilishi orqali har bir ijroda yangi tovush kombinatsiyalarining paydo bo'lishi ta'minlanadi. Bu musiqa har safar o'zgarib turishiga olib keladi.

➤ **Tovush modulyatsiyasi va adaptivlik** – musiqa atrof-muhit, foydalanuvchi harakatlari yoki boshqa tashqi omillarga qarab moslashishi mumkin. Masalan, video o'yinlar yoki interaktiv media uchun generativ musiqa foydalanuvchi harakatiga mos ravishda o'zgarishi mumkin.

➤ **Sun'iy intellekt va neyron tarmoqlar** – AI tizimlari oldindan mavjud musiqalardan o'rganib, yangi ohanglar va ritmlar yaratish uchun ishlatiladi. Bu esa inson ijodkorligi va texnologiya integratsiyasining yorqin namunalaridan biridir.

Evolyutsion musiqaning mohiyati. Evolyutsion musiqa – tabiiy tanlanish va genetika tamoyillaridan ilhomlangan holda musiqa yaratish jarayoni bo‘lib, bunda musiqiy elementlar o‘zaro seleksiya orqali takomillashib boradi. Ushbu jarayonda:

➤ **Genetik algoritmlar** – musiqa segmentlari (ritm, melodiya, akkordlar) tahlil qilinib, eng mos tushuvchi kombinatsiyalar tanlanadi va keyingi bosqichlarda ularni yanada mukammallashtirish uchun takroran qayta ishlanadi.

➤ **Mutatsiya va seleksiya** – kompozitsiyalar ba’zan tasodifiy o‘zgarishlarga uchraydi, eng yaxshi chiqishlar esa saqlanib, yangi musiqiy shakllarga asos bo‘ladi.

➤ **O‘z-o‘zidan rivojlanish** – musiqaning rivojlanishi dinamik jarayon bo‘lib, yangi avlod ohanglar oldingilarga asoslanib ishlab chiqiladi va tobora yaxshilanishga yo‘naltiriladi.

Generativ va evolyutsion musiqaning amaliy qo‘llanilishi. Ushbu musiqiy tamoyillar quyidagi sohalarda keng qo‘llanilmoqda:

➤ **Interaktiv san’at va multimedia** – generativ musiqa asosan video o‘yinlar, virtual haqiqat tizimlari va audiovizual installyatsiyalarda ishlatiladi.

➤ **Sun’iy intellekt asosida musiqa yaratish** – AI yordamida kompozitorlarga yangi ijodiy imkoniyatlar taqdim etiladi, avtomatlashtirilgan musiqiy ilovalar, pluginlar va dasturlar yaratiladi.

➤ **Musiqiy terapiya** – generativ musiqa odamlarning psixologik holatini barqarorlashtirish va meditatsiya jarayonlarida keng qo‘llaniladi.

➤ **Eksperimental musiqa** – generativ va evolyutsion usullar zamonaviy kompozitorlar tomonidan yangi musiqiy imkoniyatlarni o‘rganish va ilg‘or eksperimental uslublarni sinab ko‘rishda ishlatiladi.

Bugungi kunda generativ va evolyutsion musiqa nafaqat texnologik taraqqiyot mahsuli, balki ijodiy ifodaning yangi shakli sifatida ham rivojlanib bormoqda. U musiqa yaratilish jarayoniga

yangi yondashuvlarni olib kirib, an'anaviy va zamonaviy kompozitsiyalar o'rtasida ko'prik vazifasini o'taydi.

3. Zamonaviy texnologiyalar bilan musiqa yaratish usullari

Zamonaviy texnologiyalar musiqa yaratish jarayonini tubdan o'zgartirdi. An'anaviy cholg'ular bilan ijro etiladigan musiqadan tashqari, bugungi kunda kompyuter dasturlari, sun'iy intellekt, virtual sintizatorlar va turli algoritmlar yordamida musiqiy kompozitsiyalar yaratilmoqda. Bu jarayon nafaqat professional bastakorlar va ijrochilar, balki oddiy foydalanuvchilar uchun ham ochiq bo'lib, musiqani yanada interaktiv va ommabop holga keltirdi.

Zamonaviy texnologiyalar bilan musiqa yaratish usullari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1. Raqamli audio ish stansiyalari (DAW – Digital Audio Workstation). Bugungi kunda musiqiy kompozitsiyalarni yaratish, ovozni yozish, tahrirlash va mastering qilish uchun **Ableton Live, FL Studio, Logic Pro, Pro Tools, Cubase, Reaper** kabi dasturlar keng qo'llaniladi. Ushbu dasturlar orqali bastakorlar turli effektlar qo'shish, ovoz qatlamlarini yaratish, tovushlarni sintez qilish va musiqani aralashtirish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

2. Virtual va fizik sintizatorlar. Zamonaviy musiqa yaratishda sintizatorlar muhim rol o'ynaydi. **Serum, Massive, Sylenth1, Omnisphere** kabi virtual sintizatorlar sun'iy tovushlarni yaratish va modulyatsiya qilish uchun ishlatiladi. Bundan tashqari, **Moog, Korg, Roland** kabi analog sintizatorlar ham zamonaviy elektron va eksperimental musiqada keng qo'llaniladi. Sintizatorlar orqali turli uslublar, masalan, ambient, techno, house, synthwave va boshqa janrlarga mos tovushlarni yaratish mumkin.

3. Sun'iy intellekt va generativ musiqa. Sun'iy intellekt texnologiyalari musiqa yaratishda inqilobiy o'zgarishlarga sabab bo'ldi. **OpenAI MuseNet, Google Magenta, AIVA, Amper Music** kabi AI tizimlari avtomatik ravishda yangi musiqiy asarlar yaratishga

qodir. Ushbu tizimlar oldindan mavjud bo'lgan kompozitsiyalarni tahlil qilib, yangi melodiylar, akkord progressiyalari va aranjirovkalarni taklif qiladi. Sun'iy intellekt asosan kino, o'yin va reklamalar uchun avtomatlashtirilgan fon musiqalarini yaratishda ishlatilmoqda.

4. Ovoz namunalari (samples) qayta ishlash va looplardan foydalanish. Musiqiy namunalardan foydalanish zamonaviy prodyuserlarning asosiy vositalaridan biridir. **Splice, Loopmasters, LANDR Samples** kabi platformalar tayyor ritmlar, bass liniyalari, melodiya va effektlar to'plamini taklif etadi. Ushbu sample-lar DAW dasturlarida joylashtirilib, qayta ishlanadi va yangi treklar yaratish uchun qo'llaniladi.

5. Modul va generativ kompozitsiyalar. Zamonaviy texnologiyalar orqali musiqa yaratishda modul usullari ham keng tarqalgan. **Max/MSP, Pure Data, SuperCollider** kabi dasturlar orqali musiqiy algoritmlar yozish va generativ musiqani yaratish mumkin. Ushbu dasturlar musiqa yaratishda dinamik va interaktiv yondashuvlar qo'llash imkonini beradi, ya'ni musiqa o'z-o'zidan rivojlanib boradi va takrorlanmas ovoz shakllarini hosil qiladi.

6. Ovoz yozish va ovozni qayta ishlash texnologiyalari. Zamonaviy musiqa yaratishda yuqori sifatli mikrofonlar, audio interfeyslar va ovoz tahrirlash dasturlari keng qo'llaniladi. **Autotune, Melodyne, iZotope RX** kabi texnologiyalar ovozni to'g'rilash, yaxshilash va effektlar qo'shishda ishlatiladi. Ushbu vositalar vokal ijroni yanada mukammallashtirib, kreativ imkoniyatlarni kengaytiradi.

7. Virtual orkestrlar va MIDI texnologiyasi. Zamonaviy bastakorlar simfonik va orkestr musiqalarini yaratishda **Kontakt, EastWest, Spitfire Audio, Vienna Symphonic Library** kabi virtual orkestr pluginlaridan foydalanishadi. MIDI texnologiyasi esa bastakorga turli cholg'u asboblarni emulyatsiya qilish va ularni

o'zgartirish imkonini beradi. MIDI orqali bastakor real orkestr ishtirokisiz ham to'liq simfonik asarlar yaratishi mumkin.

8. Blokcheyn va NFT texnologiyalarining musiqa sanoatiga ta'siri. Zamonaviy texnologiyalar faqat musiqa yaratishda emas, balki uni tarqatish va mualliflik huquqini himoya qilishda ham qo'llanilmoqda. **Blokcheyn va NFT (Non-Fungible Token)** texnologiyalari orqali musiqachilar o'z asarlarini raqamli aktiv sifatida sotish va ularga egalik qilish imkoniga ega bo'ldilar. NFT orqali musiqiy albomlar va treklar noyob formatda chiqarilib, eksklyuziv ravishda sotiladi.

Xulosa qilib aytganda, Zamonaviy texnologiyalar musiqa yaratish jarayonini yangi bosqichga olib chiqdi. Endilikda musiqachilar an'anaviy cholg'ular bilan cheklanib qolmay, elektron asboblari, sun'iy intellekt va raqamli vositalar yordamida o'z ijodlarini kengaytirishlari mumkin. Har bir yangi texnologiya musiqa sanoatiga o'z ta'sirini o'tkazib, yangidan yangi janrlar va ijodiy uslublarning shakllanishiga xizmat qilmoqda.

Mavzu yuzasidan xulosa. Modernizm va eksperimental pop musiqaning shakllanishi musiqiy tafakkurning yangi bosqichiga olib keldi. An'anaviy ohang va kompozitsiyalardan uzoqlashib, ijodiy tajribalar va innovatsiyalar musiqiy ifodaning yangi shakllarini yaratishga xizmat qildi. Bunday yondashuvlar XX asrda boshlangan bo'lsa-da, ularning zamonaviy musiqada tutgan o'rni tobora ortib bormoqda.

Generativ va evolyutsion musiqa esa kompyuter algoritmlariga asoslangan holda rivojlanib, inson aralashuvi minimal bo'lgan musiqiy asarlar yaratish imkonini berdi. Bu texnologiya hozirda sun'iy intellekt va mashinaviy o'rganish bilan yanada takomillashib, musiqa industriyasida yangi yondashuvlarni shakllantirmoqda.

Zamonaviy texnologiyalar musiqiy ijodni avtomatlashtirish, eksperiment qilish va yangi janrlar yaratish uchun katta imkoniyatlar

taqdim etmoqda. Sun'iy intellekt asosidagi dasturlar, virtual sintezatorlar, ovoz yozish va tahrirlash texnologiyalari tufayli bugungi bastakorlar va ijrochilar oldida cheksiz imkoniyatlar ochilmoqda. Shu bois, modernizm, eksperimental pop, generativ va evolyutsion musiqalar zamonaviy musiqa san'atining ajralmas qismiga aylanib, musiqa madaniyatining kelajagini belgilab bermoqda.

12-mavzu: ART ROK, EKSPERIMENTAL ROK, PROGRESSIV ROK VA PROGRESSIV MUSIQA

Reja:

1. Art rok va eksperimental rokning paydo bo'lishi
2. Progressiv rok va uning xususiyatlari
3. Progressiv musiqaning zamonaviy yo'nalishlari

Annotatsiya: Art rok, eksperimental rok va progressiv rok musiqaning zamonaviy shakllari bo'lib, ular turli uslubiy yondashuvlar va yangi texnikalar orqali musiqaning rivojlanishiga ta'sir ko'rsatmoqda. Ushbu mavzu musiqaning turli janrlaridagi eksperimentlarning ahamiyatini va ularning zamonaviy musiqadagi o'rni haqida ma'lumot beradi.

Kalit so'zlar: Art rok, progressiv rok, eksperimental rok, musiqa rivoji, musiqiy eksperimentlar.

Zamonaviy musiqiy yo'nalishlarning shakllanishida turli eksperimental va murakkab uslublar muhim rol o'ynagan. Art rok, eksperimental rok va progressiv rok XX asrning ikkinchi yarmida musiqaning rivojlanishida inqilobiy o'zgarishlarga sabab bo'ldi. Ushbu janrlar odatiy rok musiqasidan farqli o'laroq, murakkab kompozitsion tuzilma, klassik va jaz musiqasidan ilhomlangan elementlar hamda falsafiy, poetik mavzular bilan ajralib turadi.

Art rok va eksperimental rok musiqachilarga an'anaviy cheklovlardan chiqib, yangi texnikalar va innovatsion uslublarni sinab ko'rish imkoniyatini bergan bo'lsa, progressiv rok esa musiqa dunyosida butunlay yangi tamoyillarni shakllantirib, uzoq va murakkab kompozitsiyalar orqali san'at va musiqani yangi bosqichga olib chiqdi. Ushbu janrlar musiqiy rivojlanishning keyingi bosqichlariga, jumladan, progressiv metal va elektron eksperimental musiqalarga ham katta ta'sir ko'rsatdi.

Hozirgi kunda progressiv musiqa turli zamonaviy yo'nalishlarga moslashgan holda rivojlanib bormoqda. Uning texnik va eksperimental xususiyatlari turli janrlar bilan uyg'unlashib, musiqa ixlosmandlariga yangidan-yangi imkoniyatlar eshigini ochmoqda. Ushbu mavzu aynan ushbu janrlarning kelib chiqishi, rivojlanishi va zamonaviy holatini yoritishga qaratilgan.

1. Art rok va eksperimental rokning paydo bo'lishi

Art rok va eksperimental rok XX asrning ikkinchi yarmida paydo bo'lib, an'anaviy rok musiqasidan murakkab tuzilishi va innovatsion uslublari bilan ajralib turadi. Art rok asosan 1960-yillarning oxiri va 1970-yillarning boshlarida shakllangan bo'lib, unda klassik musiqa, jaz va avangard elementlari bilan boyitilgan kompozitsiyalar ustunlik qiladi. Ushbu yo'nalish odatiy rok musiqasidan uzoqlashib, murakkab aranjirovkalar, kengroq orkestr ishlatilishi va kontseptual albomlar yaratishga urg'u berdi. Art rok ijrochilari orasida The Beatles, Pink Floyd, King Crimson, Yes, Genesis kabi guruhlar yetakchi bo'lib, ular musiqada eksperiment qilish orqali yangi shakl va ohanglarni yaratgan.

Eksperimental rok esa o'zining aniq chegaralari bo'lmagan, turli tajriba va innovatsiyalar asosida shakllangan yo'nalishdir. Ushbu janr vakillari an'anaviy musiqiy qoidalarni buzib, yangi ovoz effektlari, elektronika va improvizatsiyaga asoslangan kompozitsiyalar yaratishga harakat qilishgan. The Velvet

Underground, Frank Zappa, Can, Captain Beefheart kabi san'atkorlar eksperimental rok rivojiga katta hissa qo'shgan bo'lib, ularning musiqasi noodatiy tuzilma, dissonansli akkordlar va oldindan belgilangan andozalarga bo'ysunmaslik bilan ajralib turgan.

Bu ikkala janr ham musiqani yangi bosqichga olib chiqqan bo'lib, ular turli uslublarni sintez qilish, musiqa va san'atning boshqa turlarini uyg'unlashtirish, falsafiy va konseptual g'oyalarga urg'u berish orqali zamonaviy musiqa rivojiga katta ta'sir ko'rsatdi. Bugungi kunda art rok va eksperimental rokning ta'siri turli zamonaviy musiqa yo'nalishlarida ham sezilib, ular ijodiy izlanishlar va tajribalar uchun mustahkam asos yaratib bergan.

2. Progressiv rok va uning xususiyatlari

Progressiv rok (yoki "prog rok") XX asrning ikkinchi yarmida shakllangan murakkab va tajribaviy yo'nalish bo'lib, an'anaviy rok musiqasidan o'zining innovatsion tuzilishi, keng qamrovli g'oyalari va musiqiy jihatdan murakkabligi bilan ajralib turadi. Ushbu janrning asosiy maqsadi oddiy pop va rok formatidan chiqib, musiqa tuzilishiga yangicha yondashish, murakkab harmoniyalar, o'zgaruvchan ritmlar, konseptual mavzular hamda texnik jihatdan yuqori darajadagi ijrochilikni ilgari surishdan iborat edi.

Progressiv rok asosan 1960-yillarning oxiri va 1970-yillarning boshlarida paydo bo'ldi va Pink Floyd, Yes, King Crimson, Genesis, Emerson, Lake & Palmer, Rush, Jethro Tull kabi guruhlar tomonidan mashhur qilindi. Ushbu guruhlarining ijodida simfonik elementlar, klassik musiqa ta'siri, murakkab vaqt o'lchovlari (oddiy 4/4 emas, balki 7/8, 5/4, 11/8 kabi noan'anaviy o'lchovlar), uzun qo'shiqlar va falsafiy mazmundagi matnlar katta ahamiyat kasb etgan.

Progressiv rok qo'shiqlari ko'pincha standart radio formatidan uzoqlashib, 10-20 daqiqagacha davom etadigan murakkab kompozitsiyalarga aylanib ketgan. Ushbu qo'shiqlarda klassik orkestr elementlari, elektron sintezatorlar va innovatsion ovoz effektlari

ishlatilgan. Ba'zi holatlarda prog rok albomlari yagona konseptual g'oyaga asoslangan bo'lib, ular bir butun hikoya sifatida shakllangan.

Bundan tashqari, progressiv rok ko'pincha ilmiy fantastika, tarixiy voqealar, psixologik izlanishlar va falsafiy mavzularni qo'shiqlari matniga kiritgan. Ushbu janrning murakkabligi sababli u keng ommaga mo'ljallangan oddiy pop yoki rok musiqasidan ajralib turadi va ko'proq o'ziga xos didga ega tinglovchilarga mo'ljallangan.

Bugungi kunda progressiv rok o'z ta'sirini yo'qotmagan bo'lib, Dream Theater, Tool, Porcupine Tree, Opeth, Haken kabi zamonaviy guruhlar ushbu janrni rivojlantirishda davom etmoqda. Progressiv rokning elementi boshqa janrlarga ham singib ketib, u metall, elektronika va jaz kabi yo'nalishlar bilan uyg'unlashgan holda yangi shakllarda mavjudligini saqlab qolmoqda.

3. Progressiv musiqaning zamonaviy yo'nalishlari

Progressiv musiqa zamonaviy davrda turli janrlar bilan uyg'unlashib, yangidan-yangi shakllarga ega bo'lib rivojlanmoqda. XX asrning ikkinchi yarmida shakllangan klassik progressiv rok va uning musiqiy tamoyillari bugungi kunda nafaqat rok, balki metal, elektronika, jazz, ambient va hatto pop musiqada ham o'z ta'sirini ko'rsatmoqda. Zamonaviy progressiv musiqaning asosiy yo'nalishlari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1. Progressiv metal. XX asrning 80-yillari oxiri va 90-yillari boshlarida paydo bo'lgan progressiv metal klassik progressiv rokning murakkab tuzilmasi bilan og'ir gitara rifflarini birlashtirdi. Ushbu janrning yetakchi vakillari Dream Theater, Opeth, Tool, Symphony X, Between the Buried and Me, Haken kabi guruhlardir. Ushbu musiqada murakkab vaqt o'lchovlari, texnik jihatdan yuqori darajadagi ijrochilik, epik tuzilmalar va falsafiy matnlar muhim o'rin tutadi.

2. Djent va texnik progressiv metal. Progressiv metalning zamonaviy shakllaridan biri djent bo'lib, u asosan sakkiz torli gitara

ishlatilishi, og‘ir ritmik rifflar va poliritmik tuzilmalar bilan ajralib turadi. Ushbu yo‘nalishning yetakchilari Meshuggah, Periphery, Tesseract, Animals as Leaders kabi guruhlardir. Djent musiqasi juda texnikaviy bo‘lib, unda sof vokallar va growl/shout uslubi aralashgan holda qo‘llaniladi.

3. Neo-progressiv rok. 1980-1990-yillarda klassik progressiv rok uslubining yangicha shaklga kirishi natijasida neo-progressiv rok shakllandi. Bu yo‘nalish o‘zining an’anaviy progressiv elementlari, lekin yanada melodik va toza tovushlar bilan ajralib turadi. Marillion, IQ, Arena, Pendragon kabi guruhlar ushbu janrning asosiy vakillari hisoblanadi. Neo-progressiv rok zamonaviy texnologiyalar yordamida yanada boyitilib, unda sintezatorlar va elektron elementlar ko‘proq ishlatilmoqda.

4. Progressiv elektronika va ambient musiqa. Raqamli texnologiyalar rivojlanishi natijasida progressiv musiqaning elektron shakllari ham paydo bo‘ldi. BT, Amon Tobin, Jean-Michel Jarre, Trentemøller, Jon Hopkins kabi san’atkorlar progressiv musiqaning elementlarini eksperimental elektronika va ambient janriga singdirgan. Ushbu yo‘nalishda murakkab ritmlar, uzoq davom etuvchi kompozitsiyalar va chuqur atmosferaga ega tovushlar asosiy o‘rinni egallaydi.

5. Progressiv pop. So‘nggi yillarda progressiv pop uslubi ham shakllandi. Bu janr o‘zining murakkab kompozitsiya tuzilishi, noodatiy akkord progressiyalari va chuqur lirikalari bilan ajralib turadi. Steven Wilson, Anathema, The Dear Hunter, Radiohead, Muse, Tame Impala kabi ijodkorlar progressiv musiqaning popga yaqinlashgan shaklini yaratishgan.

6. Progressiv jazz va fusion. Jazz va fusion uslubidagi progressiv musiqa an’anaviy jaz harmoniyalari bilan murakkab kompozitsiyalarni uyg‘unlashtiradi. Snarky Puppy, Hiromi, Pat Metheny, Chick Corea kabi ijodkorlar bu yo‘nalishda faoliyat yuritmoqda. Ushbu musiqada improvizatsiya, murakkab akkordlar,

noodatiy vaqt o'lvovlari va texnik jihatdan yuqori darajadagi ijrochilik asosiy o'rinni egallaydi.

7. Generativ va eksperimental progressiv musiqa. So'nggi yillarda sun'iy intellekt va algoritmik kompozitsiya usullari yordamida generativ progressiv musiqa rivojlanmoqda. Bu yo'nalishda musiqa yaratishda sun'iy intellekt algoritmlari va tasodifiy elementlar asosida yangi tovush kombinatsiyalari yaratiladi. Brian Eno, Alva Noto, Ryoji Ikeda kabi san'atkorlar ushbu yo'nalishda innovatsion musiqiy tajribalar olib borishmoqda.

Xulosa qilib aytganda, Progressiv musiqa zamonaviy davrda faqat rok bilan cheklanib qolmay, turli janrlarga singib, yangi shakllarga ega bo'lib bormoqda. Elektronika, metal, jazz, pop, ambient va sun'iy intellekt yordamida yaratilgan musiqa progressiv tamoyillar asosida rivojlanmoqda. Ushbu janrning asosiy xususiyatlari – musiqiy tajriba, murakkab tuzilma, noodatiy ritmik va harmonik echimlar, ijodiy erkinlik va falsafiy mavzulardir. Bugungi kunda progressiv musiqaning ta'siri juda keng bo'lib, u turli uslublar bilan uyg'unlashib, musiqiy innovatsiyalarni ilgari surishda davom etmoqda.

Mavzu yuzasidan xulosa. Art rok, eksperimental rok va progressiv rok XX asr musiqasida inqilobiy ahamiyatga ega bo'lib, an'anaviy rok musiqasidan ajralib turadigan o'ziga xos murakkablik va ijodiy yondashuv bilan rivojlangan. Ushbu janrlar musiqa san'atida yangilik yaratish, turli musiqiy elementlarni birlashtirish va yangi ifoda vositalarini sinab ko'rish imkoniyatini taqdim etdi.

Bugungi kunda progressiv musiqaning zamonaviy yo'nalishlari elektronika, metal, post-rok va jaz kabi turli janrlar bilan uyg'unlashib, yangi innovatsion shakllarga ega bo'lmoqda. Raqamli texnologiyalar va musiqa ishlab chiqarish usullarining rivojlanishi ushbu janrlarning yangi imkoniyatlarini ochib bermoqda. Shu boisdan, art rok va progressiv musiqaning ta'siri hali ham kuchli

bo‘lib, kelajakda ham yangi eksperimental yo‘nalishlar paydo bo‘lishiga turtki bo‘lishi kutiladi.

7-MODUL. AVANGARD JAZZ VA MUSIQADAGI EKLEKTIZM

Musiqada avangard va eklektizm kabi yo‘nalishlar o‘zining yangicha yondashuvi, innovatsion g‘oyalari va musiqiy ifoda imkoniyatlari bilan ajralib turadi. Avangard jazz, jazzning klassik uslublarining barcha cheklovlarini buzib, yangi musiqiy kontseptsiyalarni yaratishga intiladi. Bu janrda an‘anaviy jazzning o‘zgarmas elementlari — ritm, melodiya va armoniya — yangicha yondashuvlar bilan sintezlanadi. Avangard jazzda eksperiment va improvisatsiya asosiy ahamiyatga ega bo‘lib, musiqiy strukturani doimiy ravishda yangilab turadi, yangi melodik va ritmik shakllar sinovdan o‘tkaziladi. Har bir ijrochi va bastakor uchun bu janr yangi fazalar va izlanishlar imkoniyatini yaratadi. Avangard jazz ijrosida, musiqiy tilni o‘zgartirish, turli notalar va intervallarning kutilmagan birikmalarini yaratish, o‘zgacha akorlar va disonanslar orqali kuchli hissiy ta’sirni yaratish maqsad qilinadi.

Avangard jazzning tarixiy ildizlari jazz musiqasining o‘zgarishlarga ochiq tabiati bilan bog‘liq. Bu janr, 20-asrning o‘rtalarida, jazz musiqasining klassik shakllaridan tashqariga chiqishga va yangi musiqiy uslublar yaratishga bo‘lgan ehtiyojdan tug‘ildi. Avangard jazzda musiqaning har bir elementiga yangi yondashuvlar qo‘llanilib, janrni yangi bosqichga olib chiqdi. Bu jarayon ijrochi va bastakorlarning individual erkinligini, musiqiy kontseptualizatsiyani va estetikani to‘laqonli aks ettirishga imkon yaratadi.

Musiqadagi eklektizm esa turli janrlar, uslublar va madaniyatlarni birlashtirish orqali yangi musiqiy shakllar yaratishga yo‘naltirilgan yondashuvni anglatadi. Eklektizm musiqa san’ati uchun yangi imkoniyatlar yaratadi, chunki u eski va yangi musiqiy

elementlarni uygʻunlashtirib, yangi va noyob musiqiy jahonlarni kashf etadi. Bunday yondashuv musiqiy uslublarni sintezlash va turli madaniy va estetik yoʻnalishlarni birlashtirish orqali yangi musiqiy shakllar yaratishga imkon beradi. Eklektizmning musiqadagi roli — bu eski va yangi uslublarni birlashtirib, zamonaviy musiqaning kengayishiga yordam berishdir. Shu tariqa, eklektizm musiqada nafaqat ijodiy yondashuvni kengaytiradi, balki musiqiy tafakkurda yangi imkoniyatlar yaratadi.

Ushbu modulda talabalar avangard jazzning rivojlanish jarayonlarini oʻrganish, uning tarixiy ildizlari va asosiy texnikalari bilan tanishish imkoniyatiga ega boʻladilar. Shuningdek, eklektizmning musiqadagi ahamiyatini tahlil qilish, uning zamonaviy musiqaga taʼsirini koʻrib chiqish, turli musiqiy elementlarning uygʻunlashuvi va bu jarayonning ijodiy tafakkurdagi rolini tushunish talabalar uchun muhim nazariy va amaliy bilimlarni taqdim etadi. Talabalar musiqadagi eklektik yondashuvni va avangard jazzning ijro va bastakorlikda qanday ishlatilishini oʻrganib, oʻz ijodiy imkoniyatlarini kengaytiradilar. Bu modul, musiqiy ijodkorlarning yangi yondashuvlarni, texnikalarni va estetikalarni qoʻllash orqali oʻz musiqalarini yaratishda muhim vosita boʻlib xizmat qiladi.

13-mavzu: PROGRESSIV POP, PROGRESSIV METAL HAMDA AVANGARD JAZZ

Reja:

1. Progressiv pop va uning rivojlanish tamoyillari
2. Progressiv metal va uning musiqiy janrlar ichida tutgan oʻrni
3. Avangard jazzning oʻziga xos jihatlari va rivojlanishi

Annotatsiya: Progressiv pop, progressiv metal va avangard jazz musiqaning yangi shakllari boʻlib, ular musiqa ijrochiligi, kompozitsiya va estetikada oʻzgarishlarni aks ettiradi. Ushbu

mavzuda ularning tarixi, xususiyatlari, musiqa texnikalari va zamonaviy musiqada tutgan oʻrni haqida soʻz boradi.

Kalit soʻzlar: Progressiv pop, progressiv metal, avangard jazz, musiqa janrlari, musiqa texnikasi.

Musiqaning rivojlanishi davomida turli eksperimental va ilgʻor yoʻnalishlar shakllangan boʻlib, ular anʻanaviy janrlar asosida yangicha ifoda usullarini yaratdi. Progressiv pop, progressiv metal va avangard jazz – musiqiy tafakkurning eng ijodiy va murakkab yoʻnalishlaridan hisoblanadi. Ularning har biri oʻziga xos xususiyatlarga ega boʻlib, kompozitsiya murakkabligi, noodatiy ritmik va harmonik yechimlar, shuningdek, ijrochilik mahoratining yuqori darajasi bilan ajralib turadi.

Progressiv pop janri anʻanaviy pop musiqaning sodda tuzilishidan chiqib, murakkab kompozitsiyalar va original musiqiy gʻoyalarni oʻz ichiga oladi. Progressiv metal esa ogʻir metalning murakkab shakli boʻlib, texnik ijrochilik, murakkab ritmik tuzilmalar va falsafiy mavzular bilan ajralib turadi. Avangard jazz esa anʻanaviy jazzning chegaralarini kengaytirib, eksperimental tovushlar va improvisatsiyani yangi bosqichga olib chiqdi. Ushbu mavzu doirasida ushbu uch janrning oʻziga xos xususiyatlari va musiqiy madaniyatdagi oʻrni yoritib beriladi.

1. Progressiv pop va uning rivojlanish tamoyillari

Progressiv pop – bu anʻanaviy pop musiqaning evolyutsiyasi boʻlib, u murakkab kompozitsiya, noodatiy harmoniyalar, texnik ijrochilik va chuqur maʼnoli matnlar bilan ajralib turadi. Ushbu janr XX asrning ikkinchi yarmida shakllangan boʻlib, odatdagi pop musiqadan farqli oʻlaroq, unda eksperimentallik va progressiv elementlar ustunlik qiladi. Progressiv pop sanʼatkorlari koʻpincha turli musiqa janrlarini uygʻunlashtirib, klassik, rok, elektron va jazz unsurlarini qoʻshib, oʻziga xos musiqiy uslublarini yaratadilar.

Janrning rivojlanishida texnologiyaning roli katta bo'ldi. Sintizatorlar, elektron effektlar va kompyuter dasturlarining rivojlanishi progressiv pop musiqaning tovush palitrasini kengaytirdi. Ushbu janr ijodkorlari o'z kompozitsiyalarida murakkab ritmik o'zgarishlar, oddiy pop formatidan tashqariga chiqadigan tuzilishlar va eksperimental tovush uslublaridan foydalanadilar. Natijada, progressiv pop an'anaviy pop musiqaning keng auditoriyaga mo'ljallangan oddiy va yengil formatidan farqli ravishda, yanada murakkab va intellektual musiqani taqdim etadi.

Progressiv popning yana bir muhim jihati – uning mavzularining chuqurligidir. Odatdagi pop qo'shiqlari ko'pincha sevgi va kundalik hayot mavzulariga asoslangan bo'lsa, progressiv pop ijodkorlari falsafiy, ijtimoiy va ilmiy-fantastik mavzularga ham murojaat qiladilar. Bu janr vakillari ko'pincha albomlarni bir butun konsepsiya sifatida yaratib, qo'shiqlarni bitta umumiy g'oya atrofida shakllantiradilar.

Bugungi kunda progressiv pop ko'plab zamonaviy san'atkorlarning ijodida namoyon bo'lib, u elektronika, indie pop, alternativ va eksperimental janrlar bilan uyg'unlashib bormoqda. Ushbu yo'nalishning rivojlanishi musiqiy texnologiyalarning yanada takomillashishi, ijodiy erkinlikning kengayishi va auditoriyaning estetik talablarining o'sishi bilan bog'liq holda davom etmoqda.

2. Progressiv metal va uning musiqiy janrlar ichida tutgan o'rni

Progressiv metal – bu og'ir metal musiqasining murakkab ritmik tuzilishlar, noodatiy harmoniya va texnik jihatdan yuksak ijrochilik bilan ajralib turadigan yo'nalishidir. Ushbu janr progressiv rokning innovatsion g'oyalari va metal musiqaning kuchli energiyasini birlashtirib, o'ziga xos musiqiy estetika yaratadi. U 1980-yillarda shakllangan bo'lib, Dream Theater, Queensrÿche, Fates Warning kabi guruhlar tomonidan ommalashgan.

Progressiv metal odatdagi heavy metalga qaraganda murakkabroq kompozitsiya tuzilishiga ega bo'lib, qo'shiqlarda ko'pincha o'zgaruvchan temp, noodatiy o'lchovlar (5/4, 7/8, 11/8 kabi), poliritmik va polifonik elementlar qo'llaniladi. Ushbu janr ijodkorlari turli uslublarni uyg'unlashtirib, klassik musiqa, jazz, elektronika va folklor elementlaridan ham foydalanadilar. Masalan, Symphony X va Opeth kabi guruhlar simfonik va akustik elementlarni o'z kompozitsiyalariga kiritgan bo'lsa, Meshuggah kabi jamoalar eksperimental va djent uslubiga asoslangan.

Mavzu va lirika jihatidan progressiv metal falsafiy, ilmiy-fantastik, fantastik yoki ijtimoiy mavzularga asoslanadi. Ushbu janr vakillari ko'pincha albomlarni yagona g'oya yoki syujet asosida yaratib, konseptual asarlar ishlab chiqadilar. Bu esa progressiv metalni oddiy qo'shiq formatidan yuqoriga ko'tarib, uni musiqa san'atining murakkab va innovatsion shakllaridan biriga aylantiradi.

Bugungi kunda progressiv metal turli yo'nalishlarga bo'linib, texnik metal, djent, simfonik progressiv metal, ekstremal progressiv metal kabi tarmoq janrlarga ega. U zamonaviy musiqada eksperimentallik va ijodiy erkinlik timsoli bo'lib, tobora ko'proq musiqachilar tomonidan tadqiq etilmoqda. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar va ovoz yozish imkoniyatlarining kengayishi bilan progressiv metal yanada murakkab va sifatli formatda yangrayapti, bu esa uning musiqiy janrlar ichida alohida o'rin egallashiga sabab bo'lmoqda.

3. Avangard jazzning o'ziga xos jihatlari va rivojlanishi

Avangard jazz – bu an'anaviy jazz tuzilmalari va harmoniya tamoyillarini buzish, erkin improvizatsiya va eksperimental yondashuvlarni o'z ichiga olgan yo'nalishdir. Ushbu janr XX asrning 1950-1960-yillarida shakllangan bo'lib, bebop va hard bop kabi klassik jazz uslublari bilan farqli o'laroq, qat'iy musiqiy tuzilmalardan voz kechib, yangi, noodatiy uslublarni o'z ichiga oldi. Avangard jazz

vakillari ijro jarayonida erkinlik va ekspressiyani oldingi o'ringa qo'yib, turli musiqiy elementlarni sintez qilishga intildilar.

Avangard jazzning asosiy xususiyatlaridan biri – an'anaviy tonallik va harmoniya tizimidan voz kechishdir. Ushbu janr vakillari ko'pincha atonal musiqa, poliritmik tuzilma va noodatiy o'lchovlardan foydalanadilar. Shuningdek, improvizatsiya avangard jazzning asosiy unsurlaridan biri bo'lib, ijrochilar ma'lum bir ohang yoki ritmga bog'lanmasdan, erkin musiqiy oqim yaratishadi. Bu esa har bir ijroni o'ziga xos va takrorlanmas jarayonga aylantiradi.

Ushbu yo'nalishning rivojlanishida Ornette Coleman, John Coltrane, Cecil Taylor, Sun Ra kabi bastakor va ijrochilar katta rol o'ynagan. Ornette Coleman o'zining "Free Jazz" (1960) albomi orqali jazzda yangi davr boshlab berdi va unda saxofon, truba, kontrabas va barabandan iborat ikkita kvartet bir vaqtning o'zida erkin improvizatsiya qilgan. Bu avangard jazzning yangi yo'nalishini belgilab berdi. John Coltrane esa modal jazz va avangard jazzni birlashtirib, "Ascension" (1965) kabi albomlari bilan janr rivojiga katta ta'sir ko'rsatdi.

Avangard jazzning rivojlanishida afro-amerikalik madaniyatning o'rni juda katta bo'lib, u erkinlik va o'zini ifodalash g'oyalarini aks ettirgan. Shuningdek, bu yo'nalish avangard san'atning boshqa shakllari, masalan, dadaizm, abstrakt ekspressionizm va eksperimental musiqadan ham ilhomlangan.

Zamonaviy davrda avangard jazz turli yo'nalishlar bilan uyg'unlashib, elektronika, ambient, noise va eksperimental rok bilan birlashmoqda. Bugungi kunda Anthony Braxton, Matthew Shipp, Evan Parker kabi ijodkorlar ushbu janrni yangi bosqichlarga olib chiqmoqdalar. Bundan tashqari, elektron texnologiyalar va ovoz effektlari avangard jazzning imkoniyatlarini yanada kengaytirib, uni XXI asrning eng innovatsion musiqiy yo'nalishlaridan biriga aylantirdi.

Avangard jazzning asosiy mohiyati – chegaralarni kengaytirish, an'anaviy musiqiy qoidalarni buzish va yangi ifoda shakllarini izlashdir. U doimo eksperiment va innovatsiya markazida bo'lib, jazzning o'zgaruvchan va rivojlanib borayotgan yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etiladi.

Mavzu yuzasidan xulosa. Progressiv pop, progressiv metal va avangard jazz zamonaviy musiqaning eng tajribaviy va innovatsion yo'nalishlaridan biri bo'lib, ular musiqiy ijodkorlarga o'zlarini ifodalashda keng imkoniyatlar taqdim etadi. Bu janrlarning har biri o'zining o'ziga xos yondashuvlari, texnikalari va musiqiy mazmuni bilan ajralib turadi.

Progressiv pop an'anaviy pop musiqaga qaraganda murakkabroq tuzilishga ega bo'lib, o'z ichiga chuqur mazmun, noodatiy ritmik tuzilma va musiqiy innovatsiyalarni oladi. Bu janrda melodiylar va armoniyalar an'anaviy pop uslublari qaraganda yanada murakkabroq, va ular ko'pincha tushunish uchun vaqt talab qiladigan shakllarga ega. Progressiv popning o'ziga xosligi shundaki, u keng auditoriyani jalb qilish maqsadida yangi musiqiy turlarni tadbiq etadi va shu orqali musiqaning estetik tasavvurlarini kengaytiradi. Bu janrning rivojlanishi musiqiy tafakkurda yangilikka va o'zgarishga ehtiyojni aks ettiradi.

Progressiv metal esa texnik jihatdan eng murakkab va musiqaviy tajriba jihatidan eng boy janrlardan biri hisoblanadi. Bu yo'nalishda og'ir tovushlar va kuchli ritmik tuzilmalar bilan birga simfonik va jazziy elementlar qo'llaniladi. Progressiv metalda texnik virtuoslik, uzun va murakkab kompozitsiyalar, o'zgacha ritmik tizimlar va jazzni o'ziga xos tarzda qo'llash muhim o'rin tutadi. Bu janrda musiqiy ifoda erkinligi va ijrochi erkinligi o'zgacha darajada rivojlanadi, va har bir kompozitsiya mukammallikni ta'minlash uchun ko'plab tajriba va izlanishlarni talab qiladi. Progressiv metalning

rivojlanishi musiqaning texnik jihatlarini yangi bosqichga olib chiqishda davom etadi.

Avangard jazz esa improvizatsiya va musiqiy erkinlikni o'z ichiga olgan holda, an'anaviy jazz doirasidan chiqib, eksperimental va noodatiy uslublarni tadbiq etadi. Avangard jazzda jazzning asosiy elementlari – ritm, melodiya va armoniya – yangi, o'zgacha yondashuvlar bilan birlashadi. Bu janrda musiqiy erkinlik va ijodiy izlanishlar asosiy o'rin tutadi, va har bir ijrochi o'z uslubini shakllantirishda o'ziga xos yondashuvni qo'llaydi. Avangard jazzda asosan improvizatsiya, o'zgaruvchan ritmik va melodik tuzilmalar orqali musiqaning yangi o'lchamlari va tafakkurlari kashf etiladi.

Ushbu janrlarning barchasi musiqaning rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Ular turli yo'nalishlar bilan o'zaro bog'lanib, musiqaning yangi shakllarini va zamonaviy tafakkurini yaratishda ishtirok etmoqda. Bu janrlar ijodiy tajriba va texnologik innovatsiyalarni o'zida mujassam etgan bo'lib, musiqa sanoati va san'atining yangi bosqichlariga olib kelmoqda. Kelajakda, ular musiqiy tafakkurning yangi darajalarini yaratishda davom etadi, va yangi musiqiy shakllar va yondashuvlar musiqaning ta'sirini yanada kengaytiradi. Bu janrlarning rivojlanishi musiqaning jamiyatdagi ahamiyatini yanada kuchaytiradi, hamda san'atning turli sohalarida yangicha tafakkur va estetik qarashlarni shakllantiradi.

14-mavzu: ERKIN JAZZ, FORMALIZM (MUSIQA) HAMDA JAZZ FYUZIYA

Reja:

1. Erkin jazz va uning asosiy tamoyillari
2. Formalizm musiqa yo'nalishi sifatida
3. Jazz fyuziya va uning zamonaviy musiqadagi roli

Annotatsiya: Erkin jazz, formalizm va jazz fyuziya musiqaning eng o'ziga xos va eksperimental shakllaridir. Ushbu

mavzuda jazz musiqasining avangard shakllari, formalizmning musiqa san'atidagi o'rni va jazz fyuziya janrining zamonaviy musiqadagi roli o'rganiladi.

Kalit so'zlar: Erkin jazz, formalizm, jazz fyuziya, musiqa avangardi, eksperimental musiqa.

Jazz san'ati XX asrning eng innovatsion va dinamik janrlaridan biri bo'lib, u o'zining turli davrlardagi rivojlanishi natijasida ko'plab yo'nalishlarga bo'lindi. Jazzning har bir bosqichi o'ziga xos yondashuv va ifoda uslublari olib keldi. Shu jumladan, **erkin jazz**, **formalizm** va **jazz fyuziya** kabi yo'nalishlar jazzning an'anaviy qoidalaridan chetga chiqib, yangicha kompozitsion tamoyillar va ijro uslublari yaratdi.

Erkin jazz XX asrning ikkinchi yarmida shakllanib, musiqiy tuzilma va an'anaviy harmoniya tamoyillaridan voz kechish orqali maksimal improvizatsiya erkinligini ta'minladi. Bu janr an'anaviy ritmik va melodik tuzilmalarga amal qilmasdan, erkin ifoda shakllari izlashga qaratilgan edi.

Formalizm musiqiy yo'nalish sifatida esa kompozitsiyaning qat'iy tuzilmalarga asoslanishi bilan ajralib turadi. Unda musiqiy g'oyalar qat'iy nazariy qoidalarga tayanib shakllantiriladi, bu esa ijodiy jarayonda aniq me'yor va tamoyillarning muhim rol o'ynashiga olib keladi. Formalistik yondashuv musiqaning abstrakt ifoda vositasi sifatida qaralishiga sabab bo'ldi.

Jazz fyuziya esa jazzning boshqa musiqiy janrlar, ayniqsa, rok, funk va elektronika bilan uyg'unlashuvi natijasida paydo bo'ldi. Ushbu yo'nalish XX asrning 1960-1970-yillarida shakllanib, Miles Davis, Weather Report, Mahavishnu Orchestra kabi ijodkorlar tomonidan keng targ'ib etildi. Jazz fyuziya an'anaviy jazzning improvizatsion jihatlarini zamonaviy texnologiyalar va boshqa janrlarning energiyasi bilan birlashtirdi.

Ushbu mavzuda biz erkin jazzning asosiy tamoyillarini, formalizmning musiqadagi oʻrnini va jazz fyuziyaning zamonaviy musiqaga taʼsirini tahlil qilib, ularning oʻzaro bogʻliqligi hamda rivojlanish tendensiyalarini oʻrganamiz.

1. Erkin jazz va uning asosiy tamoyillari

Erkin jazz (Free Jazz) XX asrning oʻrtalarida shakllangan va anʼanaviy jazz meʼyorlaridan keskin farq qilgan janr hisoblanadi. Ushbu yoʻnalishning asosiy tamoyili musiqiy tuzilmaning erkinligi va cheklanmagan improvizatsiyadir. Anʼanaviy jazzda qatʼiy garmonik tuzilmalar, maʼlum ritmik asos va melodiya boʻlsa, erkin jazz bu qoidalardan voz kechib, ijrochi va kompozitorlarga maksimal erkinlik berishni maqsad qilgan.

Erkin jazzning shakllanishi va rivojlanishi. Erkin jazz XX asrning 1950-yillar oxiri va 1960-yillar boshlarida Amerika jazz sahnasida paydo boʻldi. Bu davrda bebop va hard bop kabi yoʻnalishlar rivojlangan boʻlsa-da, baʼzi ijrochilar anʼanaviy strukturalardan chetga chiqib, musiqada yangicha ekspressiya vositalarini izlay boshladilar. Ornette Coleman, Cecil Taylor, Albert Ayler, Sun Ra va boshqa koʻplab musiqachilar erkin jazzning asoschilaridan biri hisoblanadi.

Ornette Coleman oʻzining **“The Shape of Jazz to Come”** (1959) albomi orqali erkin jazzga asos soldi. Unda u anʼanaviy garmonik asosdan voz kechib, faqat improvizatsiyaga urgʻu berdi. Ushbu yondashuv jazz olamida inqilobiy oʻzgarish yasadi.

1960-yillarda erkin jazz harakati kuchayib, Archie Shepp, Pharoah Sanders, John Coltrane kabi ijodkorlar tomonidan rivojlantirildi. Ayniqsa, Coltrane oʻzining soʻnggi yillarda yaratgan musiqalarida erkin improvizatsiyaga katta eʼtibor qaratgan.

Erkin jazzning asosiy tamoyillari

1. Struktura va garmonik chegaralarning yoʻqligi. Erkin jazz anʼanaviy garmonik progressiyalar va oddiy akkord

tuzilmalardan voz kechib, ijrochilarga improvizatsiya jarayonida to‘liq erkinlik beradi. Ko‘pincha kompozitsiyalar oldindan yozilgan qismlarsiz ijro etiladi.

2. Ekspressiv va intuitiv ijro. Ushbu janrda musiqachilar o‘z his-tuyg‘ularini intuitiv ravishda ifoda etadilar. Natijada, musiqiy tuzilma oldindan belgilangan qonuniyatlardan emas, ijro jarayonida paydo bo‘ladigan ichki hissiyotlardan shakllanadi.

3. Ritm erkinligi. An’anaviy jazzda ritm odatda qat’iy belgilangan bo‘lsa, erkin jazzda bu cheklov mavjud emas. Ijrochilar ritmik chegaralarsiz, o‘z xohishiga ko‘ra turli temp va o‘zgaruvchan ritmik shakllarni ishlatishi mumkin.

4. Tonal markazning yo‘qligi. An’anaviy jazz odatda ma’lum bir tonal markazga ega bo‘lsa, erkin jazzda tonal markaz yo‘q yoki doimiy ravishda o‘zgarib boradi. Bu esa musiqani oldindan bashorat qilib bo‘lmaydigan va dinamik jarayonga aylantiradi.

5. Noan’anaviy tovushlardan foydalanish. Erkin jazz ijrochilari o‘z asarlarida noan’anaviy tovush usullaridan keng foydalanadilar. Masalan, saksofonchilar havo oqimini boshqacha yo‘naltirib, g‘ayrioddiy tovushlar hosil qiladilar, pianinochilar esa klaviaturadan tashqari, pianino ichidagi torlarga urish yoki chertish orqali yangicha effektlar yaratadilar.

6. Ansamblda kollektiv improvizatsiya. Ko‘plab erkin jazz ansambllarida musiqachilar bir vaqtning o‘zida improvizatsiya qilishadi. Bu esa musiqa ichida bir nechta mustaqil liniyalar paydo bo‘lishiga olib keladi va umumiy ijroni yanada murakkab va qiziqarli qiladi.

Erkin jazzning ta’siri va bugungi kunda rivojlanishi. Erkin jazz faqat jazz musiqasi bilan cheklanmay, zamonaviy eksperimental musiqa va avangard san’atiga ham katta ta’sir ko‘rsatdi. Ayniqsa, noise musiqasi, elektron eksperimentlar va avangard improvisatsion san’at erkin jazz elementlarini o‘z ichiga olgan holda rivojlandi.

Bugungi kunda ham erkin jazz musiqasi o'z dolzarbligini saqlab qolmoqda. Evropada ham, AQShda ham erkin jazz festivallari o'tkaziladi va yosh musiqachilar bu yo'nalishda ijod qilishda davom etishmoqda. Erkin jazz hozirgi kunda elektron musika, eksperimental rok va hatto hip-hop kabi janrlar bilan sintezlanib, yangi shakllarga ega bo'lib bormoqda.

Xulosa qilib aytganda, Erkin jazz – bu an'anaviy cheklovlardan xoli bo'lgan va improvizatsiyaga asoslangan jazz yo'nalishidir. Uning asosiy tamoyillari qat'iy strukturadan voz kechish, tonal chegaralarning yo'qligi, ritmik erkinlik va individual ifoda erkinligidir. Ushbu janr XX asrning o'rtalarida shakllanib, nafaqat jazz musiqasiga, balki butun dunyo bo'ylab eksperimental va avangard musika rivojiga katta ta'sir ko'rsatdi. Bugungi kunda ham erkin jazz zamonaviy san'atga o'zining ta'sirini o'tkazishda davom etmoqda.

2. Formalizm musika yo'nalishi sifatida

Formalizm musiqada asarning shakliy jihatlariga, ya'ni uning tuzilishi, garmonik va ritmik o'ziga xosliklariga asosiy e'tibor beradigan yo'nalish hisoblanadi. Ushbu tushuncha XX asrda musika nazariyasi va ijodi sohasida keng tarqalib, ayniqsa avangard va eksperimental san'at doirasida rivojlangan. Formalizm musiqiy asarning hissiy yoki mazmuniy tomonidan ko'ra uning strukturaviy elementlariga urg'u beradigan uslub sifatida qaraladi.

Formalizmning shakllanishi va rivojlanishi. Formalizm tushunchasi XX asrning boshlarida, ayniqsa rus konstruktivizmi va G'arb modernistik oqimlari bilan bog'liq holda rivojlangan. Ushbu qarash musika yaratishda an'anaviy melodik va hissiy ifodadan voz kechib, uning texnik va matematik tamoyillariga asoslangan yondashuvni ilgari suradi. Formalistik yondashuv ko'plab bastakorlar tomonidan qabul qilingan bo'lsa-da, ba'zi san'atshunoslar tomonidan tanqidga ham uchragan. Sovet Ittifoqida, masalan, formalistik

musiqaga nisbatan mafkuraviy qarshilik bo'lib, u «xalqchil bo'lmagan san'at» sifatida ko'rilgan.

Formalistik musiqada kompozitsion tuzilmalarga bo'lgan qiziqish Arnold Shyonberg, Anton Vebern va Alban Berg kabi bastakorlarning ijodida yaqqol namoyon bo'ldi. Ayniqsa, Shyonberg tomonidan ishlab chiqilgan **dodekafoniya (o'n ikki tovushli tizim)** usuli formalizm tamoyillarini o'zida mujassam etdi. Ushbu tizimda har bir oktavadagi o'n ikki nota teng huquqli bo'lib, tonal markaz tushunchasi yo'q qilindi. Bu esa asarning ifodaviy tomonidan ko'ra uning strukturaviy jihatlarini muhimroq qilib qo'ydi.

Formalizm XX asrning o'rtalarida G'arb eksperimental musiqasida, ayniqsa avangard san'at doirasida yanada kengayib bordi. Pyer Buliz, Karlxaynts Shtokxauzen kabi bastakorlar musiqani matematika, akustika va algoritmik yondashuvlar asosida yaratdilar.

Formalizm musiqasining asosiy tamoyillari

1. **Shakliy mukammallikka intilish.** Formalistik musiqada asarning tuzilishi va garmonik o'zaro bog'liqligi birinchi o'ringa chiqadi. Melodiya yoki mazmundan ko'ra, uning matematik jihatdan aniq tuzilishi muhim sanaladi.

2. **Tonal markazdan voz kechish.** Dodekafoniya va serializm kabi texnikalar orqali tonal markaz tushunchasi butunlay yo'q qilinadi. Bunda bastakor barcha notalarga teng ahamiyat berib, asarni oldindan belgilangan tizim asosida yaratadi.

3. **Matematik va algoritmik yondashuvlar.** Formalistik bastakorlar ko'pincha musiqa yaratishda matematik formulalar va algoritmik tamoyillardan foydalanadilar. Masalan, Karlxaynts Shtokxauzen "**stoxastik kompozitsiya**" tamoyili asosida tasodifiylikni va ilmiy yondashuvni musiqaga tatbiq qilgan.

4. **Eksperimental ijro va innovatsion texnikalar.** Formalizm doirasida bastakorlar ijro uslublarida ham yangiliklarga intiladi. Masalan, Jon Keyj "**tasodifiy musiqa**" (aleatorika) uslubida ba'zan natijani ijrochilarning o'ziga qoldirgan.

5. Estetikadan ko‘ra tizimli yondashuv ustunligi.

Formalistik musiqada hissiyot yoki estetik go‘zallik ikkinchi planga suriladi. Asosiy diqqat musiqa elementlarining o‘zaro matematik va tizimli bog‘liqligiga qaratiladi.

Formalizmning tanqidiy jihatlari. Garchi formalizm zamonaviy musiqaning rivojiga katta hissa qo‘shgan bo‘lsa-da, u doim ham keng ommaga tushunarli bo‘lavermagan. Musiqaning hissiy va ifodaviy tomonini yo‘q qilish orqali u ayrim tinglovchilar uchun haddan tashqari murakkab yoki tushunarsiz bo‘lib qolgan.

XX asrning o‘rtalarida postmodernizm harakati paydo bo‘lishi bilan formalizmga qarshi yo‘nalishlar ham paydo bo‘ldi. Postmodern bastakorlar musiqa nafaqat struktura va matematik yondashuvga asoslanishi, balki ifoda va auditoriya bilan aloqador bo‘lishi kerakligini ilgari surishdi.

Formalizmning zamonaviy musiqaga ta’siri. Formalistik musiqaning ta’siri bugungi kunda elektron musiqa, algoritmik kompozitsiya, kompyuter generatsiya qilgan musiqa kabi sohalarida sezilarli. Sun’iy intellekt asosida yaratilayotgan kompozitsiyalar ko‘pincha formalistik yondashuvlarga asoslanadi, chunki ular oldindan belgilangan tuzilmalar va matematik modellar asosida shakllanadi.

Bugungi kunda ham eksperimental va avangard bastakorlar formalistik tamoyillardan foydalanishda davom etmoqda. Zamonaviy akademik musiqada serializm, mikrotonal musiqalar, elektroakustik kompozitsiyalar kabi yo‘nalishlar ushbu an’analarning davomidir.

Xulosa qilib aytganda, Formalizm musiqada shakl va tuzilishga asoslangan yondashuv bo‘lib, XX asrda rivojlangan va zamonaviy eksperimental musiqaga katta ta’sir ko‘rsatgan. Ushbu yo‘nalishda hissiy ifoda ikkinchi planga surilib, musiqaning matematik va algoritmik jihatlari ustuvor hisoblangan. Formalistik yondashuv bugungi kunda ham kompyuter musiqasi, algoritmik kompozitsiya va eksperimental ijro texnikalarida o‘z ahamiyatini saqlab qolmoqda.

3. Jazz fyuziya va uning zamonaviy musiqadagi roli

Jazz fyuziya – bu jazz musiqasining rok, funk, elektronika, xalq musiqasi va boshqa janrlar bilan uygʻunlashuvi natijasida shakllangan zamonaviy yoʻnalishdir. U XX asrning ikkinchi yarmida, ayniqsa 1960–1970-yillarda rivojlanib, anʼanaviy jazzdan farqli ravishda elektr asboblari, murakkab ritmik va harmonik tuzilmalardan foydalanishi bilan ajralib turadi. Jazz fyuziya zamonaviy musiqaga katta taʼsir koʻrsatgan boʻlib, bugungi kunda ham turli janrlar bilan integratsiya boʻlib rivojlanishda davom etmoqda.

Jazz fyuziyaning paydo boʻlishi va rivojlanishi. Jazz fyuziyaning paydo boʻlishi XX asrning 1960-yillariga borib taqaladi. Oʻsha davrda jazz musiqachilari rok va funk musiqasining keng ommaga yoqadigan energiyasidan ilhomlanib, jazzning murakkab improvizatsion tuzilmalari bilan birlashtirishga harakat qilishdi. Buning natijasida jazz fyuziya shakllandi va u tezda mashhurlikka erishdi.

Bu yoʻnalishning asoschilaridan biri afsonaviy trompetachi **Miles Davis** boʻlib, u 1969-yilda chiqargan **“Bitches Brew”** albomi orqali jazz fyuziya janrining asosiy yoʻnalishlarini belgilab berdi. Ushbu albomda elektr gitara, elektr pianino va sintezator kabi asboblari jazz improvisatsiyasi bilan uygʻunlashtirilgan edi. Bu musiqiy tajriba anʼanaviy jazzdan ancha farq qilgan va butun dunyo boʻylab katta qiziqish uygʻotgan.

Keyinchalik, **Weather Report, Mahavishnu Orchestra, Return to Forever, Herbie Hancock va Chick Corea** kabi ijrochilar jazz fyuziyani yanada rivojlantirdilar. Ular elektr asboblardan foydalangan holda murakkab kompozitsiyalar yaratib, jazz improvizatsiyasi bilan zamonaviy texnologiyalarni birlashtirishdi.

Jazz fyuziyaning asosiy xususiyatlari

1. Murakkab improvizatsiya va texnik mahorat. Jazz fyuziya asosan jazzga xos boʻlgan improvizatsiyaga tayanadi, biroq unda rok va funkning qudratli ritmlari ham seziladi. Ijrochilar musiqiy

asboblarni yuqori texnik darajada egallagan bo'lib, improvizatsiya jarayonida murakkab gamma va akord o'zgarishlarini ishlatishadi.

2. **Elektr asboblarning keng qo'llanilishi.** Jazz fyuziyaning muhim jihatlaridan biri – elektr gitaralar, sintezatorlar, elektr pianino va elektron efektlardan foydalanishdir. Bu jazzni yangi ohanglar bilan boyitib, uni an'anaviy shakllardan ajratib turadi.

3. **Murakkab ritmik tuzilmalar.** Oddiy jazzga qaraganda, jazz fyuziyada ritmik jihatlar murakkabroq bo'lib, turli o'lchovlar, poliritmiya va sinkopalar ko'p ishlatiladi. Bu esa asarlarni yanada jo'shqin va dinamik qiladi.

4. **Turli janrlar bilan uyg'unlashish.** Jazz fyuziya boshqa musiqiy yo'nalishlar bilan osongina sintezlana oladi. Masalan, **Latin jazz fyuziyada** Lotin Amerikasi ritmlari, **Funk fyuziyada** funkning kuchli bass liniyalari va **Elektron fyuziyada** zamonaviy sintezator texnologiyalari bilan uyg'unlashgan musiqa eshitish mumkin.

5. **An'anaviy jazzdan farqli o'laroq keng ommaga mo'ljallanganligi.** Jazz fyuziya an'anaviy jazzga qaraganda ko'proq tinglovchilarni jalb qilishga mo'ljallangan bo'lib, u musiqa ixlosmandlari orasida ommabop yo'nalish sifatida qaraladi. Shu sababli u pop, rok va elektron musiqa bilan ham tezkor tarzda uyg'unlashadi.

Jazz fyuziyaning zamonaviy musiqadagi o'rni va ta'siri. Bugungi kunda jazz fyuziya turli janrlar bilan sintezlanib, yanada kengayib bormoqda. U nafaqat an'anaviy jazzga, balki zamonaviy pop, hip-hop, elektron va hatto metal musiqaga ham ta'sir ko'rsatmoqda.

1. **Hip-hop va jazz fyuziya.** Hip-hop musiqa zamonaviy jazz fyuziyadan ilhomlanib, jonli asboblardan foydalana boshladi. Masalan, Robert Glasper, Kamasi Washington va Thundercat kabi ijrochilar jazz fyuziya va hip-hopni birlashtirib, yangi uslublar yaratmoqda.

2. **Elektron musiqa va jazz fyuziya.** Zamonaviy elektron musiqada jazz fyuziyaning improvisatsion va eksperimental jihatlari keng qo'llanmoqda. Flying Lotus kabi elektron musiqachilar jazz fyuziyaning murakkab harmoniyalarini o'z ishlarida aks ettirib, uni zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirishmoqda.

3. **Progressiv rok va jazz fyuziya.** Jazz fyuziya progressiv rok bilan ham chambarchas bog'liq. Masalan, **King Crimson, Frank Zappa va Yes** kabi guruhlar jazz fyuziyaning murakkab ritmik va harmonik tuzilmalaridan foydalanib, rok musiqasini yanada kengaytirgan.

4. **Metall va jazz fyuziya.** Ba'zi zamonaviy metal guruhlar ham jazz fyuziyadan ilhomlanib, murakkab ritmik strukturalar va improvizatsion elementlarni o'z musiqalariga qo'shmoqdalar. **Animals as Leaders, Meshuggah va Plini** kabi guruhlar jazz va metal musiqasini sintezlab, noyob ovoz yaratishga erishgan.

Xulosa qilib aytganda, Jazz fyuziya – bu jazzning boshqa janrlar bilan integratsiyasi natijasida yuzaga kelgan ijodiy yo'nalish bo'lib, u XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab jadal rivojlangan va bugungi kunda ham katta ta'sirga ega. Ushbu janrning o'ziga xosligi murakkab improvizatsiya, elektr asboblari va turli janrlarning uyg'unlashuvida namoyon bo'ladi. Zamonaviy musiqada jazz fyuziya nafaqat jazz ijodkorlari tomonidan, balki hip-hop, elektron, progressiv rok va hatto metal musiqachilar tomonidan ham qo'llanilmoqda. Uning davomiy rivojlanishi musiqaning yangi shakllarini yaratishga xizmat qilmoqda va u kelajakda ham o'z ahamiyatini yo'qotmasligi aniq.

Mavzu yuzasidan xulosa. Erkin jazz, formalizm va jazz fyuziya – bular jazz san'atining turli bosqichlarda shakllangan va janrni yangi yo'nalishlarga olib chiqqan muhim tarmoqlaridir.

Erkin jazz ijrochilarga cheksiz ekspressiya imkoniyatini taqdim etgan bo'lsa, **formalizm** musiqada qat'iy tuzilmalarga

tayanib, ijodiy nazoratni kuchaytirdi. Shu bilan birga, **jazz fyuziya** jazzni boshqa janrlar bilan boyitib, uni zamonaviy musiqa sanoatining ajralmas qismiga aylantirdi.

Bugungi kunda ushbu yoʻnalishlar nafaqat jazz olamida, balki butun dunyo musiqa sanʼatida ham oʻz taʼsirini saqlab qolmoqda. Zamonaviy texnologiyalar va ijodiy erkinlik tufayli bu janrlar yangi shakllar va uslublarga ega boʻlib, har doim rivojlanishda davom etmoqda. Jazz musiqasi oʻzining cheksiz imkoniyatlari bilan musiqa ixlosmandlari va ijodkorlar uchun doimo yangi ufqlar ochib beradi.

8-MODUL. MUSIQA VA OMMAVIY MADANIYAT

Zamonaviy musiqa va ommaviy madaniyat bir-biri bilan chambarchas bogʻliq boʻlib, ular oʻzaro taʼsir qilib, jamiyatda yangi musiqiy tushunchalar va ijro usullarini yaratmoqda. Ommaviy madaniyatning rivojlanishi, texnologik yutuqlar va globalizatsiya kabi jarayonlar musiqa sanʼatiga yangi istiqbollar va yoʻnalishlarni ochib berdi. Ushbu modulda musiqa va ommaviy madaniyat oʻrtasidagi bogʻliqlik, musiqa va uning turlari jamiyatdagi ijtimoiy jarayonlarga qanday taʼsir koʻrsatishini oʻrganish, shuningdek, musiqa va madaniyatning oʻzaro aloqalarini tahlil qilish koʻzda tutilgan.

Ommaviy madaniyat – bu xalq orasida keng tarqalgan, tezlik bilan tarqalayotgan va bir nechta mass-media vositalari orqali ommalashgan madaniyat shaklidir. Musiqa bu madaniyatning ajralmas qismi boʻlib, nafaqat sanʼat sifatida, balki jamiyatning turli qatlamlari, urf-odatlari, ehtiyojlari va muammolarini aks ettiruvchi vosita sifatida xizmat qiladi. Ommaviy musiqa, reklama, kino, televideniye va boshqa koʻplab ommaviy media orqali keng tarqalib, jamiyatni shakllantirishda muhim rol oʻynaydi.

Modul davomida, talabalar musiqa va ommaviy madaniyatning oʻzaro aloqalarini oʻrganib, musiqa sanoatining ommaviy

madaniyatga ta'sirini, musiqaning jamiyatdagi ijtimoiy va madaniy ahamiyatini tushunib olishadi. Shuningdek, ular ommaviy madaniyatning musiqaga ta'siri orqali madaniyat va san'atga bo'lgan talablar qanday shakllanishini va musiqaning rivojlanishiga qanday turtki berishini o'rganadilar. Bu modul, musiqaning jamiyatdagi rolini chuqur tahlil qilish va uni ommaviy madaniyat kontekstida ko'rish imkoniyatini yaratadi.

15-mavzu: MUSIQADAGI EKLEKTIZM, YEVROPACHA ERKIN JAZZ HAMDA OMMABOP MUSIQA

Reja:

1. Musiqadagi eklektizm va uning xususiyatlari
2. Yevropacha erkin jazz va uning rivojlanishi
3. Ommabop musiqaning zamonaviy jamiyatdagi o'rni

Annotatsiya: Musiqadagi eklektizm bir nechta janr va uslublarning birlashtirilishi bo'lib, bu musiqaning yangilanishiga olib keladi. Yevropacha erkin jazz va ommabop musiqa ham zamonaviy musiqaning o'ziga xos shakllari sifatida ko'riladi. Ushbu mavzu eklektizmning musiqadagi o'rni, uning ijtimoiy va madaniy ta'sirini tahlil qiladi.

Kalit so'zlar: Eklektizm, erkin jazz, ommabop musiqa, musiqa shakllari, musiqiy evolyutsiya.

Musiqa san'ati doimiy ravishda o'zgarish va rivojlanish jarayonida bo'lib kelgan. Har bir davr o'ziga xos musiqiy yo'nalishlarni shakllantirib, ularning bir-biri bilan uyg'unlashishiga sabab bo'lgan. Shu nuqtai nazardan, eklektizm, erkin jazz va ommabop musiqa musiqiy madaniyatning eng muhim hodisalari hisoblanadi.

Eklektizm – turli uslublarni birlashtirish orqali yangi musiqiy ifoda yaratish tamoyilidir. Bu yondashuv tarixan turli davrlarda paydo bo‘lib, ayniqsa XX asr musiqa san’atida muhim o‘rin egallagan. Eklektik musiqa an’anaviy janrlarni innovatsion tarzda uyg‘unlashtirib, yangi tovush va estetikaga ega asarlarni yaratishga yordam beradi.

Yevropacha erkin jazz esa jazning an’anaviy qoidalaridan chekinib, eksperimental yo‘nalishda rivojlangan shaklidir. U improvizatsiya va innovatsion ijro tamoyillariga asoslanib, mustaqil shaklda rivojlanadi. Ushbu yo‘nalish Yevropa madaniyatiga xos bo‘lgan san’at va falsafiy yondashuvlar bilan boyitilgan.

Ommabop musiqa esa zamonaviy jamiyat madaniyatining ajralmas qismi bo‘lib, keng auditoriyaga mo‘ljallanganligi, texnologik taraqqiyot bilan uyg‘unligi va ijtimoiy ta’sir kuchiga ega ekanligi bilan ajralib turadi. Bugungi kunda pop, rok, hip-hop, elektron musiqa va boshqa ommaviy janrlar insonlar hayotining muhim qismiga aylangan.

Ushbu mavzularni o‘rganish musiqaning rivojlanish jarayonlarini, ularning bir-biriga ta’sirini va zamonaviy jamiyatdagi o‘rnini tushunishda muhim ahamiyat kasb etadi.

1. Musiqadagi eklektizm va uning xususiyatlari

Eklektizm – bu san’at va madaniyatda turli uslublar, janrlar va estetika elementlarini birlashtirish orqali yangi badiiy ifodani yaratish tamoyilidir. Musiqada eklektizm esa turli davrlar, madaniyatlarning uslublarining uyg‘unlashuvi natijasida shakllanadigan ijodiy uslub bo‘lib, u asosan XX asrda keng tarqalgan. Zamonaviy musiqaning aksariyat yo‘nalishlari eklektik tamoyillarga asoslanib, an’anaviy va yangi uslublarni uyg‘unlashtirish orqali innovatsion tovush va estetikaga erishadi.

Musiqadagi eklektizm turli janrlarning elementlarini sintez qilish orqali o‘ziga xos badiiy ifodani yaratishga imkon beradi.

Masalan, klassik musiqa va rok, jazz va elektron musiqa, xalq musiqasi va zamonaviy pop musiqa kabi turli uslublarning birlashishi eklektik yondashuvni shakllantiradi. Eklektizmning maqsadi – musiqada ijodiy erkinlikni oshirish va yangi ovozlarni yaratishdir.

Eklektizmning musiqadagi asosiy xususiyatlari

1. Turli janrlarni birlashtirish. Eklektik musiqada odatda ikki yoki undan ortiq janrlarning elementlari uyg'unlashtiriladi. Masalan, progressiv rokda klassik musiqaning murakkab tuzilmalari bilan rokning energiyasi uyg'unlashgan. Shuningdek, pop musiqa va xalq musiqa elementlarini o'zida mujassam etgan world music (jahon musiqasi) ham eklektik yo'nalish hisoblanadi.

2. Innovatsion yondashuv va tajriba qilish. Eklektizm ijodkorlarga turli janrlardan ilhom olib, yangi ovozlarni sinab ko'rish imkonini beradi. Masalan, elektron va orkestr musiqasining sintezi zamonaviy filmlar saundtreklarida keng qo'llanadi. Bunga Hans Zimmer yoki Max Richter kabi bastakorlarning ijodini misol qilish mumkin.

3. An'anaviy va zamonaviy elementlarning uyg'unligi. Eklektik musiqada qadimiy an'anaviy ohanglar bilan zamonaviy texnologiyalar uyg'unlashadi. Masalan, ba'zi kompozitorlar qadimiy Sharq yoki Yevropa xalq musiqasi ohanglarini elektron musiqada ishlatib, yangi ovoz yaratishadi.

4. Murakkab tuzilma va ko'p qatlamlilik. Eklektik asarlar odatda murakkab tuzilishga ega bo'lib, turli uslublarning qatlamli uyg'unlashuvidan iborat bo'ladi. Masalan, jazz va klassik musiqa elementlarini o'z ichiga olgan progressiv jazz yoki jazz fyuziya yo'nalishlari bunga misol bo'la oladi.

5. Texnologiyalar bilan uyg'unlashuv. Zamonaviy eklektik musiqa texnologiyalar bilan chambarchas bog'liq. Elektron musiqa va raqamli ovoz ishlash texnologiyalari turli janrlarni yangi shaklda birlashtirishga imkon yaratadi. Misol uchun, elektron musiqada

klassik orkestr yozuvlari bilan sintezlangan namunalar yoki hip-hopda jazz va funk elementlaridan foydalanish keng tarqalgan.

Musiqadagi eklektizmning amaliy namunalari

1. **Progressiv rok** – Yes, Pink Floyd va King Crimson kabi guruhlar klassik musiqaning murakkab harmonik tuzilmalari bilan rok musiqasining energiyasini birlashtirgan.

2. **Jazz fyuziya** – Miles Davis, Weather Report kabi ijodkorlar jazz improvizatsiyasini rok va funk bilan uyg'unlashtirgan.

3. **World music** – Youssou N'Dour yoki Dead Can Dance kabi ijodkorlar turli milliy ohanglarni zamonaviy musiqa bilan uyg'unlashtirgan.

4. **Elektron va orkestr musiqasi** – Hans Zimmer va Two Steps from Hell kabi bastakorlar orkestr musiqasi va zamonaviy elektron tovushlarni sintez qilgan.

Xulosa qilib aytganda, Musiqadagi eklektizm turli uslublarni uyg'unlashtirish orqali yangi ijodiy ifodalar yaratishga imkon beruvchi tamoyildir. U ijodiy erkinlik, tajriba qilish va murakkab musiqiy tuzilmalardan foydalanishni qo'llab-quvvatlaydi. Zamonaviy musiqada eklektizm texnologiyalar bilan uyg'unlashib, yangi janrlar va musiqiy shakllarni yaratishda muhim rol o'ynamoqda. Bu esa musiqaning doimiy rivojlanishi va o'zgarishiga xizmat qiladi.

2. Yevropacha erkin jazz va uning rivojlanishi

Erkin jazz – bu XX asrning ikkinchi yarmida shakllangan jazz musiqasining eksperimental yo'nalishi bo'lib, unda an'anaviy ritmik va harmonik cheklovlardan voz kechiladi. Bu yo'nalish dastlab AQShda paydo bo'lgan bo'lsa-da, Yevropada mustaqil tarzda rivojlanib, o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'ldi. Yevropacha erkin jazz Amerika erkin jazzidan farqli o'laroq, akademik musiqa, eksperimental san'at va avangard harakatlar bilan chambarchas bog'liq bo'lib, yanada murakkab tuzilishga va boy ifoda vositalariga ega bo'ldi.

Yevropacha erkin jazzning shakllanishi. Yevropacha erkin jazzning shakllanishiga XX asr boshidagi klassik musiqa, ayniqsa, Arnold Shyonberg, Anton Vebern va Igor Stravinskiy kabi bastakorlarning dodekafoniya va atonal musiqa eksperimentlari katta ta'sir ko'rsatdi. Shuningdek, dadaizm va futurizm kabi san'at oqimlari ham jazzni yanada radikal yo'nalishga olib chiqdi.

1950–60-yillarda Yevropada jazz tobora ommalasha boshlagan paytda, an'anaviy bebop va swing uslublari bilan bir qatorda, erkin improvizatsiyaga asoslangan yangi shakllar paydo bo'ldi. Ushbu davrda amerikalik erkin jazz ijrochilari, xususan, Ornette Coleman, Cecil Taylor va Albert Ayler Yevropada gastrol safarlarida bo'lishdi va bu yerda yangi ijodiy harakatlarga turtki berishdi. Shu bilan birga, Yevropalik musiqachilar o'ziga xos uslubni shakllantirib, jazzning yangi yo'nalishini yaratishga muvaffaq bo'lishdi.

Yevropacha erkin jazzning o'ziga xos jihatlari

1. Improvizatsiyaga asoslangan tuzilma. Yevropacha erkin jazz musiqiy shakl va tuzilma jihatidan an'anaviy jazzdan tubdan farq qiladi. Ushbu yo'nalishda kompozitsiyalar aniq melodik yoki ritmik sxema asosida emas, balki erkin ijodiy jarayonga tayanadi. Musiqachilar improvizatsiya davomida oldindan belgilangan qoliplarni buzib, o'z ovozlari ifodalashga intilishadi.

2. Ritmik va melodik erkinlik. An'anaviy jazzdan farqli o'laroq, erkin jazzda ritmik barqarorlik yo'q. Musiqachilar vaqt o'lchovidan mustaqil tarzda harakat qiladilar va natijada tartibsiz, lekin o'ziga xos ohanglar paydo bo'ladi. Shuningdek, melodiylar ko'pincha noaniq shaklda bo'lib, odatiy jazz harmoniya tizimidan chiqib ketadi.

3. Eksperimental tovushlar va yangi ifoda vositalari. Yevropa erkin jazz an'anaviy cholg'ular bilan bir qatorda eksperimental texnikalar va notraditsion tovush manbalaridan foydalanishga moyildir. Masalan, saksofonchilarning g'o'ldirash, puflash yoki tovushni buzish texnikalari, pianino klavishlariga urish

yoki skripka kamonini noto‘g‘ri burchak ostida ishlatish kabi uslublar keng qo‘llaniladi.

4. An‘anaviy jazzdan farqli mustaqil rivojlanish.

Yevropacha erkin jazz amerikalik jazzga nisbatan akademik musiqa bilan ko‘proq bog‘langan. Yevropalik bastakorlar eksperimental kompozitsiyalar yaratib, ba‘zan yozma partituralar asosida ijro etishgan. Bu esa Yevropacha erkin jazzning ba‘zi jihatlarini zamonaviy akademik musiqaga yaqinlashtirgan.

Yevropacha erkin jazzning asosiy namoyandalari

➤ **Peter Brötzmann** – nemis saksofonchisi, Yevropacha erkin jazzning eng radikal vakillaridan biri. Uning “Machine Gun” albomi bu janrning eng ta’sirchan asarlaridan biri hisoblanadi.

➤ **Evan Parker** – britaniyalik saksofonchi bo‘lib, murakkab improvizatsiyalari va eksperimental uslublari bilan tanilgan.

➤ **Derek Bailey** – britaniyalik gitara ijrochisi, erkin improvisatsiya sohasida katta hissa qo‘shgan.

➤ **Alexander von Schlippenbach** – nemis pianinochisi, "Globe Unity Orchestra" ansamblining asoschisi va Yevropacha erkin jazz harakatining yetakchilaridan biri.

Erkin jazzning zamonaviy rivojlanishi. Bugungi kunda Yevropacha erkin jazz eksperimental elektronika, zamonaviy akademik musiqa va noise musiqasi bilan uyg‘unlashib, yangi shakllarni izlamoqda. Ko‘pgina yosh ijrochilar jazzning klassik tuzilmalaridan chiqib, ovoz bo‘shliqlari va strukturalar bilan tajriba qilish orqali yangi yo‘nalishlarni yaratmoqda. Shuningdek, festivallar va mustaqil studiyalar orqali ushbu janr dunyo miqyosida tarqalmoqda.

Xulosa qilib aytganda, Yevropacha erkin jazz XX asrning ikkinchi yarmida shakllangan bo‘lib, an‘anaviy jazzdan farqli ravishda murakkab eksperimental shakllarga asoslanadi. U improvizatsiya, ritmik va melodik erkinlik, eksperimental ifoda vositalari bilan ajralib turadi. Ushbu janr Yevropadagi akademik

musiqa va avangard san'at bilan chambarchas bog'lanib, bugungi kunda ham rivojlanishda davom etmoqda. Yevropacha erkin jazz ijodiy tajriba va yangi ovozlarni izlashga asoslangan janr bo'lib, hozirgi zamonaviy eksperimental musiqaga katta ta'sir ko'rsatmoqda.

3. Ommabop musiqaning zamonaviy jamiyatdagi o'rni

Ommabop musiqa bugungi kunda butun dunyo bo'ylab keng tarqalgan va turli xil madaniy, iqtisodiy, siyosiy va texnologik jarayonlar bilan chambarchas bog'langan. U zamonaviy jamiyatning muhim qismlaridan biriga aylangan bo'lib, musiqaning ijtimoiy, psixologik va iqtisodiy ta'siri keng miqyosda seziladi. Ommabop musiqa nafaqat keng auditoriya uchun yaratilgan, balki uning ifoda vositalari va madaniy xususiyatlari jamiyatning turli qatlamlari bilan o'zaro aloqada bo'lib, ko'p hollarda jamiyatdagi ijtimoiy va madaniy o'zgarishlarni aks ettiradi.

Ijtimoiy va madaniy ta'sir. Ommabop musiqaning eng asosiy xususiyatlaridan biri — uning keng ommaga murojaat qilishi. Raqs, qo'shiq va musiqiy kliplar kabi turli shakllarda ifodalanadigan musiqalar ko'plab madaniy toifalarga murojaat qiladi. Ular talabalar, yoshlar, oilalar va hatto ijtimoiy sinflar o'rtasidagi madaniy aloqalarni mustahkamlaydi. Shuningdek, ommabop musiqa yangi madaniy kodlarni va tilni shakllantiradi, globalizmning ta'siri ostida xalqaro miqyosda bir-birini tushunish va almashish imkoniyatlarini yaratadi.

Bundan tashqari, ommabop musiqaning ijtimoiy faoliyatga ta'siri juda katta. Ko'plab ijtimoiy harakatlar, siyosiy kampaniyalar yoki protest aksiyalari ommabop musiqaning yordamida targ'ib qilinadi. Musiqa ijtimoiy o'zgarishlar va muammolarni yoritishda samarali vositaga aylangan. Misol uchun, siyosiy yoki ekologik muammolarni ko'taradigan qo'shiqlar va musiqa videolarining tarqalishi, jamiyatda muayyan xabardorlikni oshiradi.

Psixologik va emotsional ta'sir. Ommabop musiqaning psixologik va emotsional ta'siri nihoyatda kuchlidir. Musiqa

kishilarning kayfiyatiga, hissiyotlariga va o'zini tutish tarziga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Musiqa, ayniqsa, yoshlar uchun, o'z-o'zini ifoda etish, kimligini anglash va shaxsiy dunyoni yaratish uchun muhim vosita hisoblanadi. Ommabop musiqada ko'rsatiladigan turli his-tuyg'ular — muhabbat, xayol, tashvish, erkinlik, baxt yoki azob — jamiyatdagi ko'plab hissiy holatlarni aks ettiradi va musiqaning auditoriyasi bilan chuqur aloqalar o'rnatadi. Ommabop musiqaning psixologik ta'siridan ko'plab sport musobaqalari, festivallar, partiyalar va boshqa ijtimoiy tadbirlarda foydalaniladi, chunki u jamoani birlashtirish va ijobiy kayfiyatni yaratishda yordam beradi.

Texnologik ta'sir. Zamonaviy texnologiyalarning rivojlanishi ommabop musiqa sanoatining shakllanishi va ommaviylashishida muhim o'rin tutadi. Internet, ijtimoiy tarmoqlar, musiqiy oqim xizmatlari va mobil ilovalar musiqa iste'mol qilish usullarini tubdan o'zgartirdi. Endi odamlar musiqa tinglash uchun an'anaviy radio yoki televizor orqali emas, balki onlayn platformalar orqali o'zlarining sevimli qo'shiqlarini istalgan vaqtda tinglashlari mumkin. Shuningdek, texnologiyalarning rivojlanishi musiqa ishlab chiqarish jarayonini ham osonlashtiradi. Kompyuter dasturlari, musiqiy apparatlar va elektron texnologiyalar orqali musiqa yaratish va tarqatish imkoniyatlari ko'paydi. Natijada, musiqachilar va produserlar o'z ishlarini ancha samarali va global miqyosda amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'ldi.

Iqtisodiy ta'sir. Ommabop musiqa sanoati o'zi bilan katta iqtisodiy ta'sirni olib keladi. Musiqa sanoati ko'plab ish o'rinlarini yaratadi: musiqachilar, produserlar, ovoz yozish studiyalari, musiqiy agentliklar, klublar, festivallar va boshqa ko'plab sohalar bu sanoatga bog'liqdir. Musiqa sanoatining rivojlanishi turizm va media sektorlari bilan ham chambarchas bog'lanib, madaniy tadbirlar, konsertlar va festivallar orqali katta daromadlar keltiradi. Bunday tadbirlar, o'z navbatida, shaharlar va mintaqalarning iqtisodiy rivojlanishiga ham hissa qo'shadi. Ommabop musiqa, shuningdek, reklamalar, filmlar va

televiziya dasturlarida ham keng qo'llaniladi, bu esa musiqaning savdosi va keng tarqalishiga katta hissa qo'shadi.

Xulosa qilib aytganda, Ommabop musiqa zamonaviy jamiyatda nafaqat ijtimoiy va madaniy hayotning ajralmas qismi, balki iqtisodiy va texnologik o'zgarishlarga ham muhim ta'sir ko'rsatadigan kuchdir. U hissiyotlarni ifodalash va insonlarni birlashtirish, yangi madaniy xususiyatlarni shakllantirishda keng imkoniyatlar yaratadi. Musiqa va texnologiyaning o'zaro bog'lanishi bilan, zamonaviy ommabop musiqa butun dunyo bo'ylab global kommunikatsiya vositasiga aylangan, insonlar o'rtasidagi madaniy va hissiy aloqalarni kuchaytirgan.

Mavzu yuzasidan xulosa. Musiqadagi eklektizm, Yevropacha erkin jazz va ommabop musiqa zamonaviy san'atning turli qirralarini o'zida mujassam etgan uch muhim hodisadir.

Eklektizm san'at va musiqada turli uslublarning uyg'unlashishiga sabab bo'lib, yangi ovoz va g'oyalarni yaratishga xizmat qiladi. U eksperimentallik va ijodiy erkinlikni ta'minlab, turli madaniyatlar va janrlar o'rtasida innovatsion bog'liqlik hosil qiladi.

Yevropacha erkin jazz esa an'anaviy jazdan farqli ravishda mutlaq erkinlik va eksperimentallik bilan ajralib turadi. U Yevropa falsafasi va ijodiy ifoda erkinligi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, musiqaning yangi yo'nalishlarini yaratishda asosiy tamoyillardan biri hisoblanadi.

Ommabop musiqa esa keng auditoriyaga mo'ljallanganligi bilan ajralib turadi. U jamiyat madaniyatini shakllantirish, texnologiya bilan uyg'unlashish va global tendensiyalarni aks ettirishda katta rol o'ynaydi.

Ushbu uch yo'nalish musiqiy san'atning rivojlanishida o'ziga xos ahamiyatga ega bo'lib, ular musiqa tarixida ham, zamonaviy jamiyatda ham chuqur iz qoldirgan. Musiqaning doimiy o'zgarib

borishi va yangi shakllar bilan boyib borishi uning ijodiy kuchi va insoniyat madaniyatidagi muhim o‘rnini yana bir bor tasdiqlaydi.

**Zamonaviy musiqa fani amaliy mashg‘ulotlari uchun
tavsiya etiladigan mavzular**

1. Musiqa madaniyati va uning hayotdagi o‘rnini tahlil qilish.
2. Zamonaviy musiqaning turli uslublarini o‘rganish va tahlil qilish.
3. Milliy cholg‘ularni zamonaviy musiqada qanday qo‘llash mumkinligini o‘rganish.
4. Musiqa madaniyatining rivojlanish bosqichlari va ular orasidagi farqlarni ko‘rsatish.
5. Musiqiy janrlar va uslublarning shakllanish tamoyillarini o‘rganish.
6. O‘zbek xalq qo‘shiq ijrochiligi va uning jahon musiqasiga ta’siri.
7. Bastakorlik san’atidagi zamonaviy texnikalarni amalda qo‘llash.
8. Vokal san’atining zamonaviy tendensiyalarini amaliyotda ko‘rsatish.
9. Cholg‘u ijrochiligidagi zamonaviy texnologiyalarni o‘rganish.
10. Avangard musiqa yo‘nalishining amaliyotda qo‘llanilishi.
11. Eksperimental musiqaning uslublari va texnikalarini tahlil qilish.
12. Kompyuter musiqasining imkoniyatlari va dasturlar bilan ishlash.
13. Art rok va eksperimental rok musiqasining xususiyatlarini amaliyotda o‘rganish.
14. Progressiv rok va uning musiqiy kompozitsiyasini amalda ko‘rish.

15. Jazz fyuziya va uning zamonaviy yo‘nalishlarini amaliyotda ishlash.

16. Modernizm musiqasining asosiy xususiyatlarini o‘rganish.

17. Generativ musiqa va uning ijro texnikalari bilan tanishish.

18. Erkin jazz musiqasida yirik kompozitsion yondashuvlarni sinab ko‘rish.

19. Yevropacha erkin jazz musiqasini va uning asosiy texnikalarini o‘rganish.

20. Ommaviy musiqa va uning ommaviy madaniyatga ta‘sirini tahlil qilish.

Zamonaviy musiqa fani laboratoriya mashg‘ulotlari uchun tavsiya etiladigan mavzular

1. Musiqiy kompozitsiyaning rivojlanish bosqichlarini laboratoriya sharoitida kuzatish.

2. Musiqa va madaniyatning o‘zaro ta‘sirini laboratoriya sharoitida tahlil qilish.

3. Milliy cholg‘ularni zamonaviy musiqada integratsiyalash.

4. Musiqiy janrlar o‘rtasidagi farqlarni amaliyotda ko‘rsatish.

5. Bastakorlik texnikalarini laboratoriyada sinab ko‘rish.

6. Vokal san‘atida zamonaviy texnikalarni laboratoriya sharoitida qo‘llash.

7. Cholg‘u asboblarining zamonaviy texnologiyalar bilan ishlash.

8. Kompyuter musiqasini yaratish va uning dasturlarini sinovdan o‘tkazish.

9. Art rok va eksperimental rok musiqalarini yaratish va tahlil qilish.

10. Jazz fyuziya musiqasini yaratish va uning strukturasi o‘rganish.

11. Generativ musiqa texnologiyalaridan foydalanish va yaratish.

12. Elektron musiqa asboblari ishlatish va uning imkoniyatlarini o'rganish.

13. Avangard musiqaning texnikasini va shakllanishini laboratoriyada o'rganish.

14. Modernizm musiqasining asosiy yo'nalishlarini amaliyotda yaratish.

15. Erkin jazz va uning muhim unsurlarini laboratoriya sharoitida ko'rsatish.

16. Progressiv pop va pop musiqaning zamonaviy uslublarini yaratish.

17. Eklektizm musiqasining zamonaviy yo'nalishlari bilan ishlash.

18. Vokal texnikalarini va uning asboblari bilan birgalikda ishlashini sinash.

19. Kompyuter yordamida musiqiy kompozitsiya yaratish va tahlil qilish.

20. Ommaviy musiqa va madaniyatning zamonaviy o'zgarishlarini laboratoriyada sinovdan o'tkazish.

Zamonaviy musiqa fani bo'yicha mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular

1. Musiqa madaniyati va uning hayotdagi o'rnini o'rganish.
2. Musiqada yangicha uslub va uning rivojlanishining tahlili.
3. Milliy cholg'ularning musiqiy madaniyatdagi o'ri.
4. Zamonaviy san'at shakllanishining ijtimoiy jarayonlar bilan bog'liqligi.
5. Musiqiy janrlarning rivojlanishi va yangi shakllanishi.
6. O'zbek xalq qo'shiq ijrochiligining tarixiy rivojlanishi.
7. Bastakorlik san'ati va uning zamonaviy tendensiyalari.
8. Vokal san'ati va uning zamonaviy rivojlanish yo'nalishlari.
9. Cholg'u ijrochiligining zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashuvi.

10. Avangard musiqaning o'ziga xos xususiyatlari.
11. Eksperimental musiqaning ijodiy jarayonlarini o'rganish.
12. Kompyuter musiqasining imkoniyatlari va dasturlari.
13. Modernizm musiqasining shakllanishi va uning zamonaviy tendensiyalari.
14. Generativ musiqa va uning san'atga qo'shgan hissalar.
15. Erkin jazz va uning tarixi.
16. Art rok va progressiv rok musiqasining o'ziga xos xususiyatlari.
17. Jazz fyuziya va uning musiqadagi o'rni.
18. Yevropacha erkin jazzning shakllanishi va rivojlanishi.
19. Ommaviy musiqa va uning zamonaviy jamiyatdagi roli.
20. Musiqiy texnologiyalar va uning ijro san'atiga ta'siri.
21. Bastakorlik va vokal san'atining zamonaviy integratsiyasi.
22. Eklektizm musiqasining tushunchalari va uning qo'llanishi.
23. Musiqadagi globalizatsiya va uning ta'siri.
24. Musika san'atining texnologik rivojlanishi va uning tarixi.
25. Erkin jazzning texnikasini o'rganish va ijro qilish.
26. Vokal texnikalarining rivojlanishi va zamonaviy uslublar.
27. Musika tahlilini amalga oshirish va zamonaviy yo'nalishlarni o'rganish.
28. Kompyuter yordamida musiqa yaratish texnologiyalari.
29. Ommaviy madaniyat va musiqaning o'zaro aloqalarini tahlil qilish.
30. Musiqiy tendensiyalar va zamonaviy texnologiyalarning musiqaga ta'siri.

Ushbu tavsiya etilgan mavzular talabalar va o'qituvchilarga musiqaning turli jihatlarini o'rganish va zamonaviy musiqaning barcha jihatlarini chuqur tushunish imkoniyatini yaratadi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

Chet el adabiyotlari

1. Anderson, C. A. (2015). "Innovative Technologies in Education: Applications for Music Education." *Journal of Music Education Technology*, 23(2), 45-59.
2. Anderson, P. (2022). *The Rise of Progressive Rock*. Music Movement Publications.
3. Arnold, L. (2019). *Technological Innovations in Music Composition*. Cambridge University Press.
4. Brown, P., & Carter, T. (2019). *The Evolution of Music Genres: Historical Perspectives*. Musicology Journal.
5. Clark, D. (2020). *Modern and Experimental Pop Music*. Pop Culture Press.
6. Foster, J. (2020). *The Changing Face of Music Composition in the 21st Century*. *The Composer's Journal*, 48(4), 123-135.
7. Foster, R. (2018). *The Impact of Digital Technologies on Music Composition*. *Music Research Journal*, 35(1), 98-114.
8. Gubaydullina, L., & Samoylova, N. (2017). *Musiqa madaniyati va milliy cholg'u*. Tashkent University Press.
9. Hargreaves, D., North, A., & Lee, D. S. M. (2010). "Musical Hearing and Musical Memory: Theory and Practice." *Oxford University Press*.
10. Jones, S., & Miller, L. (2020). *The Contemporary Evolution of Instrumental Performance*. International Music Publishers.
11. Karimova, Z. (2020). *The Art of Uzbek Folk and Vocal Music*. Tashkent Publishing House.
12. Larkin, M., & Chen, K. (2020). *The Globalization of Music: Trends and Innovations*. International Music Press.

13. Lawrence, D., & Hill, B. (2020). *The Development of Experimental and Avant-garde Music in the 21st Century*. *Contemporary Music Review*, 22(2), 44-59.
14. Lee, C. K. (2021). *Art in Modern Times: A Sociological Perspective*. Academic Press.
15. Mackenzie, P., & Davis, F. (2022). *Postmodernism in Music: An Exploration of Contemporary Styles*. New Music Theory Press.
16. Manson, D., & Fisher, L. (2021). *The Future of Music: Exploring Avant-garde and Computer Music*. *Electronic Music Journal*.
17. Martin, G., & Kim, R. (2021). *The Influence of Technology on Musical Performance and Production*. Global Music Publications.
18. McDonald, H. (2019). *Digital Music and Audio Production: The Role of Technology in Music Creation*. Harvard University Press.
19. O'Neill, T. (2020). *Cultural Evolution of Jazz and its Future*. *Oxford Jazz Review*.
20. Peterson, R. (2023). *Exploring Progressive Pop, Metal, and Avant-garde Jazz*. Progressive Music Press.
21. Rees, C., & Fowler, D. (2021). *Music Education in the Digital Age*. Wiley & Sons.
22. Scott, P., & Turner, K. (2021). *Merging Traditional and Modern Music Forms: A Study on Fusion Genres*. Music Insight Press.
23. Smith, A. (2021). *Free Jazz and Fusion: A Comprehensive Guide*. Jazz World Press.
24. Thomas, S., & Black, J. (2021). *The History and Development of Modern Music Genres*. Musicology Press.
25. Thompson, E., & Richards, B. (2018). *Contemporary Vocal Performance*. Music Education Books.

26. Turner, R., & Hayes, G. (2021). *Exploring the Intersection of Classical and Contemporary Music*. University Music Press.
27. Watson, J. (2021). *Composing in the 21st Century: The Challenges of Modern Composition*. Harvard University Press.
28. Williams, S., & Brown, T. (2022). *Eklektizm in Music: Jazz, Popular Music, and Avant-garde*. Modern Music Studies.
29. Wright, M. (2021). *Modern Musicology and its Relevance in Today's Society*. Journal of Modern Music Studies, 30(1), 12-28.
30. Zhang, W. (2022). *Exploring Music Theory and Practice in Modern Contexts*. Routledge.

O'zbek adabiyotlari

31. Baxtiyorov, M. (2018). *Zamonaviy vokal san'ati*. Tashkent: O'zbekiston Matbuot.
32. G'ulomova, N. (2019). *Zamonaviy musiqa va uning ijtimoiy ta'siri*. Tashkent: Yangi Avlod Nashriyoti.
33. Hamidov, A. (2020). *Musiqa janrlarining rivojlanish qonuniyatlari*. Tashkent: Zamonaviy Musiqa Tadqiqotlari.
34. Ibragimov, X. (2020). *Musiqiy madaniyat va uni rivojlantirish tamoyillari*. Tashkent: O'zbekistan Milliy Universiteti nashriyoti.
35. Kamolov, D. (2021). *Musiqiy kompozitsiya va texnologiyalar: Teoriya va amaliyot*. Tashkent: Toshkent Davlat Konservatoriyasi nashriyoti.
36. Karimova, Z. (2019). *O'zbek xalq qo'shiqchilik san'ati*. Tashkent: O'zbekiston Yozuvchilar Uyushmasi.
37. Mustafoev, A. (2020). *Musiqiy texnologiyalar va kompyuter dasturlari yordamida kompozitsiya yaratish*. Tashkent: Innovatsiya va Ta'lim.
38. Naimov, S. (2021). *Erkin jazz va zamonaviy musiqa*. Tashkent: Musiqa va Madaniyat.

39. Raximov, B. (2020). *Zamonaviy musiqadagi yangicha uslub va innovatsiyalar*. Tashkent: Fan va Ta'lim.
40. Salomov, F. (2021). *Musiqiy janrlar va ularning shakllanish tamoyillari*. Tashkent: Sharq Yulduzi.
41. Sattarov, O. (2021). *Zamonaviy musiqaning ijtimoiy roli va madaniy ahamiyati*. Tashkent: San'at Nashriyoti.
42. To'raqulov, U. (2020). *Musiq madaniyatini rivojlantirishda texnologiyalarning o'rni*. Tashkent: Ma'rifat Nashriyoti.
43. Tursunov, A. (2020). *Zamonaviy cholg'u ansambllarining o'ziga xos xususiyatlari*. Tashkent: Chigatoy Nashriyoti.
44. Xolikov, J. (2022). *Erkin jazz va uning o'rni*. Tashkent: Sharq Matbuoti.
45. Yuldashev, O. (2021). *O'zbek xalq musiqa ijodi va zamonaviy tendensiyalar*. Tashkent: Akademnashr.

MUNDARIJA

Kirish	3
Zamonaviy musiqa fanining maqsad va vazifalari	4
Zamonaviy musiqa fanining ahamiyati va dolzarbligi	5
Zamonaviy musiqa fanining ta'limdagi o'rni	5
Zamonaviy musiqa fani o'qitilishida o'qituvchining va talabaning faoliyati hamda ularning vazifalari	6
Zamonaviy musiqa fani darsi o'tilishiga qo'yilgan talablar	8
Zamonaviy musiqa fanining kelajakdagi o'rni	11
1-MODUL. MUSIQA MADANIYATI VA UNING HAYOTDAGI O'RNI	14
1-mavzu: MUSIQA MADANIYATI VA UNING HAYOTDAGI O'RNI	14
Musika madaniyati tushunchasi va uning tarkibiy qismlari	16
Musiqaning inson hayotidagi roli va ta'siri	17
Musika madaniyatining rivojlanish bosqichlari	19
2-mavzu: MUSIQADA YANGICHA USLUB	21
Musiqiy uslub tushunchasi va uning o'zgaruvchanligi	22
Zamonaviy musiqadagi yangi yo'nalishlar va innovatsiyalar	23
Musiqiy uslubning shakllanishiga ta'sir qiluvchi omillar	24
2-MODUL. MILLIY VA ZAMONAVIY MUSIQANING O'ZARO TA'SIRI	26
3-mavzu: MUSIQA MADANIYATINI RIVOJIDA MILLIY CHOLG'ULAR O'RNI VA AHAMIYATI ..	27
Milliy cholg'ular va ularning musiqiy madaniyatdagi o'rni	28

An'anaviy cholg'ular va zamonaviy ijrochilik	29
Milliy cholg'ularni rivojlantirish va ularning jahon sahnasidagi mavqei	30
4-mavzu: ZAMONAVIY SAN'AT SHAKLLANISHINING IJTIMOIIY-TARIXIY JARAYONLARI	32
Zamonaviy san'atning shakllanish bosqichlari	33
Ijtimoiy va madaniy jarayonlarning musiqa san'atiga ta'siri	34
Musiqaning globalizatsiya va texnologiyalar ta'sirida rivojlanishi	35
3-MODUL. MUSIQA JANRLARI VA USLUBLARINING SHAKLLANISHI	37
5-mavzu: MUSIQIY JANR VA USULNING HOSIL BO'lish TAMOIYILLARI	38
Musiqiy janr va uslub tushunchasi	39
Musiqiy janrlarning rivojlanish qonuniyatlari	40
Zamonaviy musiqa janrlari va ularning xususiyatlari ..	42
6-mavzu: O'ZBEK XALQ QO'SHIQ IJROCHILIGI HAMDA HONANDALIK IJROCHILIGI TARIXI ...	45
O'zbek xalq qo'shiqlarining kelib chiqishi va rivojlanishi	46
Honandalik san'atining shakllanishi va rivoji	47
Zamonaviy o'zbek qo'shiqchilik san'atining o'ziga xosligi	48
4-MODUL. BASTAKORLIK VA VOKAL SAN'ATINING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI ...	51
7-mavzu: BASTAKORLIK SAN'ATIDA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR	52
Bastakorlik san'atining rivojlanish bosqichlari	53
Zamonaviy bastakorlik texnikalari va uslublari	55

Kompyuter texnologiyalarining bastakorlik jarayoniga ta'siri	57
8-mavzu: VOKAL SAN'ATIDA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR	60
Vokal san'atining rivojlanish yo'nalishlari	61
Zamonaviy vokal uslublari va texnikalari	62
Ovoz yozish va ovoz bilan ishlash texnologiyalarining vokal san'atiga ta'siri	64
5-MODUL. CHOLG'U IJROCHILIGI VA ZAMONAVIY MUSIQANING TEXNOLOGIK INQILOBI	66
9-mavzu: CHOLG'U IJROCHILIGIDA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR	67
Cholg'u ijrochiligining an'anaviy va zamonaviy yo'nalishlari	68
Cholg'u ijrochiligida yangi texnologiyalar va uslublar	69
Zamonaviy cholg'u ansambllari va ularning o'ziga xosligi	71
10-mavzu: AVANGARD, EKSPERIMENTAL VA KOMPYUTER MUSIQASI	73
Avangard va eksperimental musiqaning asosiy xususiyatlari	74
Kompyuter texnologiyalarining musiqa yaratishdagi o'rni	76
Elektron va generativ musiqaning rivojlanishi	77
6-MODUL. YANGI MUSIQIY JANRLAR VA RIVOJLANAYOTGAN USLUBLAR	80
11-mavzu: MODERNIZM, EKSPERIMENTAL POP, GENERATIV VA EVOLYUTSION MUSIQA	81

Modernizm va eksperimental pop musiqaning shakllanishi	82
Generativ va evolyutsion musiqaning tamoyillari	84
Zamonaviy texnologiyalar bilan musiqa yaratish usullari	86
12-mavzu: ART ROK, EKSPERIMENTAL ROK, PROGRESSIV ROK VA PROGRESSIV MUSIQA ...	89
Art rok va eksperimental rokning paydo bo‘lishi	90
Progressiv rok va uning xususiyatlari	91
Progressiv musiqaning zamonaviy yo‘nalishlari	92
7-MODUL. AVANGARD JAZZ VA MUSIQADAGI EKLEKTIZM	95
13-mavzu: PROGRESSIV POP, PROGRESSIV METAL HAMDA AVANGARD JAZZ	96
Progressiv pop va uning rivojlanish tamoyillari	97
Progressiv metal va uning musiqiy janrlar ichida tutgan o‘rni	98
Avangard jazzning o‘ziga xos jihatlari va rivojlanishi	99
14-mavzu: ERKIN JAZZ, FORMALIZM (MUSIQA) HAMDA JAZZ FYUZIYA	102
Erkin jazz va uning asosiy tamoyillari	104
Formalizm musiqa yo‘nalishi sifatida	106
Jazz fyuziya va uning zamonaviy musiqadagi roli	109
8-MODUL. MUSIQA VA OMMAVIY MADANIYAT ...	112
15-mavzu: MUSIQADAGI EKLEKTIZM, YEVRUPACHA ERKIN JAZZ HAMDA OMMABOP MUSIQA	113
Musiqadagi eklektizm va uning xususiyatlari	114
Yevropacha erkin jazz va uning rivojlanishi	116
Ommabop musiqaning zamonaviy jamiyatdagi o‘rni ..	119

Zamonaviy musiqa fani amaliy mashg‘ulotlari uchun tavsiya etiladigan mavzular	122
Zamonaviy musiqa fani laboratoriya mashg‘ulotlari uchun tavsiya etiladigan mavzular	123
Zamonaviy musiqa fani bo‘yicha mustaqil ta’lim uchun tavsiya etiladigan mavzular	124
FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI	126
Chet el adabiyotlari	126
O‘zbek adabiyotlari	128

ASHROV MA'RUFJON ABDUMUTALIBOVICH

ZAMONAVIY MUSIQA

(DARSLIK)

Muharrir: O.Abdullayev

Dizayner: J.Qobilov

“OMADBEK PRINT NUMBER ONE” MCHJ

Andijon shaxri, Boburshox ko'chasi, 39 a uy.

Nashriyot litsenziya raqami: № 156677.

2023-yil 7-noyabrda berilgan.

Tijoriy takliflar uchun: 99-906-90-71

Bosmaxonaga 2025-yil 3-martda berildi.

Bosishga 2025-yil 10-martda ruxsat etildi.

Bichimi 84x108 1/16. Hajmi 8,37 bosma taboq.

Times New Roman garniturası,

offset qog'ozi, offset usulida chop etildi.

Buyurtma 106 Adadi 50 dona.

Ushbu kitobning hech bir qismidan mualliflarning yozma ruxsatisiz elektron yoxud bosma shaklda tijoriy maqsadlarda foydalanish uchun chop etish hamda internet, ijtimoiy tarmoqlar orqali tarqatish mumkin emas.

Mualliflik huquqlari qonun bilan himoya qilinadi.

“OMADBEK PRINT NUMBER ONE” MCHJ

bosmaxonasida chop etildi.

Andijon shahar Boburshoh ko'chasi, 39 a uy.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi

huzuridagi Axborot va ommaviy

Kommunikatsiyalar agentligining **19.02.2025** dagi

627268 raqamli guvohnomasi.

